

**Masarykova univerzita
Filozofická fakulta**

Ústav pomocných věd historických a archivnictví

Archivnictví

Bc. Zuzana Strnková

Vilibald Růžička a Církev československá husitská v Uherském Brodě

Magisterská diplomová práce

**Vedoucí práce: PhDr. Jiřina Štouračová
2010**

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....
Podpis autora práce

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat vedoucí práce PhDr. Jiřině Štouračové, Mgr. Vladimíru Červenému, archiváři ÚAM CČSH v Praze, dále pracovníkům Knihovny Jana Kučery u Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě, pracovníkům brněnské diecéze CČSH, Mgr. Ivě Pospíšilové, faráře CČSH v Uherském Brodě.

Obsah

1	ÚVOD.....	6
2	Životopis Vilibalda Růžičky	7
2.1	Fond Vilibalda Růžičky v Ústředním archivu a muzeu Církve československé husitské	10
3	Stručná historie Církve československé husitské	12
3.1	Předpoklady vzniku	12
3.1.1	Vnitřní poměry církevní v letech 1850 – 1918	13
3.1.2	Náboženské poměry v laickém světě	14
3.2	Reformní hnutí katolického duchovenstva.....	14
3.2.1	Jednota katolického duchovenstva	14
3.2.2	Reformní hnutí na Moravě a Slovensku	17
3.2.3	Program Reformního hnutí	19
3.2.4	Jednání zástupců Jednoty duchovenstva v Římě	20
3.2.5	Ohnisko a Klub reformních kněží	22
3.3	Vznik nové církve.....	23
3.3.1	Katolická církev a Československo.....	26
3.4	Teologická orientace Církve československé (husitské) v letech 1921 – 1924.....	27
3.5	Otázka kostelů	29
3.6	Organizační struktura Církve československé husitské	30
3.7	Církev a patriarcha Karel Farský.....	31
3.8	Církev za patriarchátu ThDr. G. A. Procházky	32
3.9	Církev československá (husitská) za okupace a po 2. světové válce.....	34
3.10	Církev československá (husitská) mezi lety 1948 – 1989	35
3.11	Církev československá husitská po roce 1989	37
3.12	Církev československá husitská v současnosti.....	38
4	Organizační vývoj Církve československé husitské na Moravě a ve Slezsku	40
4.1	Vznik a vývoj Církve československé (husitské) na Slovensku.....	43
5	Vilibald Růžička a Církev československá (husitská).....	45
5.1	První rok Církve československé (husitské) v Uherském Brodě.....	47
5.2	Léta 1921 až 1924	52
5.3	Pravoslavná krize a Uherský Brod	54
5.4	Vilibald Růžička a vysvěcení.....	56
5.5	Doba od vysvěcení do vystoupení	57
5.6	Doba po vystoupení z Církve československé (husitské)	63

5.6.1	Náboženská obec Církve československé husitské v Uherském Brodě do současnosti	64
5.6.2	Další přínosy Vilibalda Růžičky	64
6	Dolní kostel – Chrám Mistra Jana Husa v Uherském Brodě	66
6.1	Historie přestaveb	71
6.1.1	Přestavba kostela v roce 1920.....	72
7	Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské v Praze (ÚAM CČSH).....	75
7.1	Veslav Růžička.....	75
7.1.1	Bibliografie Veslava Růžičky	77
7.2	Vznik a vývoj Ústředního archivu a muzea CČSH	79
8	ZÁVĚR.....	83
9	Seznam použitých zkratek	84
10	Prameny a literatura.....	85
11	Přílohy	90

1 ÚVOD

Tato práce navazuje na vlastní bakalářskou diplomovou práci Inventář fondu Vilibalda Růžičky ve Státním okresním archivu v Uherském Hradišti a soupis pozůstalosti Vilibalda Růžičky v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. V ní byla zpracována jeho pozůstalost a popsána činná osobnost Vilibalda Růžičky, rodáka z Uherského Brodu. Následující práce se zaměřuje na jednu část jeho života a tvorby, na období, kdy působil v Církvi československé husitské (CČSH), stal se zde duchovním. Přispěl jí svým dílem literárním i hmotným.

Práce si klade za cíl vyzdvihnout dílo Vilibalda Růžičky v rámci církve. Dále chce podat základní informace o Církvi československé husitské, o její historii, struktuře a významných osobnostech. Na příkladu města Uherský Brod se ukáže, jak byla Církev československá husitská přijata na Moravě a jak se situace zde dále vyvíjela. Pokusí se objasnit okolnosti, které vedly pana Růžičku k rozhodnutí, církev po letech opustit. Snahou tohoto díla bude také upozornit na Veleslava Růžičku, syna Vilibalda Růžičky. Veleslav rovněž vstoupil do Československé husitské církve a vykonal záslužnou práci především pro Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské v Praze.

Zpracování těchto témat si vyžaduje práci s prameny i s literaturou. Výchozími prameny jsou: fond Vilibalda Růžičky v Ústředním archivu a muzeu Církve československé v Praze, pozůstalost V. Růžičky v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě a kronika náboženské obce Uherský Brod. Případné další prameny budou uvedeny v příslušné kapitole. Literatura vztahující se k Církvi československé husitské je velmi bohatá. Je využita ke zpracování historie a struktury církve. Nejnovějším dílem v této souvislosti je sborník, vydaný v roce 2010, u příležitosti devadesátiletého výročí vzniku Církve československé husitské.

2 Životopis Vilibalda Růžičky

Vilibald Růžička, vlastenec, spisovatel, člen Muzejní společnosti J. A. Komenského v Uherském Brodě a muž mnoha znalostí a povolání, se narodil 7. července roku 1884 v Uherském Brodě, ležícím blízko slovenských hranic v srdci jihovýchodní Moravy. Pocházel z řemeslnické rodiny hodinářů, jejíž kořeny sám vysledoval až do roku 1702. Narodil se jako nejmladší ze sedmi dětí Anně a Václavu Růžkovým. Jeho otec pracoval jako hodinář a působil v radě města Uherský Brod. Hodinářství mělo být i budoucím řemeslem nejmladšího syna, ale nakonec se této činnosti věnoval pouze jako celoživotnímu koníčku.

Do první třídy obecné školy nastoupil v roce 1890 na tehdy ještě německé utrakvistické škole, ta ale byla o dva roky později zrušena. Ve studiu pokračoval na české obecné škole, kde jej učili vlastenečtí učitelé. Roku 1896 byla ve městě nově otevřena zemská vyšší reálka, dnešní gymnázium Jana Amose Komenského. Vilibald Růžička patřil k prvním absolventům této školy, když v roce 1903 odmaturoval s vyznamenáním.¹ Na střední škole si velmi oblíbil předmět fyziku, ta se stala i jeho zálibou a v tomto předmětu vynikal nad ostatními spolužáky. Proto po maturitě odjel do Prahy na vysokou školu technickou, kde se věnoval studiu fyziky, matematiky, elektrotechniky a astronomie. Při studiu se dál věnoval svému hodinářskému koníčku, snažil si tím přivydělat, protože jeho rodina jej nemohla na studiích podporovat. Kvůli své špatné finanční situaci, k níž se ještě přidala plicní choroba, byl nucen z vysoké školy v druhém semestru odejít.

V říjnu roku 1904 nastoupil na místo podučitele v malé vesnici Havřicích. V prosinci téhož roku byl povolán, aby zastupoval na české obecné škole v Uherském Brodě za svého bývalého učitele Josefa Václava Hauerlanda. Od roku 1909 pracoval na dívčí a měšťanské škole smíšené. Zde byl také v roce 1927 jmenován zatímním ředitelem. O rok později už zastával funkci zastupujícího ředitele. Na tomto místě působil až do roku 1939, kdy byl z nařízení okupačních úřadů odvolán a nucen odejít na penzi.

Kromě přírodních věd se zajímal také o historii, a to především o dějiny svého rodného města a kraje moravského Slovácka. V roce 1904 se stal členem Muzejní

---

¹ 70 roků střední školy v Uherském Brodě. Sborník 1896 – 1966. Grafia: Staré město u Uherského Hradiště, 1966, s. 4.

společnosti, kde působil úctyhodných 44 let. Pracoval zde například jako kustod muzea, zasedal ve výboru Muzejní společnosti. Roku 1944 byl zvolen správcem muzea J. A. Komenského. Tuto funkci zastával čtyři roky. Poté se stal státním konzervátorem ministerstva školství a kultury pro státní památkovou péči v okrese uherskobrodském. Jako konzervátor pracoval v letech 1951 – 1958 na soupisu historických památek. Stanovil si úkol zmapovat a zdokumentovat umělecké památky v okolí Uherského Brodu a přilehlých vesnicích. Takovou podrobnou dokumentační činností přispěl k opravě či úplné záchraně některých historických památek.

Vilibald Růžička byl velmi činnorodý člověk, věnoval se mnoha aktivitám. Například se zasloužil o rozvoj kinematografie na Uherskobrodsku. Nejdříve začal při svých přednáškách ve škole používat projektor, což později vedlo ke zřízení školního kina. Má podíl i na vzniku kina ve městě Bojkovice, které také určitou dobu spravoval. Roku 1931 bylo za jeho pomoci vybudováno kino v sokolovně v Uherském Brodě. Má určitou zásluhu na vybudování elektrické sítě města a na elektrifikaci jeho okolí. Psal na toto téma články do časopisů a pořádal tematické přednášky. Stále se také věnoval svému hodinářskému koníčku, jeho celoživotním dílem byly astronomické hodiny. Tento přístroj, podobný orloji, vznikl od roku 1908 až do roku 1945. Hodiny byly umístěny nejdříve v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. Když byla u města postavena hvězdárna, rozhodl se původce fondu v závěti, že své dílo daruje astronomickému kroužku. K tomu došlo roku 1972. Po rekonstrukci v roce 1997 byly hodiny zapůjčeny Městskému úřadu v Uherském Brodě a jsou vystaveny v prvním patře radnice.²

Po první světové válce se stal jednatelem Sdružení ku navázání a prohloubení hospodářských a kulturních styků se Slovenskem. V tomto sdružení se snažili především o vybudování železniční dráhy z Uherského Brodu do Nového Mesta nad Váhom. Tato trať byla později ještě rozšířena přes Zlín a Holešov až do Přerova. Vytvoření této dráhy bylo podle sdružení nezbytné pro zlepšení špatné hospodářské situace v chudém slováckém kraji. Jednatel tedy dojížděl na Slovensko a jednal s představiteli tamních úřadů i se zastupiteli obcí, jimiž měla trať vést. Na téma železniční dráhy psal do různých periodik, aby záměry sdružení vešly ve všeobecnou známost, a tak získaly podporu obyvatelstva.

---

² Rajchl, Rostislav: Astronomické hodiny a orloje Uherskobrodsko. [online] 2008 [citováno 13. května 2008]. Dostupné z <http://hvezdarnauherskybrod.sweb.cz>.

Vilibald Růžička se krátce účastnil také politického života ve městě. Roku 1919 byl zvolen za druhého náměstka starosty za Stranu národně sociální. Radou města byl pověřen, aby dozíral na chod městské elektrárny. Této funkce se po nedorozumění s nadřízenými vzdal a ze strany odešel.

Další oblastí, kde se projevilo jeho organizační i tvůrčí nadání, byla oblast duchovní. Roku 1920 je jedním ze zakladatelů náboženské obce Církve československé v Uherském Brodě, dnešní Církve československé husitské. V dokumentech pozůstalosti se vyskytují také materiály této náboženské organizace pod názvem Církev českomoravská. V období protektorátu byl název Církve československá nepřijatelný, proto se změnil na Církev českomoravskou. Po roce 1945 byl opět přijat název Církve československá. V roce 1971 byl přidán určující přívlastek husitská. Vilibald Růžička stál u samých počátků této církve, do níž se v po první československé bohoslužbě, která se konala na náměstí u pomníku J. A. Komenského v Uherském Brodě, přihlásilo okolo devíti set věřících.³ Později v ní působil jako duchovní, kazatel, autor několika mešních písní a modliteb; také navrhoval liturgii k různým svátkům. Byl platným členem této církve, pracoval pro ni několik desítek let, byl v písemném styku s mnoha jejími čelními představiteli. Protože však byl člověkem velmi ambiciózním a cílevědomým, narážel na nepochopení u některých členů své náboženské obce. Dlouhodobé spory nakonec vedly k jeho vystoupení z Církve československé. Této problematice je věnována samostatná kapitola.

Do povědomí tehdejší veřejnosti se zapsal také jako spisovatel a autor mnoha článků především v místním tisku. Svými texty přispíval do odborných periodik, zaměřených na vědu a techniku. Dále přinesl mnoho nových poznatků v oblastech hospodářství, kultury, politiky, náboženství a historie jeho rodného kraje. Své práce a články doplňoval také vlastními fotografiemi. Kromě těchto naučných prací se věnoval i psaní zábavné prózy, především ze školního prostředí. Tyto práce jsou většinou napsány pod pseudonymem Václav Brodský a jsou plné vzpomínek na jeho školní léta i pozdější období, kdy sám vyučoval. Většina jeho prací ale nebyla vydána tiskem a zůstala pouze v rukopisech.

---

³20 roků Církve českomoravské v Uherském Brodě. Uherský Brod: Knihtiskárna Františka Sedláčka, 1940, s. 9.

Vilibald Růžička byl dvakrát ženatý, v obou případech ovdověl. Z prvního manželství s Olgou Dufkovou se narodily dvě děti. Syn Veleoslav Růžička, studoval v Praze na Karlově univerzitě obor Dějepis se zaměřením na Pomocné vědy historické, dále pak Zeměpis a Filozofii. Později se stal vedoucím Ústředního archivu Církve československé v Praze. Se synem spolupracoval Vilibald Růžička na některých pracích pro Církev československou husitskou, a také přispíval do jeho článků svými fotografiemi. Dcera Marie studovala v Praze na filozofické fakultě obor Český jazyk a Dějepis. Manželka i obě děti zemřeli dříve než on sám. V roce 1969 se oženil s Leopoldinou Přerovskou, která mu byla věrnou oporou až do své smrti o dva roky později.⁴ Vilibald Růžička zemřel 12. května roku 1976 ve věku nedožitých dvaadevadesáti let.⁵

2.1 Fond Vilibalda Růžičky v Ústředním archivu a muzeu Církve československé husitské

Vilibald Růžička rozdělil svoji pozůstalost na několik částí, které umístil do různých institucí. V bakalářské práci jsem zpracovala část uloženou ve Státním okresním archivu v Uherském Hradišti a část zachovanou v muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. Další díl pozůstalosti se nachází v Ústředním archivu a muzeu Církve československé husitské v Praze (ÚAM CČSH). Zdejší pozůstalost V. Růžičky nepořádala autorka diplomové práce, protože už byla zpracována. Fond korespondence Vilibalda Růžičky zpracoval jeho syn Veleoslav, archivář ÚAM CČSH. Ten k fondu vytvořil také inventář, ale úvod a tiráž inventáře chybí.

Korespondence Vilibalda Růžičky má 79 inventárních čísel o 580 kusech. Tento muž si pečlivě vedl své záznamy a pořádal je podle vlastního systému. Korespondenci ohledně církevních záležitostí daroval ÚAM CČSH v březnu roku 1943. Pan Růžička si dopisoval s mnoha významnými osobnostmi církve. Kromě korespondence se v ÚAM CČSH nacházejí ještě další materiály. Jde o autorská díla V. Růžičky, které byly vydány tiskem. Jedná se o kancionál, modlitby, návrhy obřadů a

---

⁴ Růžička, Vilibald: Bibliografie. Rukopis, 1963, s. 9.

⁵ Strnková, Zuzana: Inventář fondu Vilibalda Růžičky ve Státním okresním archivu v Uherském Hradišti a soupis pozůstalosti Vilibalda Růžičky v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 5 – 7.

historické práce. Jedna složka církevní korespondence se nachází v pozůstalosti v muzeu v Uherském Brodě.

Pozůstalosti v Praze i Uherském Brodě posloužily jako prameny pro tuto práci. Dalšími prameny, byly kroniky. Šlo o Kroniku náboženské obce Církve československé (husitské) v Uherském Brodě z let 1920 – 1949 a dále o Kroniku farnosti Uherský Brod z let 1962 – 2008. Mimo pramenů bylo potřebné pracovat i s četnou literaturou, která se dotýká Církve československé husitské.

3 Stručná historie Církve československé husitské

3.1 Předpoklady vzniku

Revoluční myšlenky do českého duchovenstva pronikly výrazněji v době osvícenského absolutismu. V českém národě však doutnaly už od dob husitské revoluce. Po roce 1848 si lid v našich zemích začal uvědomovat sám sebe jako národ.

Reformní požadavky českého duchovenstva vyjádřil rektor lužického semináře František Náhlovský na schůzi pražských kněží a významných hodnostářů 18. května 1848.⁶ Tento muž byl žákem Bernarda Bolzana, osobnosti francouzského osvícenství, který formuloval myšlenky reformního katolicismu. Situace katolické církve po v tomto období byla kritická a vyžadovala nějaké řešení. Náhlovský přišel s několika připomínkami. Je třeba odstranit špatné mínění o církvi a náboženství, dokázat, že katolicismus je dobrým náboženstvím. Ústava zaručila každému občanu osobní svobodu a právo vyjadřovat se o veřejných záležitostech a to samé by mělo platit o každém knězi, pokud se týká záležitostí církevních. Bylo třeba upravit liturgické knihy, uzpůsobit je obsahově celkovému stupni nynějšího vzdělání. Důležitou se stala otázka úplného nebo částečného zavedení národního jazyka do bohoslužeb. Církev by měla spravovat a rozdělovat svůj majetek sama, proto by bylo vhodné spravovat majetek podle zemí nebo diecézí. Počet far i diecézí byl nedostatečný, měl by se zvýšit. Při stanovení hranic diecézí by se mělo přihlídnout k národnostní otázce. Náhlovský dále doporučoval svobodnou volbu církevních představených, farářů biskupů a metropolitů. Dále se ve svém návrhu zabýval otázkou školskou, vzdělání a oděvu kněží, reformou klášterů a otázkou celibátu. V církevní správě se měla uplatnit demokracie a konstituce.

Biskupům se však tyto reformní návrhy moc nezamlouvaly. Náhlovský nechtěl bojovat proti církevní autoritě, ale chtěl ukázat směr reformnímu hnutí. Proto návrhy přednesl pražskému arcibiskupovi, který by o věci rozhodl společně s biskupy.

---

⁶ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 195.

Arcibiskup uznal potřebu některých změn, některé návrhy schválil, jiné zavrhl. Zdůraznil přitom, že jen církevní představení jsou oprávněni provádět reformu církve. Na Moravě se také projevila touha po reformách, ale jen umírněně. Doporučovaly se kněžské porady jako příprava synody a účast lidu na církevní správě. Náhlovského názory prosazoval Karel Havlíček Borovský v Národních novinách. Vyzdvihl požadavek lidového jazyka v liturgii, zrušení povinného celibátu duchovenstva, novou úpravu poměru státu a církve, reformu školství a svolávání synod demokratickou ústavou.⁷

3.1.1 Vnitřní poměry církevní v letech 1850 – 1918

Podle papežského privilegia biskupy jmenoval císař. Většinou si vybral příslušníky německých šlechtických rodin. Biskupský úřad měl být svěřen osobám věrným dynastii. Císař po nich žádal pokoj a klid, žádné zbytečné reformy, žádné probouzení lidu, žádné bouření. Hodnostáři se nesblížili s prostým klérem ani s lidem, jehož řeč neovládali. Také jejich feudální způsob života budil mezi prostým lidem v 19. a 20. století pohoršení.⁸ V Čechách na počátku 20. století sílil nacionální duch. Někteří kněží se cítili být spíše buditeli a vlastenci než duchovními pastýři. To ovlivňovalo intenzitu osobní víry a modlitby. Nucený celibát byl u mnoha pocíťován jako velká přítěž, což často vedlo k pokryteckému způsobu života a vnitřnímu odcizení církvi. Hodně kněží projevilo básnické a literární nadání, ale jen málo z nich na tomto poli uspělo.⁹

Výuka náboženství na školách byla velmi pečlivá. Tento předmět byl vyučován a známkován jako všechny ostatní. Účast na nedělní a sváteční mši, zpověď, sv. přijímání a velikonoční exercicie byly povinné a školní orgány kontrolovaly plnění těchto povinností.

---

⁷ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 196-197.

⁸ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 221.

⁹ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 223.

3.1.2 Náboženské poměry v laickém světě

Do roku 1918 spadalo asi devadesát procent českého obyvatelstva pod římskokatolickou církev. Asi do roku 1910 se téměř ve všech venkovských oblastech udržela určitá náboženská praxe. V chudších oblastech byl náboženský život utěšenější než v úrodném Polabí a na Hané. V Praze se roku 1891 ustavila samostatná česká bohoslovecká fakulta jako součást české univerzity. K rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou došlo už roku 1882, ale bohoslovecká fakulta zůstala ještě devět let pro obě univerzity společná. Příčina byla v tom, aby se čeští duchovní učili německy a mohli pak být dosazeni i na německé farnosti.¹⁰

První vatikánský koncil v letech 1869-1870 vyhlásil dogma o papežské neomylnosti. To se v některých kruzích setkalo s nesouhlasem a bylo důvodem k vyhlášení starokatolické církve. Vůdčí osobností se stal Dr. Ignác Dollinger z Mnichova. V severních Čechách se stal střediskem Varnsdorf. V Praze se ustavila starokatolická církev v červnu roku 1900. Z počátku mělo hnutí silnou odezvu, ale po čase zájem poklesl.

3.2 Reformní hnutí katolického duchovenstva

3.2.1 Jednota katolického duchovenstva

Stoupenci modernismu v českých zemích a na Moravě mohli navázat na výrazné osobnosti a hnutí naší historie. Na Moravě to byla cyrilometodějská idea, která podporovala myšlenku národního jazyka při bohoslužbách. V Čechách zase husitské hnutí, které už kdysi požadovalo obrodu církve. V období Národního obrození vystoupili jedinci se svými reformními požadavky.¹¹ Nespokojení duchovní se nadchli pro katolický modernismus, církevně reformní proud.

Katolická moderna začínala jako literární hnutí, které se změnilo v církevní a společensko-reformní proud. Kolem roku 1895 se začali jednotliví modernisté organizovat a v roce 1902 vytvořili tzv. Jednotu katolického duchovenstva. Působili zde jak známé osobnosti, jako například J. Š. Baar, K. Dostál-Lutinov, či X. Dvořák,

---

¹⁰ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 228-232.

¹¹ Jednalo se o Františka Náhlovského a na něj navazujícího Karla Havlíčka Borovského.

tak i řadoví kněží. Na sjezdu modernistů v Přerově 31. července 1906 odhlasovali kněží i laikové reformní program.

Kněžstvo mělo své představené volit. Biskupové měli zaujmout ke kněžím spíše bratrský než nadřízený postoj. Laikové se měli aktivně účastnit správy církve. Modernisté požadovali samostatnou českou církevní správu (patriarchát, exarchát), a také užití národního jazyka při bohoslužbách. Požadavky se týkaly také Slovenska. Tam se ozývaly protesty proti maďarským biskupům, podobně jako u nás proti biskupům německým. Další bod programu se týkal úpravy nuceného celibátu. Závěr je věnován sociálním otázkám, spolupráci církve s lidem, povolení sdružování se v kněžských organizacích. Požadavky uvedenými v přerovském programu na sebe jednota přivolala hněv církevních představitelů. Čeští biskupové rozpustili Jednotu katolického duchovenstva listem z 25. února 1907. Papež Pius X. zakázal katolický modernismus roku 1907 encyklikou *Pascendi dominici gregis*.¹² Tímto reformní hnutí u nás oficiálně skončilo. Zastavilo se vydávání modernistických časopisů, Dostál-Lutinov přestal organizovat veřejné sjezdy a vystupovat na venek jako představitel modernistického hnutí. Určitá část členů však udržovala vztahy korespondencí, někteří se potají scházeli a navštěvovali se mezi sebou s rodinami. Čekalo se na příhodný okamžik, kdy znovu oficiálně vystoupí.

Reformní proud se opět začal projevovat veřejně od podzimu 1917. Kněží své požadavky prezentovali ve svých politických stranách, kde o nich bylo jednáno. Příkladem zviditelnění náboženské otázky v politickém životě byl článek Gustava Adolfa Procházky z 19. září 1917, který byl anonymně otištěn v Národních listech. Autor článku s titulkem *Požadavky českého katolického kněžstva* se přihlásil ke Katolické moderně a k programu Jednoty katolického duchovenstva. Kriticky zhodnotil špatné postavení prostých českých kněží, kterým se církev nedovoluje svobodně projevit. Autor vystoupil také proti nedobrovolnému celibátu a požadoval jeho zrušení. Tento článek vyvolal diskuzi o dalším životě církve a náboženství vůbec.

V českém tisku se začaly více ozývat hlasy duchovních, žádajících změny. Médiem hlásajícím tyto myšlenky se stal moravský časopis *Právo národa*, vydávaný knězem Matějem Pavlíkem za spolupráce Aloise Spisara. Především nižší klér byl nespokojen s nečinností a prohabsburskými postoji českého episkopátu. Na pražské

---

¹² Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: *Život a víra ThDr. Karla Farského*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 17.

schůzce duchovenstva 3. září 1918 se začalo jednat o obnovení Jednoty českého katolického duchovenstva. Účastníci se dohodli poslat k pražskému arcibiskupovi žádost o povolení této organizace, jež by hájila zájmy kněžstva. Mluvčími reformních kněží se stali J. Š. Baar, X. Dvořák a F. Kroiher. Katolické politické strany reprezentované Československou stranou lidovou se stavěly k reformnímu hnutí v roce 1918 s jistou opatrností, vůdčí osobnosti si udržovaly jistou rezervu a odstup. ČSL se spíše přikláněla na stranu konzervativních a protireformních kruhů. Kněží v agrární a národně demokratické straně patřili ve většině k radikálnímu proudu.

Impulzem, který odstartoval novou vlnu reformního hnutí, byl konec světové války, rozpad Habsburské monarchie a vznik Československé republiky. Katolická církev stála po vzniku nového státu ve složité situaci. Církevní hierarchie byla prorakouská a ovlivněná habsburskou monarchií až do posledních chvil. Vojáci vracející se z front byli spolu s českou veřejností protinábožensky naladěni. Většina se řídila hesly: „Po Vídni Řím“, „Řím musí být Čechem souzen a odsouzen“. Nastalo živelné účtování s římskokatolickou církví.

Dokladem tohoto postoje bylo hned po převratu 3. listopadu 1918 vandalské zničení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Šlo o památník vítězství katolické Prahy nad luteránskými Švédy postavený v 17. století. Katolické kněžstvo se stalo předmětem posměchu, církev byla tupena a její chyby zveličovány. Chystala se radikální rozluka církve od státu, byl proveden částečný zábor církevního majetku pozemkovou reformou a církev měla být zbavena všech práv. Změny nakonec nebyly tak radikální s ohledem na katolické Slováky, řeckokatolickou Podkarpatskou Rus a nejednotu názorů v politické sféře. Katolíci na Slovensku posílili odhodlanost věřících římskokatolické církve především na Moravě, a česká vláda ustoupila od chystané rozluky. Pražský arcibiskup ThDr. Pavel hrabě Huyn, který po převratu odjel nejprve do Švýcarska a pak do Itálie, se po převratu do Čech už nevrátil. Zastupoval jej královéhradecký biskup ThDr. Josef Doubrava.

Další schůzce duchovenstva se uskutečnila hned 28. října 1918 ve smíchovském Národním domě. Arcibiskup Huyn odmítl povolit obnovení Jednoty. Kněží se tím nenechali odradit a rozhodli se založit organizaci bez ohledu na jeho souhlas. Jednota českého katolického duchovenstva se ustavila na valné hromadě v Praze 7. listopadu 1918. Předsedou se stal Jindřich Šimon Baar. Tajemníkem a zároveň redaktorem

časopisu *Jednota. Věstník Jednoty československého duchovenstva* se stal Matěj Pavlík. Vytvořilo se seskupení členů umírněných i radikálních.

V této organizaci si uvědomovali nepříznivou situaci katolické církve v nově utvořeném státě. Jednota nejdříve vyjádřila poměr kněžstva k Československé republice a Národnímu výboru. Chtěla dát najevo, že kněží jsou k novému státu loajální a připraveni pracovat ve prospěch národa. Nabídli své zástupce do komisí Národního výboru a požehnali všem, kdo se zasloužili o vznik Československé republiky. Organizace se chtěla stát mluvčím celého katolického tábora. Prohlásila, že chce pracovat na poli římskokatolické církve a spolupracovat s Vatikánem v řešení problémů.

Jednota se chtěla být ústředím aktivit katolického tábora. Požadovala, aby do ní vstoupili biskupové a účastnili se jednání. Naléhala na konzistoře, aby zástupce jednoty zvali na všechna důležitá jednání. Někteří z biskupů do organizace vstoupili. Mezi nimi také biskup Doubrava, jenž dal 10. listopadu souhlas k její činnosti.¹³ K tomu jej opravňovala jeho funkce. Do konzistoří však Jednota nedokázala proniknout, nerespektovaly ji a s Vatikánem jednaly samy.

Co se nepodařilo ve vysokých církevních kruzích, to nahradil úspěch u nižšího kléru. Jednota vyzývala jednotlivé duchovní ke vstupu a k zakládání vikariátních skupin. Tím si chtěla zajistit kontakt s kněžími ze všech regionů, přísun informací o místních poměrech, a také o požadavcích a potřebách duchovních. K tomuto spolku se přihlásilo přes devadesát procent českého kléru. Jednota se také snažila vytvořit celostátní organizaci, která by sídlila v Praze a zároveň zajišťovala reformní hnutí na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Duchovenstvo na Moravě a Slovensku však myšlenku centrální organizace, řízené z Prahy, neuvítalo.

3.2.2 Reformní hnutí na Moravě a Slovensku

Na Moravě do poloviny října 1918 přetrvávala loajalita k Habsburské monarchii. Moravští církevní představitelé, olomoucký kardinál Lev Skrbenský a brněnský biskup Norbert Klein, naslouchali instrukcím z Vídně. Ve stejném duchu se vyjadřovaly i ústřední katolické listy.¹⁴ I u moravského nižšího kléru se začala

---

¹³ Marek, Pavel: *České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917 – 1924*. Rosice u Brna: Gloria, 2000, s. 17- 22.

¹⁴ V Brně to byl *Hlas*, v Olomouci zase *Našinec*.

projevovat nespokojenost se stavem a vývojem církve. Mluvčím duchovních toužících po reformě se stal kněz Matěj Pavlík. Od září 1918 vedl časopis *Právo národa*. Tento časopis podporoval národní samostatný stát. Poukazoval na to, že biskupská místa jsou v rukou Němců, kteří se nezajímají o prosazení národních požadavků. Periodikum bylo určeno kněžím i laikům a hlásalo nutnost církevních reforem. Právo národa uvítalo obnovení Jednoty československého katolického duchovenstva. Na Moravě bylo přijato jako tiskový orgán radikální skupiny moravských kněží.¹⁵

Po vzniku Československé republiky zůstali oba biskupové ve svých úřadech a nijak nebránili aktivitám nižšího kléru. Prosadili si ovšem kontrolu nad reformním hnutím. Reformní hnutí na Moravě se vyvíjelo po svém. Přípravný výbor Jednoty v Praze byl složen pouze z kněží českých diecézí. Zástupci z Moravy a Slovenska byli pozváni na ustavující valnou hromadu. Z Olomouce přijel šéfredaktor časopisu *Našinec* František Světlík. Slovensko reprezentoval hodonínský katecheta ThDr. Alois Kolísek. Světlík vystupoval jako mluvčí Ligy kněží olomoucké arcidiecéze. Netajil se rozdílnými názory na programové návrhy, které na jednání zazněly, hlavně na budování kněžské organizace. Výbor Jednoty v Praze uznal nutnost osobního jednání s Moravany.

Schůze brněnské Jednoty proběhly v listopadu 1918 a účastníci se soustředili na sestavení programu církve v nových poměrech. V plánu byla zvláštní komise kněží, která ve spolupráci s biskupy měla připravit oficiální požadavky pro Národní výbor. Jednota katolického duchovenstva pro olomouckou diecézi se také ustavila v listopadu. Na schůzích v Přerově a Olomouci zazněly podobné názory jako v Praze a Brně. Jednalo se o nutnosti zdemokratizovat a znárodnit církve v nově vzniklé republice. Kardinál Skrbenský Jednotu v prosinci akceptoval a schválil její činnost. Lidé působící v okruhu Práva národa se kriticky vyjádřili ke spolupráci moravských Jednot s biskupy. Obávali se, že představitelé církve budou reformní program brzdit. Radikální členové Jednoty měli strach, že postoj Moravy ovlivní Slovensko. Tím by neuspěl požadavek celostátní jednoty.

Na Slovensku vznikla na podzim 1918 Rada nižšího duchovenstva, schválená a podpořená episkopátem. Měla podobný reformní program jako v českých zemích. Proti této skupině vystoupila Rada slovenských katolických kněží seskupená kolem A.

---

¹⁵ Marek, Pavel: České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917 – 1924. Rosice u Brna: Gloria, 2000, s. 24.

Hlinky. Reformní proud katolického duchovenstva významně vystoupil na schůzi kléru 22. ledna v Žilině. Žádal odluku církve od státu, demokratizaci církve, větší podíl laických pracovníků na její správě, zavedení slovenštiny do liturgie a zrušení celibátu. Reformní požadavky vyvolaly mezi duchovními prudkou diskuzi. Proti pokrokovým názorům protestovali stoupenci A. Hlinky.¹⁶

3.2.3 Program Reformního hnutí

Jednota československého katolického duchovenstva stála před úkolem vytvořit a prezentovat program budoucích reforem. V lednu roku 1919 publikoval J. Š. Baar v časopisu Jednota článek „*K našemu programu*“. Autor článku upozornil na potřebu vybudovat demokraticky fungující kněžskou organizaci, kde by si byli kněží i vyšší hierarchie rovni, kde by pro všechny platila stejná pravidla. Předseda hnutí byl zastáncem rozluky církve a státu, která by měla proběhnout v míru a po vzájemné dohodě. Církev měla dostat svobodu pro řešení vlastních záležitostí, jako je například správa kostelního a farního jmění. Kněží i laikové se měli podílet na správě far a diecézí. Liturgie se musí konat v národním jazyce, proto požadoval nové liturgické a modlitební knihy, katechismus, zpěvník. Volal také po úpravě nuceného celibátu. Navrhoval, aby se církevní reformy prosazovaly v tisku.¹⁷

Požadavky kněžstva zpracoval také Bohumil Zahradník-Brodský, spisovatel a bývalý katolický kněz. Bez vědomí jiných členů jednoty se pustil do samostatného projektu. Vytvořil písemnou anketu, kterou rozeslal kněžím, aby zjistil jejich názory na reformy. Z výsledků této akce zpracoval referát, který přednesl na kněžské schůzi v Praze 23. ledna 1919.

Značná část duchovenstva nezachovávala celibát a žila v nezákonném manželství. Právní předpisy v té době nedovolovaly kněžím uzavřít legitimní sňatek.¹⁸ Toto tvrzení bylo mluvčímu následně zazlíváno, protože bylo v tisku vytrháváno z kontextu a nakonec vyznělo tak, že polovina kněží porušuje celibát. Kněžstvo se cítilo takovými domněnkami poškozeno a zhanobeno před veřejností. V dalších

---

¹⁶ Marek, Pavel: České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917 – 1924. Rosice u Brna: Gloria, 2000, s., s. 24 – 28.

¹⁷ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 18.

¹⁸ Občanským právem první republiky bylo toto umožněno od 22. května 1919. Sbíрка zákonů a nařízení, č. 320. Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 19.

bodech referátu navázal na reformní požadavky vytyčené předsedou Jednoty. Projev B. Zahradníka-Brodského vyvolal na místě bouřlivou diskuzi a byl rozebírán i v médiích. Svým vystoupením si získal mnoho sympatií, ale na druhou stranu se objevilo hodně záporných reakcí v Jednotě i u veřejnosti. Do diskuze se vložil také Dr. Karel Farský, učitel náboženství v Plzni. Vyzval duchovenstvo k přísaze na reformy. Prísaha v Obecním domě byla jednotná a složili ji i církevní hodnostáři. Výsledky ankety nabídl její autor Jednotě, aby je mohla zpracovat a zohlednit při tvorbě reformního programu. Ten měl být schválen výborem a valnou hromadou a poslán československé vládě a papeži do Říma.

Ve výboru Jednoty se projevíly různé názory na cíle reformního hnutí. Předseda J. Š. Baar ustoupil z veřejné činnosti do ústraní a plně se věnoval spisovatelské činnosti. Členstvo se rozdělilo do několika názorových proudů. O jednotlivých reformách se psalo v tisku, jednalo se o nich na schůzích, odbory Jednoty měly možnost poslat Ústředí své připomínky. Odhlasování programu se účastnili také zástupci moravských jednot a kněží ze Slovenska. Program Jednoty byl představen v brožuře *Obnova církve katolické v Československé republice, návrh Jednoty československého duchovenstva v Praze*. Práce vyšla z popudu J. Š. Baara a jejím redaktorem byl Matěj Pavlík.

Návrh duchovenstva na obnovu církve katolické měl tyto požadavky: 1. Zřízení českého patriarchátu. 2. Rozšíření církevní samosprávy a možnost laické spolupráce v ní. 3. Úprava práva pastorálního a obsazování far. 4. Návrh na liturgii v lidovém jazyce. 5. Úprava kněžského studia a výchovy. 6. Zdobrovolnění celibátu. 7. Otázka církevních řádů. 8. Návrh na upravení církevní praxe při pohřbívání žehem. 9. Úprava breviáře.¹⁹ Někteří kněží byli odhodláni z církve vystoupit, pokud by požadavky nebyly splněny.

3.2.4 Jednání zástupců Jednoty duchovenstva v Římě

Výbor Jednoty rozhodnul 10. května 1919 o vyslání delegace k papeži Benediktu XV. do Říma. Za delegáty byli určeni: děkan František Kroiher – místopředseda výboru Jednoty, prof. ThDr. Vojtěch Šanda – děkan pražské teologické

---

¹⁹ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 20 – 22.

fakulty, prof. PhDr. Alois Kolísek – poslanec Národního shromáždění a Mons. Marian Blaha – člen československé mírové delegace v Paříži. Delegace byla vyslána i s podporou státu. Ministr školství a národní osvěty Gustav Habrman svolal poradu s ministerskými úředníky, členy delegace a zástupci Jednoty. Vláda předala delegaci doporučující dopis a dala pokyny k všestranné pomoci velvyslanectví v Římě. Čeští biskupové se sice od programu Jednoty distancovali, ale delegaci ke Svatému otci nijak nebránili. Královéhradecký biskup Josef Doubrava dal delegaci doporučující dopis papeži Benediktu XV.

Delegáti odjeli do Říma 21. června 1919. Tam navštívili státního sekretáře Pietra Gasparriho, který je požádal o předložení požadavků v písemné podobě. Tento přístup poněkud snížil jejich odhodlanost. Vyslanci se poté obrátili na státního podsekretáře Federica Tadeschiniho. Ten doporučil, aby memorandum bylo zjednodušeno a nově upraveno. Z původních devíti bodů zůstaly jen čtyři. Nejprve se zmiňovala potřeba jmenovat nové biskupy, odvolání církevních představitelů spojených se starým režimem. V budoucnu měli mít duchovní a věřící možnost navrhnout primasovi osoby pro výběr biskupů. Dalším článkem byla změna statutu pražského arcibiskupa v československého primasa s pravomocí pro všechny provincie republiky. Ve třetím bodě se požadovalo zavedení češtiny do bohoslužeb a modliteb breviáře a uveden byl návrh bohoslužeb ve staroslověnštině na památných místech. Poslední bod se věnoval otázce celibátu, zmíněna byla nutnost zmírnit celibátní zákon. Audience u papeže proběhla a výprava se vrátila do Prahy 17. července.

Papež zaujal k jednotlivým požadavkům různé stanovisko. Povolena byla slovanská liturgie na několika významných místech a uděleno právo číst ve mši sv. epistolu a evangelium česky. Řím akceptoval změnu v postavení pražského arcibiskupa jako primasa a odvolací instance. Požadavek zrušit celibát byl zamítnut.²⁰ O průběhu výpravy mluvil děkan Kroiher na schůzi Jednoty 7. srpna 1919. Výsledky audience u papeže byly pro reformní kněžstvo nepříznivé. Se svým původním programem neuspěli. Řečník však přítomným vysvětlil, že tato akce byla pouhým začátkem úsilí o reformy. Vyhnul se tak jednoznačnému zhodnocení akce. Tím vyvolal v kněžstvu naději, že jednání nejsou dosud ztracena.

---

²⁰ Marek, Pavel: České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917 – 1924. Rosice u Brna: Gloria, 2000, s. 104 – 113.

3.2.5 Ohnisko a Klub reformních kněží

V rámci Jednoty se na jaře 1919 ustavila skupina se jménem Ohnisko. Šlo o volné seskupení radikálně orientovaných kněží, kteří v lednu 1919 přísahali, že budou důsledně pracovat na prosazení reformem. Ve svých stanovách měli uvedeno, že mezi členy panuje opravdové bratrství bez ohledu na úřad. Mezi členy najdeme jména jako Emil Dlouhý-Pokorný, Matěj Pavlík, Alois Spisar, Karel Farský, Gustav Adolf Procházka či Ferdinand Stibor. Členové příliš nevěřili tomu, že reformy budou v Římě povoleny, a proto byli odhodláni provést své požadavky „cestou činu“ – „via facti“, tedy i bez souhlasu papeže. Objevuje se zde myšlenka jít za naplněním reformem všemi možnými cestami včetně založení nové církve. Prozatím však tato idea byla pouze krajní alternativou.

Někteří kněží se inspirovali myšlenkou cesty činu a v roce 1919 začali sloužit české bohoslužby. V Čechách to byl například Dr. Karel Farský a na Moravě farář Oskar Malý. Kněží také začali uzavírat sňatky. Ze známých kněží se oženil Bohumil Zahradník-Brodský nebo Ferdinand Stibor. Faráři poté přecházeli do civilních zaměstnání, většinou na úřednická místa. Veřejnost ze všech reformem vnímala nejvíce právě sňatky kněží, což pak bylo kritizováno médii i církevními představenými.

Rozdílné názory v Jednotě narůstaly. V srpnu odstoupil z jejího čela J. Š. Baar. Děkan Krojher se stal předsedou Jednoty katolického duchovenstva a s ním se do vedení dostali zastánci umírněného proudu. Také z Říma přišlo rozhodnutí zakročit proti reformnímu hnutí. Ještě předtím vydal Dr. Karel Farský brožuru *Český problém církevní*, což byly rady pro kněze usilující o reformy. Autor brožury připomněl reformní požadavky a připojil úpravu vztahu církve a státu rozlukou, ve smyslu svobodné církve ve svobodném státě.²¹ Jednota se rozštěpila na radikální levicí – Ohnisko, pak na početně nejsilnější umírněný střed a krajní pravici v čele s F. X. Novákem, který se stavěl proti hlasatelům reformem. České evangelické obce vyznání helvetského a augsburského se sjednotily roku 1918 na husitské základně v Českobratrskou církev evangelickou. Centrem církve se stala Husova evangelická fakulta, zřízená státem v dubnu 1919.²²

²¹ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 29.

²² Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 242.

Stoupenci Ohniska neustále přibývali a za jeho členy se hlásili také laikové. Tiskovým médiem tohoto sdružení se stalo *Právo národa*. Jeho redakci v Praze vedl Dr. Karel Farský. Českomoravští biskupové v srpnu upozornili kněze na nový modernismus, zakázaný v roce 1907 a varovali před ním. Zakázali vydávání a četbu časopisu *Právo národa*. Většina z odběratelů však časopis nezavrhla. Na místo pražského arcibiskupa byl jmenován univerzitní profesor Mons. ThDr. František Kordač. Ten se netajil odporem k reformnímu programu v církvi. Jmenování toho muže zaskočilo nejen radikální reformisty, ale i ostatní kněze sdružené v Jednotě. Ta začala postupně slevovat z reformních požadavků.

Členové Ohniska se rozhodli své sdružení rozpustit, protože bylo jasné, že reformem nebude dosaženo legální cestou, tedy za souhlasu a podpory církevní hierarchie. Na činnost Ohniska navázal Klub reformních kněží Jednoty československého duchovenstva. Nová organizace vznikla 15. září 1919 a jejím předsedou se stal Dr. Karel Farský. Toho bylo potřeba v centru dění, a proto se vzdal místa profesora náboženství v Plzni a přestěhoval se do Prahy. Zde pracoval na ministerstvu školství a národní osvěty v církevním oddělení.²³ Kladl důraz na zavádění národního jazyka do bohoslužeb. V říjnu napsal do *Práva národa* článek o české liturgii. Oznámil, že se o Vánocích začnou konat bohoslužby v českém jazyce. To ale vyžadovalo přeložit latinskou liturgii a upravit ji pro vánoční obřady. Předseda Klubu vydal před Vánocemi první díl *Českého misálu*. Na titulní stránce byl obrázek od malíře Alše doplněný textem „Sláva Bohu na výsosti a na zemi pokoj lidem dobré vůle“. Misál byl doručen zájemcům a všem členům Klubu reformního duchovenstva. Postupně vyšlo sedm sešitů, které obsahovaly liturgii na celý rok. První díly vytvořil Dr. Farský, na dalších spolupracoval s prof. Aloisem Tuháčkem, který pak dokončil poslední sešity.

3.3 Vznik nové církve

Významným dnem se pro reformisty stal 27. listopad 1919. V Národním domě na Smíchově se sešli důvěrníci Klubu reformního duchovenstva. Zúčastnili se také zástupci z Moravy a Slovenska. Ještě předtím byl Dr. Farský pozván k pohovoru s arcibiskupem Kordačem. Mluvili o reformním hnutí, o postojích papeže k reformám.

---

²³ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: *Život a víra ThDr. Karla Farského*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 32.

Arcibiskup hrozil přísnými tresty, pokud by nebyla obnovena kázeň mezi duchovenstvem. Poté se Dr. Farský přesunul na schůzi důvěrníků Klubu, které přisedal spolu s Bohumilem Zahradníkem-Brodským. Přítomní vyjádřili potřebu vzniku nové církevní organizace, jež by nepodléhala Římu. Dr. Farský byl pro zásadní reorganizaci katolické církve v Československu. Padly tu různé návrhy na název církve a nakonec byl odhlasován název Církev československá. Přítomný Matěj Pavlík dal svůj časopis k dispozici Klubu reformních kněží. Předseda Klubu navrhl nový název Český zápas. Další schůze byla domluvena na 8. ledna následujícího roku. Účastníci měli sledovat, kde proběhnou české obřady a podat o tom zprávu. Českomoravští biskupové reagovali na přípravy vyhlášení samostatné církve zákazem českých bohoslužeb o Vánocích. Obřady byly přesto na několika místech slouženy v národním jazyce a veřejností to bylo přijato velmi kladně.

Ve smíchovském Národním domě se sešli členové Klubu reformních kněží dne 8. ledna 1920. Shromáždilo se 309 účastníků. V předsednictvu byli: Dr. Karel Farský, Bohumil Zahradník-Brodský a za Moravu Jan Holba. Schůze se mohli účastnit novináři i veřejnost. Vystoupili jednotliví řečníci a sdělili své názory na vznik nové církve, přednesli kladná i záporná stanoviska. Odpoledne se hlasovalo o osamostatnění Církve československé. Hlas odevzdalo 211 přítomných a 140 hlasů bylo pro novou církev. Dr. Karel Farský přečetl návrh Organizačního řádu Československé církve. V něm bylo oznámeno, že prozatímní správu povede církevní výbor. Jeho úkolem bylo organizovat nově vzniklou církev, pravit prozatímní bohoslužebný řád a připravit se ke svolání církevního sněmu. Tento orgán byl složen z duchovních i laiků a měl 12 členů. Výbor si zvolil starostu, dva místopředsedy a kancléře. Církev byla rozdělena na vikariáty a funkce vikářů převzali faráři. Duchovní měli zůstat na svých dosavadních místech.²⁴

Širší veřejnost byla na vznik nové církve upozorněna 10. ledna 1920 svoláním Národu československého. Zde byly formulovány hlavní zásady církve. „Církev československá, založená svým jménem „církev“, tj. „sbor Páně“, na základě evangelia Kristova, přejímá prozatímně až do ustavení vlastního zákona dosavadní náboženský řád církve římsko-katolické, obnovený v duchu demokracie. V důsledku toho přijat, že stěžejní zásadou Církve československé jest svoboda svědomí a náboženského

---

²⁴ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 42 – 47.

přesvědčení jednoho každého tak, aby se nikomu nesmělo z jeho dobrého přesvědčení nic brát, ani vnučovati. Neboť chceme, aby konečně přítrž byla učiněna náboženským bojům v národě, a žádáme si svobody svědomí a náboženského přesvědčení nejen pro sebe, nýbrž i pro každého jiného, buď si on kdokoliv. Proto přejímá Církev československá zejména i dosavadní bohoslužebný řád až do podrobnější úpravy s tou jen pozměnou, že veškeré služby Boží, jichž účast jest ovšem dobrovolná, konají se výhradně jazykem mateřským.²⁵

Pod toto svolání se podepsali: Bohumil Zahradník-Brodský, odborový rada v ministerstvu školství a národní osvěty. Dále Dr. Karel Farský, profesor náboženství v Plzni, Gustav Adolf Procházka, farář v Jenišovicích u Trutnova a Ferdinand Stibor, farář v Radvanicích ve Slezsku. Dr. Farský zajistil na neděli 11. ledna propůjčení chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí a zde sloužil s několika kněžími českou mši podle Českého misálu.

Laická veřejnost reagovala na novou církev pozitivně, podpořila ji a začala do ní vstupovat. V prvních týdnech se k ní přihlásilo na 200 000 věřících. Výbor Jednoty katolického duchovenstva se svým svoláním ze 13. ledna distancoval od radikálního činu, jakým bylo založení církve. Kněžstvo, které toto odhlasovalo, bylo podle vyjádření Jednoty pouze nepatrným zlomkem československého duchovenstva. Katolické kruhy čekaly na pokyny z Říma. Dne 15. ledna byl vydán dekret podepsaný papežem Bendiktem XV. Nová církev jím byla dána do klatby. Českomoravští biskupové napsali 17. ledna Pastýřský list, kterým zrušili Jednotu duchovenstva jako reformní organizaci. Jednota však na to nereagovala, a tak nařídil episkopát přímo kněžím, aby z ní vystoupili. Předseda Kroiher zůstal v čele Jednoty až do února 1921 a Xaver Dvořák ji vedl ilegálně ještě několik let.²⁶ Ke vzniku Církve československé se vyjádřili skepticky některé osobnosti, například univerzitní profesori Šusta a Pekař. Prohlášení církve označili za myšlenkově nejasné, mlhavé a ukvapené. Přepokládali, že velká část národa zůstane věrná římskokatolické církvi, což povede k rozdělení společnosti v zemi. Takovéto názory uvítal především katolický tisk, jako například *Národní politika*.

Aby se mohla podat žádost o státní schválení Církve československé, musel být schválen prozatímní řád a ustavena první náboženská obec. Církevní výbor schválil

---

²⁵ Prášek, Ferdinand: Vznik čs. církve a patriarcha G. A. Procházka. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo ČČS, 1932, s. 66.

²⁶ Kaňák, Miloslav: Stručný nárys dějin Československé církve vzhledem k jejímu vzniku a půlstoletému vývoji. In. *Padesát let Československé církve. Sborník studií pracovníků Husovy fakulty, věnovaný k půlstoletí ČČS*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, s. 16.

29. ledna prozatímní řád i ustavení náboženské obce u sv. Mikuláše. Řád obsahoval základy organizace církve: rada starších, náboženská obec, úřad biskupa a patriarchy. Forma organizace byla převzata z publikace *Obnova katolické církve v československém státě*. Vláda Vlastimila Tuzara nepokládala náboženské otázky za příliš naléhavé a uznání církve dlouho odkládala. Církev československá byla vládou uznána 15. září 1920. Výnos podepsal ministr školství a národní osvěty Habrman. Ve dnech 8. – 9. ledna 1921 se v Praze na I. valném sjezdu sešli delegáti náboženských obcí ze 109 farností. Sčítáním lidu se zjistilo, že se k nové církvi v Československu přihlásilo za jeden rok 525 332 věřících. Z tohoto setkání vzešel zatímní statut Církve československé, ideovým základem se mělo stát evangelium Kristovo. Jako hlasatelé takového evangelia byli připomenuti sv. Cyril a Metoděj, mistr Jan Hus a českobratrské hnutí. Zdůrazněna byla svoboda vědeckého bádání v náboženských otázkách a volný náboženský vývoj.

3.3.1 Katolická církev a Československo

Rozluka církve a státu nebyla provedena. I přes počáteční averzi vůči římskokatolické církvi jí zůstalo věrno téměř osmdesát procent obyvatelstva. Z katolické církve zůstalo bez vyznání 700 000 osob. Roku 1930 bylo z celkového počtu 13 929 000 obyvatel 10 617 000 katolíků. Bylo třeba dosáhnout nějakého kompromisu mezi státem a Svatou stolicí, mezi nimiž byly neurovnané spory. Roku 1927 byla zjednána dohoda o nejdůležitějších otázkách církevně politických, tzv. Modus vivendi. Biskupy československé jmenovala Svatá stolice, ale vláda mohla kandidáta z vážných důvodů odmítnout. Stanoveno bylo nové ohraničení československých diecézí, krylo se s hranicemi státními. Řády a kongregace se sídly na našem území nemohly podléhat představeným v cizině.²⁷

---

²⁷ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 243-244.

3.4 Teologická orientace Církve československé (husitské) v letech 1921 – 1924

Církev musela vyřešit některé základní otázky vnitřní organizace. Navazovala kontakty s dalšími církvemi i v zahraničí, za účelem inspirace a poučení. Možností, kam se obrátit, bylo více. Spolupráce se dala navázat s českými evangelickými církvemi, církví starokatolickou, britskou anglikánskou, nebo srbskou pravoslavnou církví. Představitelé nově ustavené církve se obrátili na zástupce srbského pravoslaví, biskupa Dositeje z Niše.

V řadách Československé církve se však od začátku projeví dva názorově rozdílné proudy, reprezentované na jedné straně Dr. Karlem Farkým, na straně druhé Bohumilem Zahradníkem-Brodským a poté Matějem Pavlíkem. Dr. Farský byl zastáncem svobodného náboženského vývoje. Nesouhlasil zcela s ideovou orientací pravoslaví, šlo mu o praktický akt vysvěcení biskupů. Naopak B. Zahradník-Brodský byl ochoten přijmout pravoslavnou věroučnou soustavu. Právě on přednesl, že církev z této spolupráce získá tři vysvěcené biskupy, vlastní patriarchát a stane se tak plně samostatnou a nezávislou.

Ústřední výbor církve schválil 3. září 1920 memorandum pro sabor srbské církve. Církev československá byla ochotna přijmout pravoslavnou teologickou orientaci, ale kladla podmínku, že bude zachována svoboda svědomí a volného náboženského vývoje. Odpověď Srbů na memorandum byla pozitivní, akceptovala užívání českého jazyka v obřadech, připustila zrušení celibátu. Zcela však pominula požadavek svobody svědomí, odmítla požadavek volby ženatých biskupů, a také nová manželství ovdovělých duchovních. Navíc žádala, aby v názvu církve figurovalo slovo „pravoslavná“. V Čechách odpověď vyvolala rozpory, ale na Moravě byla delegáty náboženských obcí přijata. Ústřední církevní výbor přijal v květnu 1921 rezoluci prohlašující, že Církev československá stojí na zásadách sedmi ekumenických sněmů a přijímá nicejsko-cařihradské vyznání víry.²⁸ Srbská církev se zavázala převzít nad ní patronát a dovést Československou církev k samostatnosti.

Druhý valný sjezd delegátů náboženských obcí, konaný 29. – 30. 8. 1921, se přiklonil k pravoslavné orientaci. Rozhodl se vytvořit tři diecéze – západočeskou,

---

²⁸ Marek, Pavel: Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918 – 1924). Brno: L. Marek, s. 233.

východočeskou, moravsko-slezskou a navrhl Karla Farského, Matěje Pavlíka a Rudolfa Paříka jako kandidáty na biskupy. Dále schválil zatímní Ústavu Církve československé. Svým celkovým obsahem vyznívala jako ústavní dokument církve presbyterní. Všichni představitelé církve, včetně biskupů, patriarchy i laických funkcionářů byli voleni, patriarcha přímou volbou. O organizačních a věroučných otázkách rozhodoval církevní sněm se zastoupením laiků.²⁹ Vedení srbské pravoslavné církve pozvalo Matěje Pavlíka do Bělehradu a tam mu 25. září 1921 udělilo biskupské svěcení. Další kandidáti měli svěcení přijmout později. Československo mělo prvního pravoslavného biskupa, jenž přijal jméno Gorazd.

Jednotlivé náboženské obce byly státem schvalovány velmi pomalu, a proto druhý valný sjezd nemohl být svolán jako první řádný sněm. Ze stejného důvodu nebylo zvoleno ani vedení církve. Ústřední pražské orgány byly jen provizorní. Když se biskup Gorazd vrátil, začal působit na Moravě. Ta se ve většině přiklonila k pravoslavnému směru, jehož centrum bylo v Olomouci. Biskup Gorazd dosáhl významného postavení v církvi. Navzdory tomu se ozývaly hlasy po překonání pravoslavní a volném rozvoji církve. Koncem července odjel Gorazd do USA získat emigranty z Československa pro myšlenku Církve československé. Za jeho nepřítomnosti poněkud opadla podpora pravoslavní v Čechách i na Moravě.

Otevřený spor o ideovou orientaci Církve československé vyvolalo vydání *Československého katechismu* v srpnu 1922. Sestavili jej Karel Farský a František Kalous. Jednalo se o příručku podporující svobodně křesťanskou orientaci. Dílo odmítli pravoslavní biskupové Dositej i Gorazd. Naopak diecézní orgány církve katechismus schválili. Dositej se od katechismu distancoval. Po osobní výměně názorů s Dr. Farským odjel zpět do vlasti. Následkem sporů bylo to, že zbylí kandidáti na biskupské hodnosti nebyli srbskou církví vysvěceni. Srbská pravoslavná církev pak přerušila veškerá jednání s Československou církví.

Za Gorazdovy nepřítomnosti se ustavila moravská diecéze v listopadu 1922. Morava jako první dosáhla potřebného počtu státem schválených náboženských obcí. V Olomouci byla zvolena diecézní rada a v jejím čele potvrzen biskup Gorazd. Zemská rada starších pro Slezsko a pohraniční Moravu se ustavila už v roce 1921. Všeobecně začal sílit vliv radikálního směru Dr. Karla Farského. Přihlásilo se k němu

---

²⁹ Kaňák, Bohdan – Červený, Vladimír: Zápas o ideovou orientaci (1920 – 1924). In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 36.

mnoho moravských náboženských obcí, i olomoucká diecézní rada. Biskup Gorazd po svém návratu začal pracovat na udržení pravoslaví. Chtěl pro svůj směr získat Ostravsko a z tamní zemskou radu starších přetvořil na svůj generální vikariát. To se tamním příslušníkům církve nezamlouvalo a požádali o pomoc pražské ústředí. Rada zněla vytvořit vlastní diecézi. Delegáti náboženských obcí zvolili ostravskou diecézní radu v listopadu 1922. Správcem diecéze se stal Ferdinand Stibor, jenž podporoval Dr. Farského.

Gorazd přišel v roce 1923 s návrhem, že jeho příznivci by mohli v rámci CČS vytvořit autonomní celek s vlastní ústavou a správou. Pražské ústředí toto odmítlo a naznačilo, že nebude pravoslavným bránit v odchodu z Československé církve a vytvoření vlastní organizace. Pravoslavné hnutí již v Čechách působilo a to pod dohledem cařihradského patriarchátu. Gorazd se musel dohodnout s jeho představitelem arcibiskupem Sawatijem. Řešením problémů byla Gorazdova rezignace na funkci biskupa a předsedy diecézní rady v červenci 1924. V Olomouci se sešli 10. srpna 1924 stoupenci pravoslaví a rozhodli o rozchodu s Církví československou. Odchod pravoslavného biskupa a jeho stoupců z Československé církve zakončil období tzv. pravoslavné krize.³⁰

3.5 Otázka kostelů

Od začátku působení nové církve se vyskytly problémy s bohoslužebnými prostory. V úplných počátcích církve se bohoslužby konaly na návších, ve volné přírodě a na památných místech. Věřící, kteří opustili římsko-katolickou církev, nechtěli opustit kostely ve svých obcích. Ministerstvo vnitra pořídilo soupis všech kostelů a kaplí, kde působila CČS, ať samostatně nebo ve spoluužívání. Obecní zastupitelstva a městské rady propůjčily nové církvi 76 kostelů a 65 kaplí. Církev římskokatolická chtěla oslabit činnost Československé církve tím, že na některých místech bránila jejím věřícím ve spoluužívání kostelů. Nejvyšší soud v Praze rozhodl o platnosti zákona z roku 1874 a potvrdil dispoziční právo římsko-katolické církve na výlučné užívání kostelů, pokud nebyly odsvěceny. Náboženské obce tedy musely

---

³⁰ Marek, P. – Bureha, V.: Pravoslavní v Československu v letech 1918 – 1953. Příspěvek k dějinám Pravoslavné církve v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, s. 73 – 81.

odevzdat zabrané kostely a kaple církvi římsko-katolické.³¹ Protože na některých místech docházelo doslova k bojům o kostely, muselo přijít řešení. Vláda se rozhodla poskytovat Církvi československé příspěvky na stavbu církevních sborů. Tyto prostředky však rozhodně nestačily pokrýt náklady. Jednotlivé náboženské obce musely většinu částky uhradit z vlastních prostředků, nebo se spolehnout na dary od příznivců. Na podzim 1923 církev vytvořila Ústřední stavební církevní výbor v čele s Karlem Farským. Tento výbor řešil otázku chrámových prostor.³²

3.6 Organizační struktura Církve československé husitské

Zatímni Ústavu schválil sjezd delegátů náboženských obcí v srpnu 1921. Státní správa ji přijala 15. října 1921. Základní správní jednotkou Církve československé se stala náboženská obec. Souhrn náboženských obcí na určitém zeměpisném území, spojených jednotnou správou tvořil diecézi. Správními orgány byly v náboženské obci valná hromada a rada starších. V diecézi zase diecézní shromáždění a diecézní rada. V celé církvi to byl církevní sněm a ústřední rada. Duchovní správu vykonávali v náboženské obci farář s pomocnými duchovními správci. V diecézi to byl biskup a celé církvi patriarcha. Náboženskou obec tvořili příslušníci CČS spojení jednotnou správou a bydlící v ohraničeném územním obvodu. Rady starších byly správními a výkonnými orgány valných hromad náboženských obcí. Členové byli voleni a jejich počet závisel na počtu příslušníků náboženské obce. Duchovní správce obce byl členem rady starších z titulu svého úřadu po celou dobu, kdy ho zastával.

Hranice diecéze stanovila ústřední rada. Diecézní shromáždění bylo správním sborem pro celou diecézi ve věcech, které nebyly vyhrazeny církevnímu sněmu. Diecézní rady byly výkonnými orgány diecézních shromáždění. Rady měli 12 členů, zvolených diecézním shromážděním, z nichž 6 muselo být laiků. Předsedou byl biskup. Diecézní rada volila dva místopředsedy a první z nich musel být laik.

Církevní sněm byl nejvyšším zákonodárným sborem Církve československé. Sněm svolával patriarcha a zároveň řídil jeho jednání. Na sněmu byli zvoleni dva

---

³¹ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 59.

³² Marek, Pavel: Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918 – 1924). Brno: L. Marek, s. 260.

místopředsedové, z nichž první musel být laik. Sněmu se mohli účastnit delegáti jednotlivých náboženských obcí, duchovní a správci náboženských obcí, učitelé náboženství, biskupové a všichni členové diecézních rad. Sněmu předsedal patriarcha.

Ústřední rada byla výkonným orgánem církevního sněmu a tedy nejvyšší správní a dozorčí institucí pro celou církev. Tvořil ji patriarcha jako předseda, všichni biskupové církve a laičtí místopředsedové diecézních rad. Tuto radu svolával patriarcha podle potřeby nebo na návrh některého člena.

Patriarcha světil zvolené biskupy, předsedal církevnímu sněmu. Mohl kdekoli v patriarchátu konat veškeré bohoslužebné úkony s vědomím místního biskupa československého. Vykonával duchovní správu vůči biskupům a jejich rodinám ve věcech náboženských. Pokud patriarcha nebyl, jeho funkce konal biskup pověřený k tomu Ústřední radou.³³

3.7 Církev a patriarcha Karel Farský

Během roku 1923 se řádně ustavily i zbývající diecéze. V Čechách šlo o západočeskou se sídlem v Praze a východočeskou se sídlem v Hradci Králové. Centrum slezské diecéze bylo v Radvanicích u Ostravy. V červnu roku 1924 se konala přímá volba patriarchy církve, který zároveň zastával funkci biskupa západočeské diecéze. Prvním patriarchou Církve československé se stal ThDr. Karel Farský. Na srpnovém diecézním shromáždění v Brně odstoupila dosavadní diecézní rada a byla zvolena nová. Správcem moravské diecéze se stal ThDr. Josef Rostislav Stejskal.

Důležitou událostí pro církev bylo konání prvního řádného sněmu CČS, který proběhl ve dnech 29. – 30. srpna 1924 v Národním domě na Smíchově. Předcházející valné sjezdy byly označeny jako přípravná jednání. Potvrzena byla zatímní Ústava Církve československé z roku 1921. Preambule se však změnila v důsledku ukončení vazeb na pravoslavnou církev. První článek ústavy zněl: „Církev československou tvoří křesťané, kteří usilují naplnit současné snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým, jak se nám zachoval v Písmu a v podání starokřesťanském, národu československému pak zachován jest hnutím husitským a českobratrským, živelně se kdysi rozvinuvším v zemi české, moravskoslezské a slovenské.“³⁴

³³ ÚAM CČSH, sign. IV-49. Varia. Ověřený opis Ústavy Církve československé ze dne 15. 10. 1921. Inv. č. 23.

³⁴ Kaňák, Bohdan: Budování církve (1924 – 1939). In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 44.

Na sněmu byly ustaveny zvláštní stálé komise – nauková, školská, výchovná, sociální a hospodářská. Řešila se otázka svěcení a zřizování duchovních CČS. Naukový výbor doporučil sněmu usnesení: „Nemáme za to, že biskupský úřad je zvláštní svátost, naopak jsme přesvědčeni z Písma svatého i z církevní praxe, katolické nevyjímajíc, že biskupské svěcení je úkon pravomoci, kterým církev zmocňuje kandidáta k dozorčí činnosti nad životem církve určitého okruhu.“³⁵ Hlavní úkol církve byl označen jako „dokončení české náboženské reformace“. Sněm potvrdil liturgii vytvořenou ThDr. Karlem Farským. Dosud byla v některých obcích konána východní liturgie Jana Zlatoústého, kterou zavedl biskup Gorazd. Sněmovní jednání bylo odročeno.³⁶ Po sedmi letech měl sněm pokračování.

Na základě usnesení sněmu proběhlo 6. ledna 1925 zřizování prvních biskupů Církve československé. V chrámu sv. Mikuláše se biskupy stal ThDr. Karel Farský, biskup pražský a patriarcha církve. Dále Gustav Adolf Procházka, biskup diecéze východočeské a Ferdinand Stibor, biskup diecéze moravsko-slezské.

Církev musela začít řešit tíživou finanční situaci. Stavby církevních sborů byly velmi nákladné a částečný státní příspěvek nestačil. Duchovní se dobrovolně zřekli svých odměn ve prospěch náboženských obcí. Většina staveb byla postavena za vydatné finanční pomoci věřících. Církev československá se prezentovala na zahraničních náboženských konferencích, například roku 1925 ve Stockholmu, nebo roku 1927 v Praze. Patriarcha Farský odcestoval do USA, za účelem upevnění kontaktů s tamními náboženskými obcemi. Po návratu se patriarcha věnoval svým povinnostem, ale jeho zdraví nevydrželo velké pracovní nasazení. ThDr. Karel Farský zemřel 12. června 1927. Jeho památku přišlo uctít několik tisíc lidí.

3.8 Církev za patriarchátu ThDr. G. A. Procházky

Novým patriarchou Církve československé se stal biskup Gustav Adolf Procházka v roce 1928. Ve východočeské diecézi nastoupil na jeho místo biskup Stanislav Kordule. Patriarcha předsedal druhému zasedání I. řádného sněmu 28. – 30. března 1931. Účastníci se sešli v Praze-Dejvicích v budově nově postaveného Husova sboru. Byl schválen základní věroučný dokument „*Učení náboženství křesťanského*

³⁵ Kadeřávek, V. – Trtík, Z.: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 70.

³⁶ Kaňák, Bohdan: Budování církve (1924 – 1939). In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 44 – 46.

pro věřící církve československé“, který připravili ThDr. Alois Spisar a František Kalous. Usnesením byla přijata Ústava Církve československé. Biskupové a patriarcha byli podle ní voleni doživotně. Stát uznal ústavu v roce 1934. Druhý patriarcha navazoval vztahy se zahraničními církvemi a účastnil se mnoha světových ekumenických konferencí.

CČS se podílela na charitativní a sociální práci. Utvořilo se Ústředí sesterského sdružení žen, jež řídilo charitativní práci v náboženských obcích. V roce 1933 bylo ustaveno Ústředí sociální práce, které fungovalo jako centrum pro sociální odbory náboženských obcí. V diecézích vznikly Svazy sociální práce a vedly sociální odbory ve svých diecézích. Tyto odbory se staraly o chudé, zajišťovaly zdravotnickou a pečovatelskou službu. Velká pozornost se věnovala práci s dětmi a mládeží. V roce 1929 vznikl Ústřední svaz jednot mládeže Církve československé. Každá diecéze měla svůj Svaz mládeže. Časopisem pro mladé se stal „Rozsévač“, vydávaný od roku 1931.

Po roce 1931 začala být v církvi aktivní laická inteligence a především mládež. Mladí lidé byli už odchováni v duchu Církve československé a nebyli příliš spokojeni s prací nejvyšších církevních představitelů. Kritika se objevovala v časopisech Svoboda svědomí, nebo Husova liga. S mladou generací i laiky navázal styky ThDr. PhDr. František Kovář, pozdější profesor na Husově evangelické bohoslovecké fakultě. Se studenty komunikoval ve škole i na bohoslovecké koleji. Měl k nim tedy blízko. Své názory prezentoval jako redaktor periodika *Náboženská revue* Církve československé.

Církev chtěla více pečovat o své budoucí duchovní. Ti zatím studovali na Husově evangelické fakultě a dodatečně se vzdělávali v samostatné koleji Církve československé. Zrodil se nápad zřídit vlastní učiliště – Vysokou školu bohovědnou v dejvické bohoslovecké koleji. Tato škola ale nebyla státem uznána. Proto byly opět navázány styky s Husovou evangelickou fakultou. Československá církev zde získala čtyři profesorská místa.³⁷ Kolem Františka Kováře se v roce 1933 shromáždila opozice a sdružila se v tzv. Společnost Karla Farského. Kritizovala nesprávnou interpretaci Farského díla, a také špatný postup při řešení vysokoškolského studia bohoslovců. Tato organizace prosadila do popředí církve schopné osobnosti, jako byli Miroslav Novák nebo Otto Rutrle. Ti jí byli velmi užiteční v dalším období. Společnost byla

---

³⁷ Kaňák, Miloslav: Stručný nárys dějin Československé církve vzhledem k jejímu vzniku a půlstoletému vývoji. In. *Padesát let Československé církve. Sborník studií pracovníků Husovy fakulty, věnovaný k půlstoletí CČS*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1970, s. 23.

rozpuštěna v roce 1938 s tím, že dokázala změnit poměry, které předtím kritizovala. V roce 1938 působilo v církvi 260 náboženských obcí schválených státem. CČS pozvolna pronikala také na Slovensko a Podkarpatskou rus. Správu v těchto oblastech vedl olomoucký biskup, který se řídil pokyny z pražského ústředí. Při sčítání lidí v roce 1930 se k Československé církvi přihlásilo přibližně 800 000 věřících.³⁸

3.9 Církev československá (husitská) za okupace a po 2. světové válce

V roce 1938 došlo ke změně státních hranic, zabraná území Sudet spadala pod říšskou správu. CČS tak přišla o mnoho členů. Z celkového počtu 260 náboženských obcí zůstalo 31 mimo hranice protektorátu. Ústřední rada se snažila o udržení několika náboženských obcí, nyní na německém území, pod svojí kontrolou. Po 15. březnu 1939 se musel řešit problém změny názvu církve. Na jednáních byly navrženy různé varianty, nakonec byl vybrán název Církev českomoravská. Ten se používal od dubna 1940. Ačkoli doba nebyla příznivá, duchovní i laici hledali možnosti, jak církvi co nejlépe prospět. Dr. A. Hartl a M. Kouřil vytvořili Pracovní skupinu výtvarných umělců a architektů Církve českomoravské. Zde se setkávala církevní inteligence a mohla se domlouvat na společném postupu. Z činnosti Pracovní skupiny vzešla také výstava o umění a architektuře sborů Českomoravské církve.

Proti nacistickému režimu se v církvi rozvíjela odbojová činnost. V odbojových organizacích působili duchovní i laikové. Známa oběť studentských demonstrací, student medicíny Jan Opletal, byl laikem církve. Někteří byli za svoji činnost odsouzeni do vězení nebo koncentračních táborů. V listopadu 1939 byly uzavřeny vysoké školy. Bohoslovci museli přejít na místa učitelů náboženství, ale zůstali ubytováni na své koleji. Tam mohli pokračovat ve studiu i po uzavření vysokých škol. Výuka byla před úřady prezentována jako seminární kurzy, biblické hodiny a péče o výchovu bohoslovců. Výuka byla ukončena zkouškami. Patriarcha G. A. Procházka zemřel 9. února 1942. Správu pražské diecéze po něm převzal diecézní tajemník Jan Lomoz. Celá církev byla prozatím spravována nejstarším biskupem

---

³⁸ Kaňák, Bohdan: Budování církve (1924 – 1939). In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 50 – 56.

Ferdinandem Stiborem z Radvanic ve Slezsku. Patriarcha ve válečném období nebyl zvolen.³⁹

Po skončení války v roce 1945 oslavila Církev československá 25. výročí své existence. Tehdy se vrátila k původnímu názvu. V červnu byla obnovena činnost Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké. V říjnu bylo požádáno u ministra školství a národní osvěty prof. Zdeňka Nejedlého o přeměnu sekce CČS na samostatnou vysokou bohosloveckou školu. Důležitým úkolem v následujících měsících se stala příprava svobodných církevních voleb a druhého sněmu. K tomuto účelu byla zřízena Ústřední národní správa Církve československé, jejímž předsedou se stal PhDr. Miroslav Novák. Tento nový orgán chtěl prosadit oddělení úřadů patriarchy a pražského biskupa, a také časově omezenou volbu biskupů. Ve dnech 8. – 10. ledna 1946 byl svolán druhý řádný sněm. Správcem pražské diecéze se stal prof. František Kovář. Po šesti měsících jej v této funkci vystřídal zvolený biskup Miroslav Novák. Prof. Kovář se rozhodnul kandidovat na místo patriarchy církve a 26. června se jím stal. Na místo zemřelého olomouckého biskupa Rostislava Stejskala byl zvolen v roce 1946 PhDr. Bohumír Cigánek. Biskupský sbor doplnil v čele východočeské diecéze Jan A. Tabach. Sněm převedl pravomoci Ústřední národní správy na ústřední radu církve. Většina společnosti i část církve upřela svoje naděje na východ k socialismu. Závěrečné zasedání řádného sněmu proběhlo 4. -5. května 1947. Církev vydala radikálně sociální dokument „Církev československá o výstavbě národní společnosti“, kde se přihlásila k budování socialistické společnosti. Patriarcha František Kovář se zúčastnil volby nástupce prezidenta Edvarda Beneše. Novým prezidentem se stal 14. června 1948 Klement Gottwald, zástupce komunistické strany.⁴⁰

3.10 Církev československá (husitská) mezi lety 1948 – 1989

Po únoru 1948 skončilo období politické demokracie v našich zemích. Laici i duchovní se rozdělili na radikální levici a demokratickou pravici. Uprostřed těchto

---

³⁹ Hrdlička, Jaroslav: CČSH v období protektorátu. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 77 – 83.

⁴⁰ Hrdlička, Jaroslav: Období po II. světové válce. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 85 – 90.

proudů stáli křesťanští socialisté. Opozice se soustředila kolem časopisu *Svoboda svědomí*, což bylo periodikum Jednoty duchovenstva Církve československé. Patriarcha Kovář a biskup Novák se zúčastnili v říjnu roku 1949 schůze Národního shromáždění. Projednával se zákon o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností. Shromáždění zřídilo Státní úřad pro věci církevní, který začal pracovat od listopadu 1949. Od této chvíle začal stát výrazným způsobem vměšovat do církevních záležitostí.

Třetí řádný sněm se konal ve dnech 1. – 3. července 1950 a přijal návrh na zřízení nových diecézí – brněnské a plzeňské. Ústava byla doplněna o některá ustanovení, novelizoval se i hospodářský a finanční řád. Sněm vydal prohlášení „*Církev a světový mír*“, kde se církev přihlásila k tzv. Táboru míru vedenému Sovětským svazem. V roce 1950 byla zřízena samostatná Husova československá bohoslovecká fakulta. Děkanem se stal ThDr. PhDr. František M. Hník.⁴¹ V průběhu let 1952 a 1953 opustilo řady církve kolem sta duchovních. Důvodem bylo to, že v diecézních radách i v radách starších se prosazovali lidé, kteří byli zároveň členy komunistické strany. Do období padesátých let spadá snaha navázat styky se Světovou radou církví (SRC). Tato organizace vznikla roku 1948 v Amsterdamu. Dodnes je to společenství, které slučuje věřící církví anglikánské, protestantské, pravoslavné a starokatolické.

V říjnu 1956 se sešel čtvrtý řádný sněm. Patriarchou byl znovu zvolen prof. František Kovář. Církev se zde přihlásila k biblickým základům teologie, na což navazovalo vydání dokumentu „*Základy víry*“. Zrušen byl Státní úřad pro věci církevní a nahradil jej Sekretariát pro věci církevní. Ústava byla novelizována a přistoupilo se k úpravě některých řádů. V roce 1960 odstoupil ze zdravotních důvodů patriarcha Kovář ze své funkce. Poté následoval pátý řádný sněm ve dnech 28. – 29. října 1961. Novým patriarchou byl zvolen dosavadní biskup pražské diecéze Dr. Miroslav Novák. Za jeho působení byla CČS přijata do Světové rady církví. Stalo se tak v březnu 1964. Vedení církve začalo v šedesátých letech pracovat na duchovní obnově církve, ozývaly se hlasy, požadující demokratizaci státu a církve. Vznikly Rehabilitační komise v jednotlivých diecézích a nad nimi Ústřední rehabilitační

---

⁴¹ Jindra, Martin: *Církev československá (husitská) v období komunistické totality*. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 100.

komise. Tyto orgány přijímaly návrhy na nápravu křivd z minulosti. Dočasné uvolnění poměrů bylo ukončeno v období normalizace.

Od roku 1970 probíhaly přípravy na další sněm. Ten proběhl ve dnech 16. – 17. října 1971. V pořadí šestý řádný sněm přistoupil k legalizování Základů víry jako oficiální věroučné normy. Z rozhodnutí tohoto sněmu byl název doplněn na konečnou verzi: Církev československá husitská (CČSH). Tuhý režim přinesl církvi úbytek věřících. Na začátku sedmdesátých let se k ní hlásilo méně než 700 000 příslušníků. Patriarcha Novák byl znovu zvolen během 2. zasedání šestého řádného sněmu v srpnu 1981. CČSH byla stejně jako ostatní církve pod státním dozorem. Její působení monitorovala státní bezpečnost.⁴²

Blížil se rok 1989 a s ním zvrát v dosavadním dění. Na teologické konferenci v lednu 1989 projevila podporu Václavu Havlovi většina mladších duchovních. Mnozí faráři a laici se podíleli na akcích Občanského fóra. Studenti Husovy bohoslovecké fakulty byli zase činní ve studentském hnutí. Po listopadu 1989 byl patriarcha připraven předat svoji moc v církvi někomu kompetentnímu. Chtěl, aby církev byla opět demokratická, jako tomu bylo naposled v roce 1947. Požadoval zastavení diskriminace věřících a uchování rovnoprávnosti všech církví a náboženských spolků v Československé republice.⁴³ Po převratu značně klesl počet věřících. Z původního milionu zůstalo dvě stě tisíc věřících. Církev chtěla prosazovat humanitní a demokratické hodnoty, které vycházejí z evangelia.⁴⁴

3.11 Církev československá husitská po roce 1989

Na podzim roku 1989 proběhly ve všech diecézích volby biskupů. Dr. Miroslav Novák z funkce patriarchy odstoupil a 15. května 1990 odešel do důchodu. Jako správce církve nastoupil královéhradecký biskup Mgr. Jaromír Tuček a poté olomoucký biskup ThDr. Vlastimil Zítek. Sedmý sněm církve se konal v roce 1991. Zrevidován byl základní dokument církevního práva „*Zřízení CČSH*“. Úpravy se dotkly i Organizačního řádu, Řádu duchovenské služby a Hospodářského řádu. Sněm schválil úpravu liturgie Karla Farského. Vznikla organizace „Diakonie a misie Církve

⁴² Jindra, Martin: Církev československá (husitská) v období komunistické totality. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 102 – 117.

⁴³ Hrdlička, J. – Lášek, Jan: CČSH mezi lety 1948 – 1989. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 131 – 132.

⁴⁴ Butta, Tomáš: Rok 1989 v životě CČSH. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 135 – 137.

československé“, která svojí činností chtěla navázat na sociální a charitativní práci z období první republiky. Pátým patriarchou byl zvolen Mgr. Vratislav Štěpánek, ale pouze na tři roky. Po této době zvolilo zvláštní sněmovní shromáždění dalšího patriarchu Josefa Špaka.

U příležitosti osmdesátiletého výročí vzniku církve měl být svolán osmý sněm. Na teologických konferencích se scházeli přední teologové církve a hledali nový styl teologické misijní práce. V diecézích vznikly projekty sociální pomoci dětem, seniorům a lidem s postižením. Nově se vystavěla mateřská centra, dětské domovy. V letech 1998 a 1999 se uskutečnily volby a do vedení diecézí se dostala mladší generace. Církev se také znovu mohla účastnit zahraničních ekumenických konferencí a setkání.

Osmý církevní sněm se uskutečnil v lednu roku 2000. Změnila se ústava, respektive článek týkající se Ústřední rady v České republice. Došlo k oddělení slovenské diecéze. Slovenská diecézní rada se zde stala Ústřední radou. Sedmým patriarchou se stal ThDr. Jan Schwarz v roce 2001. V červnu 2005 na tuto funkci abdikoval. Ústava se v důsledku toho novelizovala a byla upravena práva a povinnosti patriarchy a biskupů. Rok spravoval církev královéhradecký biskup Štěpán Klásek. Roku 2006 byl osmým patriarchou církve zvolen ThDr. Tomáš Butta., ThD. a jeho funkční období je sedmileté.⁴⁵

3.12 Církev československá husitská v současnosti

Pro Církev československou husitskou je nyní charakteristická sociální práce a charitativní činnost. V současnosti se od CČSH očekává rozvoj činnosti v těchto oblastech. Další základní službou je pastorační péče, kterou pracovníci církve poskytují v jednotlivých náboženských obcích. Pastorační činností je míněna péče o duchovní život člověka a služba sociální pomoci. CČSH poskytuje také specifické služby. Jde o službu v nemocnicích, věznicích a v armádě. Cennou práci vykonávají duchovní a pastorační asistenti v domovech pro seniory, v mateřských centrech a léčebnách dlouhodobě nemocných.

---

⁴⁵ Tonzar, David: Církev československá husitská po roce 1989. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 139 – 144.

Církevní správa se v nové době příliš nezměnila. Volební období biskupů a patriarchy je zkráceno na sedm let. Církev spravují volené orgány na úrovni náboženských obcí, vikariátů (okrsků) a diecézí. Sídla diecézních rad se nacházejí v Brně, Olomouci, Hradci Králové, Plzni, Praze a Bratislavě. Úřad ústřední rady sídlí v Praze 6-Dejvicích. Tento úřad tvoří několik odborů. I. odbor – naukový, II. odbor – osobní, III. odbor – administrativněsprávní, IV. odbor – tiskový a informační, V. odbor – kulturní, VI. odbor – archivní a muzejní, VII. odbor – ekonomický, VIII. odbor – pro vnější vztahy, IX. odbor – informatiky, X. odbor – sociální práce.⁴⁶

Po roce 2002 se oddělila slovenská diecéze a vznikla samostatná Ústřední rada a rady diecézní. Hospodářské a finanční zabezpečení CČSH vychází z 60 let starého zákona. V současnosti probíhají jednání mezi státem a církvemi o mzdové otázce a sociálním zabezpečení duchovních. Provoz náboženských obcí a údržbu sborů si CČSH hradí převážně z vlastních prostředků. V posledních letech se podařilo navázat spolupráci se zástupci samosprávy, kteří pomáhají s opravami církevních objektů.⁴⁷

---

⁴⁶ Blahoslav 2008. Kalendář Církve československé husitské. Praha: Církev československá husitská, 2007, s. 108 – 118.

⁴⁷ Tonzar, David: Církev československá husitská po roce 1989. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 148 – 153.

4 Organizační vývoj Církve československé husitské na Moravě a ve Slezsku

V Čechách i na Moravě se o Vánocích roku 1919 sloužily české bohoslužby. V lednu následujícího roku vznikla Církev československá. Zakladatelé v Praze zvolili šestičlenný výbor, který spolu s tzv. krajskou radou, pomocným orgánem na Moravě se sídlem v Olomouci, tvořil první ústředí církve. V Čechách i na Moravě vznikaly náboženské obce, které ovšem potřebovaly získat státní schválení. Moravské náboženské obce vznikaly nejdříve na Olomoucku ve Vacanovicích, Velkém Týnci a Olomouci. Jako první byly státem schváleny náboženské obce ve Velké Bystřici, Litovli a Nákle roku 1922. V tomto roce dosáhly schválení také obce v Uherském Brodě, Brně, Kroměříži, Dubicku, Kyjově, Prostějově, Přerově, Lošticích, Třebíči a Zborovicích.⁴⁸

Církev na Moravě a ve Slezsku řídila na počátku Zemská rada starších, která od listopadu 1920 sídlila v Olomouci. Biskupským administrátorem byl zvolen kroměřížský kněz Matěj Pavlík. 18. srpna se v Brně konalo diecézní shromáždění, z něhož vzešla Diecézní rada. Účastnilo se 109 delegátů z 68 náboženských obcí. Tato rada ovšem ještě nebyla legální, protože náboženské obce v té době nebyly státem schváleny. Zemská rada starších ukončila svou činnost. Církevní valný sjezd konaný v srpnu 1921 stanovil organizační strukturu církve. V Čechách vznikly dvě diecéze, východočeská a západočeská neboli pražská. Biskup této diecéze se stal i patriarchou celé církve. Moravu a Slezsko řídila jediná diecéze, která se ustavila 23. listopadu 1922 v Olomouci. Zde se sešli delegáti prvních 12 uznaných moravských náboženských obcí a zvolili dvanáctičlennou diecézní radu a biskupa. Tím se stal správce moravkoslezské diecéze Matěj Pavlík.

Ve Slezsku a části severní Moravy se situace vyvíjela poněkud jinak. Delegáti tamních náboženských obcí se sešli už 21. dubna 1921 v Národním domě v Moravské Ostravě, zvolili Zemskou radu pouze pro Slezsko a pohraniční Moravu. Tato ale spadala pod Diecézní radu v Olomouci, neboť pražský sjezd delegátů ze srpna 1921

---

⁴⁸ Balatková, Jitka: Organizační vývoj Československé církve (husitské) na Moravě. In. *Mikulovská sympozia*. Brno: Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Muzejní vlastivědná společnost v Brně, 2003, s. 228.

ustanovil pouze tři diecéze. Věřící ze severní Moravy zastupoval v diecézní radě radvanický farář Ferdinand Stibor. Situace se zkomplikovala, když byl Matěj Pavlík vysvěcen v Srbsku na pravoslavného biskupa. Tam přijal jméno Gorazd. Po návratu na Moravu zde začal propagovat orientaci církve na pravoslaví. Pro tento záměr chtěl získat především Ostravsko, a tak povýšil Zemskou radu starších pro Slezsko na generální vikariát a jmenoval Ferdinanda Stibora svým generálním vikářem.

Zdejšími představiteli církve tento plán nevyhovoval a Zemská rada starších požádala v září 1922 pražské ústředí o pomoc. Ústřední rada vyzvala věřící z Ostravska, aby vytvořili svoji vlastní diecézi. Na schůzi delegátů schválených náboženských obcí v listopadu 1922 byla zvolena samostatná diecézní rada a správce diecéze. Tím se stal Ferdinand Stibor. Po ustavení diecézní rady ukončila činnost Zemská rada pro Slezsko a pohraniční Moravu. Na diecézním shromáždění byl 9. prosince 1923 zvolen biskupem F. Stibor. Dle rozhodnutí Ústřední rady do obvodu slezsko-ostravské diecéze spadalo: Těšínsko, Opavsko s Hlučínskem a z přiléhající Moravy politické okresy Moravská Ostrava, Místek a Nový Jičín.⁴⁹

Složité situace na Moravě se vyřešila až v roce 1924, kdy biskup Gorazd rezignoval na funkci moravského biskupa CČS a odešel do pravoslavné církve. Spolu s ním opustilo církev dalších devět kněží. Aby se udělal pořádek v náboženských obcích na Moravě, vyzvala Ústřední rada v Praze olomouckou diecézní radu k rezignaci. Na diecézním shromáždění 25. srpna 1924 v Brně byla zvolena nová Diecézní rada a správcem moravské diecéze Dr. Jan Rostislav Stejskal. Náboženské obce zvolili v březnu následujícího roku moravským biskupem doktora Stejskala. Do úřadu byl uveden 28. června 1925. V Brně vznikl vikariát pro západní Moravu. V době před mnichovskou dohodou rostl počet náboženských obcí a obvody jejich působnosti se zmenšovaly. V roce 1937 měla moravská diecéze 56 náboženských obcí. Církve byla stále organizačně rozdělena na tři diecéze.

Vojenská duchovní správa měla v Církvi československé husitské stejnou organizaci jako církve jiné. CČS požádala ministerstvo národní obrany o zřízení samostatné duchovní správy. Ta zahájila činnost od 1. března 1922 v Praze. V tomtéž roce byla zřízena v Olomouci vojenská duchovní správa výpomocná, kterou vedli

---

⁴⁹ Balatková, Jitka: Organizační vývoj Československé církve (husitské) na Moravě. In. *Mikulovská sympozia*. Brno: Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Muzejní vlastivědná společnost v Brně, 2003, s. 229.

civilní duchovní správci. Druhé místo ve vojenské duchovní správě získala církev na Moravě v dubnu 1932 u zemského vojenského velitelství v Brně.

Církev nesměla od roku 1940 nést svůj původní název, ale přijala název Církev českomoravská. Kvůli německé okupaci byla nucena omezit své aktivity. Po smrti patriarchy G. A. Procházky nebyl zvolen další patriarcha, správcem církve zůstal biskup Ferdinand Stibor až do konce druhé světové války. V protektorátu bylo Německem zabráno 9 náboženských obcí a Polskem 6 náboženských obcí. Po válce vznikaly další náboženské obce CČSH po celé Moravě i Slezsku, především však v pohraničních oblastech, kam přicházeli čeští obyvatelé. Rozhodnutím ministerstva národní obrany obnovila svou činnost od září 1948 vojenská duchovní správa CČSH v Brně.

V roce 1949 vznikl Státní úřad pro věci církevní a církve se dostaly pod dohled komunistické státní moci, který skončil až po převratu v roce 1989. Republika se rozdělila na kraje a v důsledku toho došlo k rozdělení moravské diecéze CČS na brněnskou a olomouckou. Ústřední rada svolala na 12. září 1950 do Brna diecézní shromáždění nově zřízené diecéze pro kraj Brněnský a Jihlavský. Biskupem byl na tomto shromáždění zvolen Václav Janota. Moravská diecéze zmenšila území své působnosti pouze na kraje Olomoucký a Gottwaldovský. Východočeská diecéze ztratila ve prospěch Brna náboženské obce v Pacově, Pelhřimově, Havlíčkově Brodu, Humpolci, Lipnici nad Sázavou, Přibyslavi a Světlé nad Sázavou. V Čechách byla založena diecéze pro kraje Plzeňský, Karlovarský a Českobudějovický. Převzala pojmenování západočeská a usídlila se v Plzni. Středočeská část diecéze západočeské se začala nazývat pražská.

Moravy a Slezska se dotkla ještě další územní změna. Bylo to v souvislosti se zřízením Severomoravského a Jihomoravského kraje v roce 1960. Ostravsko-slezská diecéze, v čele s biskupem Gabrielem Chrobáčkem, byla v roce 1962 spojena s diecézí olomouckou s názvem diecéze ostravská. Olomoucký biskup Dr. František M. Hník v roce 1961 rezignoval a na jeho místo nastoupil Leo Marceluch, který si za sídlo diecéze vybral taktéž Olomouc. Název ostravská diecéze tehdy přestal existovat a od roku 1963 platí název diecéze olomoucká. Pod brněnskou diecézi spadají po 1. lednu

1961 náboženské obce z Prostějovska, Gottwaldovska a Kroměřížska. Od roku 1962 nedošlo ke změnám počtu diecézí ani ke změnám názvů.⁵⁰

4.1 Vznik a vývoj Církve československé (husitské) na Slovensku

Biskupské stolce římskokatolické církve na Slovensku byly před rokem 1918 obsazeny maďarskou šlechtou. Po vzniku Československé republiky se to změnilo a na tyto funkce nastoupili biskupové slovenského původu. První slovenští římskokatoličtí biskupové byli Karol Kmeťko a Ján Vojaššák⁵¹. Po vzniku Církve československé roku 1920 se na Slovensku ozvaly hlasy proti tomuto označení. Nesouhlas zdůvodňovali slovenští kněží tím, že na Slovensku nemá tato církev své vyznavače. Představitelé římskokatolické církve vydali pastýřský list, který se vyslovil proti rozkolné Církvi československé. Slovensko se navíc z počátku snažilo dosáhnout autonomie Slovenska. První snahy představitelů CČS se orientovaly na americké Slováky, přes které se chtěli dostat svým vlivem na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Tato taktika nebyla úspěšná. Vznik CČS na Slovensku umožnil až přímý příchod českých státních úředníků.

Vláda Československé republiky prohlásila 15. září 1920 Církev československou za státem uznanou. Slovensko a Podkarpatská Rus nebyly dříve součástí českých zemí a církev zde tedy nemohla být právně uznána. Až vyhláškou ze září 1925 byla Církev československá uznána i na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. V roce 1931 bylo na Slovensku 9 schválených obcí CČS, které spravovalo 11 duchovních. Na Podkarpatské Rusi se ustavily dvě náboženské obce se dvěma duchovními v Chustu a Užhorodu.

Po mnichovské dohodě byla budoucnost CČS u našich východních sousedů velmi ohrožena. Maďarsko zabralo část území Slovenska a Podkarpatské Rusi 6. října 1938. Na zabraném území zanikly náboženské obce CČS. V roce 1939 byla činnost

---

⁵⁰ Balatková, Jitka: Organizační vývoj Československé církve (husitské) na Moravě. In. Mikulovská sympozia. Brno: Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Muzejní vlastivědná společnost v Brně, 2003. S. 229 – 231.

⁵¹ Hradil, Jan: Církev československá husitská na Slovensku. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 65.

CČS na Slovensku zcela zakázána. Tento zákaz byl zrušen až po rozdělení států v roce 1993.

Po složitém jednání mezi státem a církví byl v roce 1988 ustanoven ThDr. Jan Hradil farářem Církve československé husitské v Bratislavě. Náboženská obec tak po 49 letech získala duchovního správce. Od června 1990 byl dekretem Ústřední rady CČSH jmenován generálním vikářem pro duchovní správu CČSH na území Slovenska. V roce 1992 byla zvolena Rada generálního vikariátu CČSH na Slovensku. Předsedou se stal doktor Hradil. Povinností generálního vikáře bylo dozírat na výkon duchovní správy na celém území Slovenské republiky, reprezentovat Církev československou husitskou ve Slovenské republice a zastupovat patriarchu CČSH na Slovensku. Sedmý řádný sněm v Praze byla pro území Slovenska obnovena Diecéze CČSH na Slovensku. Dnes má zdejší diecéze svoji strukturu a působí zde deset duchovních Církve československé husitské.⁵²

---

⁵² Hradil, Jan: Církev československá husitská na Slovensku. In. *90 let Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2010, s. 57 – 75.

5 Vilibald Růžička a Církev československá (husitská)

Vilibald Růžička byl v roce 1920 jedním ze spoluzakladatelů Círky československé v Uherském Brodě. Šlo o vzdělaného člověka s moderními názory, který byl vždy tam, kde se něco dělo. Odborný učitel na dívčí měšťanské škole se účastnil kulturního i politického života ve svém rodném městě. V roce 1919 vstoupil do zdejší strany národně sociální, jejíž členové se scházeli každé nedělní dopoledne v měšťanské škole. Na těchto setkáních se členové vyjadřovali k aktuálním otázkám politickým, sociálním a kulturním. Jako odborný školský pracovník přispíval vzdělávací přednáškou, kde se věnoval českým dějinám, a také české náboženské otázce. Bylo to v době, kdy české duchovenstvo usilovalo o reformy. Tyto přednášky na sklonku roku 1919 začali navštěvovat i národní demokraté. Přednášek se běžně účastnilo 150 až 200 osob.⁵³

V roce 1909 se Vilibald Růžička setkal na měšťanské škole s katechetou Oskarem Malým. S ním měl později komplikované vztahy a je potřebné se krátce zmínit o jeho osobě.

Oskar Malý

Tento reformní duchovní přišel do Uherského Brodu v roce 1908 a na škole vyučoval náboženství, zeměpis a němčinu. Jak píše ve svém životopise, hlásil se ke katolické moderně, odebíral časopisy tohoto hnutí a propagoval ideu cyrilometodějskou. Je zde míněn především návrat slovanského jazyka, který nám přinesli bratři ze Soluně, do bohoslužeb.

Zejména na Moravě byl významně oživen kult slovanských učitelů Cyrila a Metoděje. Jako organizované hnutí vystoupilo cyrilometodějství roku 1848, kdy byla založena Jednota moravská, coby středisko pro moravskou literární tvorbu. Následujícího roku se název změnil a vznikla Národní jednota sv. Cyrila a Metoděje. Ve výboru Jednoty byla téměř polovina kněží. Ti ale z tohoto spolku odešli a v roce 1850 založili Dědictví sv. Cyrila a Metoděje, které mělo šířit dobré katolické knihy.

---

⁵³ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s prof. Aloisem Spisarem. Inv. č. 22.

Hnutí bylo podpořeno u příležitosti výročí obou bratří, kdy se na Velehradě sešly stotisícové zástupy věřících. Tito světcí byli uctíváni jako zemští patroni. Také papež Lev XIII. uznal zásluhy věrozvěstů a jejich svátek, slavený do té doby jen v některých diecézích, rozšířil na celou církev. Na Velehradě byly za obrovské účasti poutníků uloženy ostatky sv. Cyrila. Důležitou osobností, jež propagovala cyrilometodějský kult, byl olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan. Měl hlavní zásluhu na tom, že se hnutí rozšířilo po celé Moravě. Založil Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, jehož účelem bylo obnovit církevní jednotu mezi slovanskými národy, a to pomocí modlitby a podporou misijních akcí. Po roce 1924 se stal mezinárodním náboženským spolkem pro šíření zájmu o otázku sjednocení a uspěl především v zemích bývalé Jugoslávie a mezi Čechy v Americe.⁵⁴

Katecheta Malý byl však v této otázce ještě radikálnější a přemýšlel, jak krásně by vypadaly bohoslužby v jazyce českém. Na důkaz, že to s reformami myslí vážně, rozhodnul se začít u příležitosti prvního výročí vzniku Československé republiky s českými zpívanými bohoslužbami. Podle misálu počestil zpívané části a odpovědi a cvičil je s dětmi z měšťanské školy. V neděli 26. října 1919 uspořádal předběžnou oslavu s českou mší. Další školní mše s českými zpěvy sloužil ještě 1., 9. a 11. listopadu toho roku. Poté za katechetou Malým přišel uherskobrodský děkan a pohrozil mu, že informuje konzistoř, což také udělal. Až 15. listopadu přišel na faru zákaz od olomoucké konzistoře s hrozbou okamžité suspenze, pokud by se české bohoslužby opakovaly. Katecheta od té doby sloužil jen tiché školní mše, kde už ale nepoužíval latinského jazyka.

Oskar Malý byl též v rámci církevních reforem pro odstranění nuceného celibátu. Proto se také nestal farářem, ale katechetou. V Uherském Brodě se seznámil s úřednicí okresního úřadu Marií Walterovou. S touto ženou vstoupil do svazku manželského dne 5. listopadu 1919⁵⁵, oddávajícím byl farář Josef Hofer ze Starého Hrozenkova. Oskar Malý byl členem Ohniska, byl pro založení národní církve, o čemž si dopisoval s Dr. Farským. Také si pořídil první díl nově vydaného Českého misálu. Podle něj připravil na 11. ledna 1920 ve farním kostele českou vánoční mši s koledami, kde v kázání mluvil o nové národní církvi. Ještě ten den mu kostelník

---

⁵⁴ Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, s. 210-212.

⁵⁵ Malý, Oskar: Můj životopis. Vzpomínky spoluzakladatele Církve československé (husitské). Brno: Brněnská diecéze Církve československé husitské, 2009, s. 33.

doručil obálku se suspenzí od konzistoře. Všechny české mše měly mezi účastníky většinou kladný ohlas. Katecheta Malý také uspořádal veřejnou schůzi, kde se řečníci vyjadřovali k náboženské otázce a k Církvi československé. Někteří řečníci tuto církev odmítli, jiní měli opačný názor. Také Oskar Malý vystoupil a ve své řeči veřejně prohlásil rozchod s církví římskou, mluvil o jejích problémech a zaostalosti. Odvolal se na proklamaci reformního duchovenstva a přihlásil se k CČS, pro niž chtěl pracovat za všech okolností. V dalších týdnech se proti panu Malému postavili někteří představitelé a věřící katolické církve, kteří jeho činnost a názory neschvalovali. Měl tedy své příznivce i odpůrce a musel vyčkat, jak se situace dále vyvine.⁵⁶

5.1 První rok Církve československé (husitské) v Uherském Brodě

Události se daly do pohybu 9. února 1920, kdy byl ustaven v Uherském Brodě výbor pro církevní záležitosti. V čele výboru stáli odborný učitel Vilibald Růžička a pak správce pivovaru Jaroslav Bradáč. Výbor zasedal každý týden a snažil se řešit církevní otázku ve svém městě. Na tyto schůzky byli členové zvaní oběžníkem, který měl každý účastník podepsat. Pozvánky vytvářel na psacím stroji Vilibald Růžička. Do církve začalo vstupovat mnoho lidí, noví členové zapisovali své osobní údaje do podpisových archů. V prvních měsících přibýlo 900 nových členů. V únoru proběhly také první křty u několika rodin doma. Ústřední výbor v Praze dne 12. března jmenoval Oskara Malého duchovním správcem pro Uherský Brod a okolí.⁵⁷ Na místo uherskobrodského děkana nastoupil farář Jaroslav Hlobil. Tento vystupoval proti národní církvi na různých schůzích a přednáškách. Například 13. března přednášel v Brodě českobratrský farář Jadrníček na téma Český národ a Řím. K tomuto tématu se chtěl vyjádřit i děkan. Předseda schůze Růžička už chtěl přednášku ukončit, ale děkan přece vystoupil a prosazoval katolickou církev. Byl pak z jeviště odveden a předseda shromáždění ukončil.

První veřejná mše pro příslušníky CČS proběhla 28. března 1920. Konala se u příležitosti 328. výročí narození Jana Amose Komenského. Farář Oskar Malý ji sloužil

---

⁵⁶ Malý, Oskar: Můj životopis. Vzpomínky spoluzakladatele Církve československé (husitské). Brno: Brněnská diecéze Církve československé husitské, 2009, s. 23-40.

⁵⁷ Kronika náboženské obce Církve československé husitské v Uherském Brodě 1920-1949.

u Komenského pomníku na prostranství před školou. Tento slavnostní akt je zachycen na fotografiích, které na místě pořídil Vilibald Růžička. Snímků bylo později použito v různých informativních brožurách a propagačních materiálech církve. Můžeme na nich spatřit velké množství posluchačů a diváků, shromážděných v okolí školy. Mešní roucha se slováckými výšivkami zapůjčil farář Hofer ze Starého Hrozenkova. Velikonoční bohoslužby se konaly také zde. Další pravidelné mše byly pak slouženy každou neděli a svátek ve školní budově.

Na začátku května přijel do města Dr. Karel Farský, zúčastnil se bohoslužby ve školní budově. Odpoledne se přesunul do Občanské besedy, kde přednášel posluchačům o Církvi československé. Vyjádřil se také pochvalně o postupu členů nové církve v tomto městě a sdělil přítomným užitečné rady, jak pokračovat v dalším díle. Zde se také poprvé setkal s Dr. Farským i Vilibald Růžička. Jak lze vyčíst z jejich vzájemné korespondence v dalších letech, stali se z těchto mužů přátelé. Při dalších návštěvách v Uherském Brodě pobýval Dr. Farský u Růžičků doma.⁵⁸

Téhož večera 2. května se ustavila rada starších místní náboženské obce. Předsedou byl zvolen Jaroslav Bradáč. Rada měla čtrnáct členů, a to mužů i žen. V seznamu zvolených figuruje i jméno odborného učitele Růžičky. Na svátek Božího Těla přijeli do města další významní církevní činitelé. Ráno sloužil mši Emil Dlouhý-Pokorný z Prahy a další mši vedl Rostislav Stejskal z Olomouce. Odpoledne se konal tábor lidu spojený s přednáškou. Organizaci akce měl na starost Vilibald Růžička, který také přivítal přítomné. Přednášel Emil Dlouhý-Pokorný. Zaujal všechny posluchače svými znalostmi a uměním vyprávět. Tehdy pravděpodobně začalo přátelství mezi ním a Vilibaldem Růžičkou. Udržovali čilý písemný styk až do smrti Dlouhého-Pokorného. V korespondenci řešili náboženské, pracovní i rodinné záležitosti. Vzájemně se s rodinami navštěvovali. Stali se důvěrnými přáteli, protože jejich názory a životní příběhy byly v některých věcech podobné.

5. července 1920 se konala večerní vzpomínková mše ve školní zahradě, kde se zpívala Husova píseň. Přijeli věřící z okolních obcí a po obřadu si vyslechli řeč Vilibalda Růžičky. Poté se zapálila symbolická hranice. Každý týden se scházel církevní výbor a z těchto setkání se vyvinuly schůze členské s účastí kolem sta osob. Jak píše Oskar Malý ve svém životopise, Vilibald Růžička byl velmi výraznou

---

⁵⁸ Růžička, Vilibald: Svítání na Slovácku. Sborník Dr. Karla Farského. Uspořádal F. Pokorný. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo ČČS, 1928, s. 204 – 208.

osobností členských setkávání. Malý vzpomíná: „Duši těchto schůzí a vši organizační činnosti v nové církvi byl odborný učitel Vilibald Růžička, který se po odchodu sládka Bradáče z Uh. Brodu stal předsedou náboženské obce a získal si svým elánem a houževnatostí nezapomenutelných zásluh o vybudování zdejší náboženské obce Církve československé za jejích těžkých začátku.“⁵⁹

V červenci přišel pan Růžička s připomínkou, že bude potřeba vydat kancionál s českými mešními písněmi pro brodskou náboženskou obec. Tohoto úkolu se chopil sám. Napsal nejdříve mešní píseň Komenského, která se stala velice oblíbenou. Věřící žádali, aby ve zpěvníku bylo kromě písní také hodně modliteb. Napsal tedy do Prahy Dr. Farskému a ten mu obratem poslal několik písní s nápěvy. Odborný učitel poté upravil modlitby na nápěvy těchto vhodných písní, a tak v prosinci 1920 vznikl uherskobrodský zpěvník. Na jaře následujícího roku se našel i nakladatel a dílo vyšlo pod názvem *Kancionál, tj. sbírka písní a modliteb pro potřeby Církve československé*. Ze skromnosti nechtěl uvést na titulní stránce své jméno, a proto tam bylo nakonec uvedeno: Sestaveno a vydáno péčí Církve československé v Uherském Brodě. Tento zpěvník schválila i Ústřední rada. Kancionál měl 96 stran textu bez not, obsahoval 59 písní, modlitby, litanie a mešní odpovědi podle *Českého misálu*. Náklad byl kolem 1500 výtisků, to ale nestačilo, do konce roku byly zpěvníky rozebrány. Růžička tedy začal pracovat na druhém vydání. To ještě netušil, že brzy bude k dispozici kancionál Dr. Farského. Další zpěvník vyšel roku 1922 pod názvem *Kancionál, tj. sbírka písní, modliteb a poučení z Písma sv. pro potřeby Církve československé*. Tento kancionál měl 140 stran a obsahoval 64 písní, dále modlitby a poučení. Některé písně vytvořil přímo autor, jiné upravil. Do tohoto kancionálu přispěli modlitbami i jiní duchovní, například O. Malý. Ke zpěvníku byly později připojeny odpovědi k liturgii Dr. Karla Farského. K oběma kancionálům navrhl i vazbu. Na přední desce byl zobrazen dvojité kříž, na němž spočívá kalich. Druhé vydání už se tolik neprodávalo, protože už byla k dispozici i Sbírnka písní Dr. Farského. Za svoji práci nepožadoval V. Růžička žádnou odměnu a navíc dojednal s nakladatelem, že z každého prodaného svazku musel dát místní náboženské obci 1 korunu. Do konce roku 1920 tak obec obdržela přes 2000 korun. Ještě v roce 1930 napsal tři sloky písně Tebe, Bože chválíme, která byla uveřejněna v Českém zápase a zpívala se v Uherském Brodě při návštěvě patriarchy

---

⁵⁹Malý, Oskar: Můj životopis. Vzpomínky spoluzakladatele Církve československé (husitské). Brno: Brněnská diecéze Církve československé husitské, 2009, s. 48.

G. A. Procházky. V. Růžička požádal liturgickou komisi, aby píseň zařadila do nového vydání Farského zpěvníku.⁶⁰

Na začátku srpna psal odborný učitel Růžička do Prahy a urgoval objednávku všech čísel misálu. Také sdělil Dr. Farskému detaily, týkající se jeho návštěvy Uherského Brodu ve dnech 14. a 15. srpna. Vážený host přednášel plnému sálu o CČS. Další den odjel do lázeňského města Luhačovice, kde měl veřejný projev a Oskar Malý sloužil mši. O týden poté byla odhalena pamětní deska na rodném domě J. A. Komenského. Při této příležitosti přijelo do města mnoho významných hostů, jako například poslanec Dr. Antonín Uhlíř z Prahy, prof. Alois Tuháček z Plzně, Dr. Janík, ministerský rada z Prahy, Dr. Jánoš, zemský rada z Brna, senátor Matúš Dula z Turčanského Martina a další. Ráno sloužil Rostislav Stejskal mši před sochou Komenského. Hosté se poté přidali k slavnostnímu průvodu, do něhož se zapojily úřady, spolky i lidé v krojích. Všichni společně pak odhalili pamětní desku, kterou pořídila Církev československá. Sdružení mládeže CČS bylo ustaveno na konci srpna. Šlo o první takovýto spolek v církvi vůbec.⁶¹ Dne 15. září 1920 byla Církev československá uznána státem. Pozvání na přednášku dne 26. září přijal kněz-spisovatel Bohumil Zahradník Brodský. On a jeho bratr ministr železnic Isidor Zahradník stáli v čele reformního hnutí. Toho dne konán zájezd do Veletin, kde farář Malý sloužil českou mši. Přijel tam také děkan Hlobil se svými věřícími a po mši vyvolal mezi oběma stranami roztržku. Záležitost byla dokonce řešena u krajského soudu v Uherském Hradišti.⁶²

Bohoslužby se konaly v kreslírně měšťanské školy. Tyto prostory ale potřebám církve nestačily, lidé z nedostatku prostoru omdlávali. V srpnu byl ustaven kostelní výbor, aby situaci nějak vyřešil. Bylo rozhodnuto získat pro církev odsvěcený kostel sv. Jana Křtitele v Uherském Brodě. Zvolení členové si 19. srpna prohlédli prostory budovy a uznali ji za způsobilou ke konání bohoslužeb. Nejprve bylo nutné najít náhradní prostory pro hasičské stroje v kostele umístěné. Vhodné prostory se nacházeli v Panském domě. Zástupci církve požádali starostu města, aby záležitost vyjednal s panem lesmistrem Zikanem, zástupcem velkostatku. Tento zpočátku nesouhlasil, ale

⁶⁰ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s prof. Aloisem Spisarem. Inv. č. 22.

⁶¹ 20 roků Církve českomoravské v Uherském Brodě. Uspořádal R. Babula. Uherský Brod: Knihtiskárna Františka Sedláčka v Uh. Brodě, 1940, s. 11.

⁶² Podle Kroniky náboženské obce Uherský Brod (1920 – 1949) římskokatoličtí věřící pod vedením děkana Hlobila obklíčili prostranství, kde se konala bohoslužba, a rušili obřad výkřiky. Po mši tyto narušitelé napadli účastníky bohoslužby CČS za podpory pana děkana Hlobila.

po domluvě pana starosty byl ochoten vyjednávat. Místnosti na Panském domě byly shledány jako vhodné pro hasičské nářadí. Byla uzavřena smlouva o propůjčení jedné místnosti a kůlny. V několika dnech přesunuli dobrovolníci z řad církve hasičské stroje a šatstvo do vyhrazených prostor. Náklady na stěhování byly uhrazeny půl na půl hasičským sborem i církví. Kostelní výbor se rozrostl o další platné členy a usnesl se na pravidelných schůzích každý týden a v případě potřeby i častěji.

Pan Růžička jednal jménem výboru s kustodem muzea Komenského Ferdinandem Pragerem o vyklizení boční lodi a přestěhování sbírek na Panský dům. Lesmistr Zikan ale opět nesouhlasil se stěhováním, a proto se členové kostelního výboru odebrali k němu do bytu. Před Panským domem se shromáždilo mnoho věřících, kteří čekali, jak vyjednávání dopadne. To bylo nakonec úspěšné a muzejní sbírky byly během týdne přeneseny do vyhrazených prostor.

Jakmile se prostory kostela vyprázdnily, mohlo se začít se stavebními úpravami. Aby se co nejvíce šetřilo finančních prostředků, zedníci a řemeslníci slíbili pracovat zdarma po večerech. Členové církve se zavázali konat veškeré potřebné práce dle svých možností a sil. Vilibald Růžička vytvořil nákras oltáře podle ruského vzoru, ale se slováckou malbou. Práce v kostele začala 7. října 1920. O týden později se otevřela chrámová hrobka a byla uspořádána placená prohlídka pro zájemce. Výtěžek akce byl dán na opravy. Práce natěračská byla zadána panu Růžičkovi. V sakristii a přístavku kostela stále bydlel hasičský sluha. Ten byl vystěhován a náhradní ubytování mu zajistila bytová komise. Práce na úpravě chrámu rychle postupovaly a za dva měsíce byla budova konečně opravena.

Církev československá obdržela budovu kostela sv. Jana Křtitele od městské rady dne 2. října 1920. Datum vysvěcení kostela bylo stanoveno již na 12. prosince. Vilibald Růžička v korespondenci Dr. Farskému žádá, aby přijel někdo z pražského ústředí, nejlépe biskup Dositej nebo Farský sám. Ten do Brodu přijel a chrám vysvětil. Účast byla obrovská, všichni byli zvědaví na dílo, které vyrostlo v tak krátkém čase. Kostel byl zasvěcen Mistru Janu Husovi, na jehož odkaz CČS navazuje. Při mši bylo vzpomenuo také významu Jana Amosa Komenského, rodáka tohoto kraje. Odpoledne byly předány klíče od kostela jako odznak nového úřadu správci brodského sboru Oskaru Malému. V této hodnosti jej přivítal Dr. Farský, za radu starších odborný učitel Vilibald Růžička. Zástupci školní mládeže přednesli báseň a předali faráři kytici.

Náboženská obec začala pořádat vánoční nadílku, která se postupem let stala tradicí. Členové církve uspořádali sbírku a přispěli finančními i hmotnými dary, aby potěšily a pomohli nemajetným spoluobčanům. Večer 25. prosince se všichni sešli v občanské besedě a vychutnávali vánoční atmosféru. Jevišťe s kulisami a vánočním stromkem připravil se školními dětmi pan Růžička. Všechny děti dostaly kromě dárků také balíček s cukrovím a ovocem.

5.2 Léta 1921 až 1924

Ve dnech 8. a 9. ledna 1921 se v Praze konal první valný sjezd delegátů náboženských obcí. Za Uherský Brod se účastnili O. Malý, V. Růžička a za Luhačovice A. Horáková. Oba brodští vyslanci byli zvoleni do předsednictva a do komisi, kde pak přednesli referáty na daná témata. Oskar Malý vystoupil se referátem školským. Vilibald Růžička měl referát týkající se organizace a administrativy církve.⁶³

Už na začátku roku 1921 se začaly projevovat neshody brodského faráře a pana Růžičky, který se po Novém roce stal předsedou rady starších v Uherském Brodě. V lednu 1921 psal Farskému, že nesouhlasí s tím, jak místní farář káže v kostele, že mluví o papeži, káže proti jiným, a že dobře nepochopil učení CČS. Na kázání českobratrského kněze Jadrníčka chodí více věřících CČS, než na kázání vlastního faráře. Valných hromad se účastní na čtyři desítky lidí, z nichž většina je pod vlivem faráře. Píše o možnosti nabídnout Malému umístění na jiné faře. Zároveň však píše, že není člověkem zatvrzelým a je ochoten se smířit a neshody řešit.⁶⁴

Dále referuje do Prahy, jaká je náboženská situace církve v regionu. Že jezdí přednášet do okolních obcí, kde k církvi přistupují stále noví věřící. Počet přistupujících rostl i ve větších městech jako Kunovice, Uherský Ostroh, Bzenec, Kyjov, Hovorany. Všude by bylo třeba duchovního správce. Prosil, aby na Slovácko přijel přednášet někdo z pražského ústředí. V březnu poslal do Prahy svoji rezignaci. Z biskupské rady přišla odpověď, aby ji vzal zpět, že takových horlivých pracovníků jako on je v církvi zapotřebí. V květnu se v dopisu Karlu Farskému zmiňuje o

⁶³ Prášek, Ferdinand: Vznik Čsl. církve a patriarcha G. A. Procházka. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo CČS, 1932, s. 91.

⁶⁴ ÚAM CČSH, sign. AII-15, Korespondence s ThDr. Karlem Farským. Inv. č. 260.

neshodách s místní radou starších. Někteří její členové se neřídili předpisy Ústřední rady, z čehož vnikaly potíže, jež musel předseda řešit. Dále v době svého předsednictví musel vyřizovat všechny záležitosti účetní a hospodářské sám, pracoval každodenně dlouho do noci, až vysílením onemocněl. Někteří členové rady starších proti němu vystoupili a označili jej za despota. Když navrhl svolání valné hromady za účelem volby jiných členů rady starších, farář Malý to odmítl. Farský Růžičkovi odpověděl, že nemá podléhat depresím, nerozčilovat se a vše vyřešit smírnou cestou.⁶⁵

Během dubna až května si dopisoval s M. Pavlíkem-Gorazdem o krizi v Uherském Brodě. Odpověď zněla tak, že má krizi vyřešit mírně, je způsobena nedostatkem duchovních. Až bude k dispozici nový duchovní, Gorazd dá podnět, aby si vyměnil místo s Malým. V ústředí nemají jiného vhodného, který by měl organizační talent.⁶⁶ Rad ke smíru bylo nakonec uposlechnuto, protože v kronice náboženské obce uherskobrodské je zápis o tom, že Vilibald Růžička byl zvolen předsedou nově vytvořené župní rady. V červenci si vzal na starost zajistit pro kostel Mistra Jana Husa zvon. Za tímto účelem uspořádal sbírku a zvon objednal. Nový zvon byl vysvěcen 20. listopadu 1921 a do brodské obce přijel vykonat tyto obřady biskup Gorazd. Zvon byl nazván Metoděj.

V srpnu roku 1921 se proti předsedovi Růžičkovi vytvořila opozice, protože přišel s novým způsobem vedení kostelních účtů. Chtěl, aby se pokladna revidovala čtyřikrát ročně. Dále vytýkal členům rady malý zájem o kostel a církevní věci vůbec. On proto v srpnu složil župní předsednictví a v říjnu také funkci předsedy v radě starších. Ta mu vytýkala to, že si jako předseda vedl příliš absolutisticky. Bývalý předseda tedy sdělil Dr. Farskému, že se vzdává veřejné duchovní práce pro církev. Také rada starších projevila svůj názor na věc a v prosinci roku 1922 poslala Ústřední radě stížnost, aby pan Růžička pro církev v Uherském Brodě nepracoval. To on také na konci roku 1922 slíbil doktoru Farskému a věnoval se pouze literární činnosti.⁶⁷ Tato nevraživá situace trvala až do konce roku 1923. V prosinci totiž dokončil práci na slováckých vyřezávaných jesličkách, které byly umístěny v kostele Mistra Jan Husa. Dále pracoval na elektrickém osvětlení kalicha na hlavním oltáři. Toto dílo vyhotovil proto, aby děti příslušníků CČS nemusely chodit do dominikánského kláštera za jesličkami. V návaznosti na tuto činnost hlasovala rada starších o odvolání rozhodnutí

⁶⁵ ÚAM CČSH, sign. AII-15, Korespondence s ThDr. Karlem Farským. Inv. č. 260.

⁶⁶ ÚAM CČSH, sign. AII-9, Korespondence s biskupem Gorazdem. Inv. č. 6.

⁶⁷ ÚAM CČSH, sign. AII-15, Korespondence s ThDr. Karlem Farským. Inv. č. 260.

vyloučit pana Růžičku z církevní práce. Ten mohl opět pracovat pro brodskou náboženskou obec. Rada starších sdělila své stanovisko 5. ledna 1924 a zároveň poděkovala odbornému učiteli za jeho práci na oltáři a jesličkách.

V lednu roku 1922 byla podána žádost o státní uznání náboženské obce. Té bylo vyhověno a uherskobrodská obec byla uznána 8. 5. 1922. V únoru byl Oskar Malý dán zemskou školní radou jako římskokatolický katecheta do penze. Obec jej tedy musela platit z vlastní pokladny, a proto zavedla církevní daň, jež ročně činila 6 Kč. V následujícím roce byl Oskar Malý zvolen definitivním duchovním správcem v Uherském Brodě. Jeho penze však nestačila a církevní daň byla zvýšena na 12 Kč pro dospělé a 1,50 Kč za dítě do 16 let.⁶⁸

V květnu roku 1923 navštívil uherskobrodskou náboženskou obec Dr. Karel Farský a vykonal bohoslužbu podle nového řádu a tváří k lidu. Na jaře roku 1924 byli na valné hromadě zvoleni dva delegáti na církevní sněm, konaný ve dnech 29. – 30. srpna 1924 v Praze. Z Uherského Brodu byli zvoleni Leopold Horák, ředitel měšťanské školy a dále odborný učitel Vilibald Růžička. V červnu byla konána valná hromada ohledně volby hlavy církve. Farář Malý doporučil volbu Dr. Karla Farského. Náboženská obec na konci roku pořídila do kostela varhany. Ty přijel posvětit správce olomouckého biskupství Rostislav Stejskal 30. listopadu.

5.3 Pravoslavná krize a Uherský Brod

Uherský Brod navštívil 16. července 1921 nišský biskup Dositej. Mluvil o srbské pravoslavné církvi a o výhodách, které by vzešly ze spojení s Církví československou. Rada starších z Uherského Brodu poslala v březnu do Prahy protest proti několika moravským kněžím, kteří by si přáli spojení s pravoslavnou církví. Protestovala proti spojení obou subjektů a od pravoslavných žádala jen přátelskou pomoc. V zápise uherskobrodské kroniky z roku 1923 čteme, že biskup Gorazd-Pavlík po svém vysvěcení projevoval snahy, aby příslušníci Církve československé přestoupili k pravoslaví. Většina z nich se biskupa zřekla a na pravoslavnou víru přestoupila pouze malá část věřících. Uherskobrodskou náboženskou obec navštívil v květnu ThDr. Farský a viděl, že zdejší náboženská obec stojí za ním. V únoru 1924

---

⁶⁸ Kronika náboženské obce Církve československé husitské v Uherském Brodě z let 1920 – 1949.

byla na valné hromadě sestavena rezoluce adresovaná biskupu Gorazdovi a diecézní radě v Olomouci. V ní byl požadavek, aby Církev československá byla úplně samostatná a na nikom nezávislá. Pravoslavný směr byl v tomto koutě Moravy opuštěn.

Z korespondence Vilibalda Růžičky a biskupa Gorazda se dozvídáme osobní názor broského rodáka na orientaci církve v budoucnosti: Jedinou možností Církve československé je držet se zásad formulovaných 8. ledna 1920. Není pravdou, že když je CČS církví novou, musí se přiklonit k pravoslaví. Lze zde nalézt dva směry – moravský tíhnoucí k východu, vyzdvihující ideu cyrilometodějskou a český, tíhnoucí více k západu a vyzdvihující ideu českobratrskou. Podle Růžičky není správné tvrzení, že na Moravě žije idea cyrilometodějská a Čechy jsou zase zemí Husa a Chelčického. Cyrilometodějská idea už je jen dávnou ozvěnou, ale vzpomínky na husitství a bratrství jsou stále živé.⁶⁹

O pravoslavné otázce si dopisoval s Antonínem Procházkou, generálním tajemníkem CČS. Ten mu roku 1923 psal, že Praha čeká na výsledky přerovského sjezdu. Že se uvidí, zda za biskupem Gorazdem půjde jen klerikální moravské duchovenstvo, nebo i lid. Prosí Růžičku, aby o výsledcích referoval do Prahy, protože zde nebylo nikoho jiného, kdo by podal přesné informace.⁷⁰ Na počátku roku 1924 píše Vilibald Růžička radě starších, že nezaplatí církevní daň, dokud ona nepožádá biskupa Gorazda, aby zanechal agitace proti Církvi československé. Zdůvodnil to tím, že z církevní daně patří část diecézní radě (v té době pravoslavné). Tu nehodlá finančně podporovat.

Pravoslavnou otázku řešil v korespondenci také s doktorem Farským. Ten mu v lednu 1924 napsal, že pravoslavná krize směřuje k rozřešení, které on doporučoval. Duchovní hlásící se k pravoslaví, měli zkusit přesvědčit své věřící, aby přestoupili k pravoslaví. Tak se mohlo zjistit, kde se pravoslavná víra zakládala na přesvědčení lidu a kde jen na sympatii k biskupu či duchovnímu. Navrhoval, aby se zjednal pořádek v náboženských obcích. Vyslání měli být řečníci, kteří by objasnili situaci příslušníkům církve.⁷¹ Vilibald Růžička stál tedy za Farským a jeho názory po celou dobu.

---

⁶⁹ ÚAM CČSH, sign. AII-9, Korespondence s biskupem Gorazdem. Inv. č. 6.

⁷⁰ ÚAM CČSH, sign. AII-9, Korespondence s Antonínem Procházkou. Inv. č. 18.

⁷¹ ÚAM CČSH, sign. AII-15, Korespondence s ThDr. Karlem Farským. Inv. č. 260.

5.4 Vilibald Růžička a vysvěcení

Už od června roku 1921 se brodský odborný učitel živě zajímal o vysvěcení své osoby, nejdřív na jáhna a poté na kněze. Jak bylo zmíněno, Morava potřebovala více duchovních správců pro nově se rodící náboženské obce. Se svou žádostí se obrátil na diecézní radu a také do Prahy na ThDr. Farského. Pan Růžička chtěl po svém vysvěcení odejít do Čech a nekonkurovat Oskaru Malému v Uherském Brodě. Byl ochoten opustit Moravu a pracovat pro církev jako katecheta na měšťanské škole či reálném gymnáziu v Praze nebo Plzni. Doktor Farský napsal netrpělivému kandidátu na svěcení, že jeho žádost předá srbskému biskupu.⁷² V srpnu 1922 sdělila diecézní rada v Praze, že pro Růžičkův případ dělají vše potřebné. Vysvěcení ale není možné bez biskupa Dositeje. Ten se vyjádřil ve věci svěcení tak, že Vilibald Růžička je příslušníkem diecéze olomoucké a jedině ta je oprávněna žádat tento obřad. V dopise z července vzkázal tajemník Procházka, že pokud se v Praze uvolní katechetské místo, bude na Růžičku pamatováno. Generální tajemník v srpnu sděluje, že svěcení by mohl provést biskup Gorazd. V září píše odbornému učiteli Václav Lemberk. Dozvěděl se o Růžičkově zájmu přesídlit po vysvěcení do Jičína, kde by chtěl nastoupit katechetské místo. Byl by rád, kdyby takový pracovník v jeho okolí působil.

Rada starších v Uherském Brodě vzala dne 17. října 1922 na vědomí žádost Vilibalda Růžičky o kněžské svěcení. Žádost byla předložena diecézní radě v Olomouci 23. října. Diecézní rada se usnesla doporučit pana Růžičku ke kněžskému svěcení a doporučení poslala pražské diecézní radě k dalšímu vyřízení. Na jaře následujícího roku byl v Praze přítomen biskup Gorazd. Růžička napsal doktoru Farskému, aby se biskupa zeptal na jeho případ. Že je ochoten přijet do Prahy a nechat se vysvětit alespoň na jáhna. V létě roku 1923 přišel odbornému učiteli dopis od rady starších v Čáslavi. Ta vznesla dotaz, jestli by tam přijal místo katechety. Tímto listem byl pan Růžička zaskočen a svěřil se příteli Farskému. Ten mu odepsal, že v Čáslavi je možno vypomáhat v duchovní správě i bez svěcení. Veškeré snahy brodského rodáka o vysvěcení a katechetské místo se zatím jevily jako marné. Až rok poté na podzim se situace změnila.

---

⁷² ÚAM CČSH, sign. AII-15, Korespondence s ThDr. Karlem Farským. Inv. č. 260.

V říjnu roku 1924 se diecézní rada obrací na Růžičku, zda by nebyl ochoten převzít uvolněné místo katechety CČS v Brně. 7. října 1924 přišel z Olomouce další dopis s dotazem, jestli by byl ochoten nechat se vysvětit na kněze Církve československé. Zároveň mu nabízejí volné katechetské místo na měšťanské škole v Olomouci-Hodolanech. Toto místo je k dispozici i s menším bytem. Podle názoru diecézní rady by ve větším městě měla osobnost, jakou pan Růžička jistě byl, větší pole působnosti.⁷³ Odborný učitel konečně dosáhl svého a nemusel na představené církve ani naléhat. Diecézní rada jej ke svěcení sama pozvala.

Svěcení jáhenské proběhlo 6. ledna a kněžské ve čtvrtek 8. ledna 1925 v pražském chrámu sv. Mikuláše. Konalo se u příležitosti oslavy prvního zřízení biskupů ve dnech pětiletého výročí založení církve. Předtím byl zorganizován pro kandidáty průpravný čtyřdenní kurz. Účastníci kurzu se mohli ubytovat na bohoslovecké koleji. Kandidáti museli splnit určité požadavky. Každý měl předvést, jak je schopen kázat a musel předložit a přednést tři promluvy: nedělní kázání, svatební a pohřební řeč. Kandidát musel prokázat znalost veškeré liturgie, znalost katechetské činnosti a povědomí o práci ve škole. Dále byl povinen vědět, co obsahuje církevní ústava, znát usnesení církevního sněmu a ještě musel ovládat pravidla práce s matrikou. U každého kandidáta se předpokládala znalost písma svatého a všeobecný přehled o náboženských dějinách. Protože Vilibald Růžička byl učitelem, v církevní praxi laikem, musel si všechno sám nastudovat. Protože houževnatě šel za svým cílem, stal se 8. ledna duchovním Církve československé.

5.5 Doba od vysvěcení do vystoupení

Už 19. ledna 1925 přišel duchovnímu Růžičkovi dopis z diecézní rady, který navrhoval jeho další působiště. Rada starších ve Strážnici prosila o vyslání duchovního na některou neděli k vykonání bohoslužby a přednášky o CČS. Dále mu bylo navrženo, aby převzal duchovní vedení v nově se tvořící obci hodonínské, k níž patřila i Strážnice a Břeclav. Než by se uvolnilo katechetské místo na některé střední škole, vykonával by střídavě bohoslužby v těch třech městech. Duchovní Růžička odepsal, že je ochoten bohoslužby na Hodonínsku konat každou neděli a svátek pouze dopoledne.

---

⁷³ ÚAM CČSH, sign. AII-9, Korespondence s diecézní radou v Olomouci. Inv. č. 14.

Převzít správu v Hodoníně by mohl už od 22. února, ale jen do 1. července, pak musí i se synem na léčení. Honorář za tuto výpomoc nechtěl, pouze cestovné a stravné. Také si kladl jednu podmínku, kdyby po prázdninách dostal místo katechety v jiné diecézi, nebude mu diecézní rada v tom bránit. Z toho lze usuzovat, že počítal s možností opustit Uherský Brod a případně i Moravu.

Diecézní rada povolila duchovnímu Růžičkovi konat bohoslužby jako výpomocnému duchovnímu v obvodu náboženské obce Hovorany, a hlavně v obvodu hodonínském. Dne 23. března 1925 pověřila diecézní rada v Olomouci Vilibalda Růžičku vykonáváním všech náboženských funkcí ve farnosti hovoranské, uherskobrodské a kyjovské.⁷⁴ Tímto pověřením byl ustaven v oněch obcích farářem. Ještě v květnu 1925 však neměl k dispozici dekret o vysvěcení. Psal o tom diecézní radě do Olomouce. Odpověď zněla, aby prozatím používal potvrzení od diecézní rady, které dostal v březnu.

Na začátku října 1925 obdržel z Prahy dopis, kde jsou jmenovány podmínky pro učitele náboženské nauky československé v Praze 8. V listopadu zase jednal o katechetské místo v Praze 7. V hlavním městě by o Růžičku stáli, Farský i Spisar byli pro jeho odchod z Brodu, že by se tím alespoň vyřešily spory. Byla zde však velká pravděpodobnost, že by si finančně pohoršil. Měl si zjistit na patřičných úřadech, jak by přestup z Moravy do Čech ovlivnil jeho příjmy. Zajímal se proto i o místo v Olomouci. V prosinci žádal o místo profesora náboženství československého na reálce v Olomouci, své kvalifikace doložil tím, že 30. září 1922 vykonal zkoušku pro učitele náboženské nauky Církve československé pro školy střední. Osmého ledna 1925 byl vysvěcen na kněze CČS. Na toto místo se ale nedostal. V červenci 1926 sděleno z Prahy, že katechetská místa v Praze 7 byla obsazena jinými kandidáty. Ale jeho žádost si nechali pro případná další uvolněná místa.

Vilibald Růžička hledal katechetské místo mimo Moravu ještě před svým vysvěcením. A pokračoval v tom, i když už byl duchovním. Příčinou mohly být spory s některými členy rady starších v Uherském Brodě. Někteří nesouhlasili s jeho postupy v náboženské obci a s vysvěcením. Vzájemně si na sebe stěžovali až u diecézní rady. I k faráři Oskaru Malému měl pan Růžička nějaké výhrady. Zazlíval duchovnímu správci, že při opravách oltáře dal odstranit některé jeho části, jež navrhoval právě Růžička. Farář Malý vzpomíná na tyto události takto: „Bohužel, jak dovedl stavět, tak

---

⁷⁴ ÚAM CČSH, sign. AII-9, Korespondence s diecézní radou v Olomouci. Inv. č. 14.

uměl i bourat. Nepohodl se s členy výboru, když mu nebyli ve všem povolní, vzdal se předsednictví, děláje s několika svými věrnými oposici. Což mu však nevadilo, aby se po čase, přes hlavu rady starších, proti výslovnému znění ústavy, dal v Praze ordinovat na duchovního Církve československé. Krátký čas fungoval porůznu. Na konec se postavil zcela mimo náboženskou obec.⁷⁵ Spory se dostaly až k disciplinární komisi v Olomouci, jejímž předsedou byl Inocenc Kuchař, tajemník diecézní rady. Měl přijet do Uherského Brodu a tamní záležitosti vyšetřit. K tomu ale nedošlo, protože ještě v prosinci 1926 psal mu generální tajemník, zda trvá na vyšetření členů rady starších. Záležitosti se poté na chvíli uklidnily.⁷⁶ Poslechl tak prozatím rady, že je nutno přenést se přes všechno lokální k vyšším úkolům.

V březnu následujícího roku byl duchovní Růžička požádán místní mládeží, aby se stal předsedou Svazu mládeže. S farářem Malým se smířil a byl ochoten se domluvit i s radou starších. Dne 16. června 1927 se v Praze konal pohřeb ThDr. Karla Farského. Z Uherského Brodu se obřadu zúčastnili Vilibald Růžička a Rudolf Babula. V listopadu byla schválena náboženská obec v Bzenci. V tomto měsíci se obnovily spory s radou starších. Šlo o varhanictví v chrámu Mistra Jana Husa. Hraní na varhany měl po letních prázdninách převzít syn pomocného duchovního Veleslav Růžička, jak bylo odhlasováno radou starších. Zástupci mládeže ale tohoto varhaníka z nějakých důvodů odmítli. Veleslav se tímto cítil dotčen a ze svazu vystoupil i se svojí sestrou Marií. Jejich otec to bral jako nedodržení rozhodnutí rady starších a reagoval složením funkce předsedy Svazu mládeže. V této obci prý vládly pomluvy, a proto se opět zajímal o odchod do jiné náboženské obce. Napsal Ústřední radě, jestli je možné vzdát se členství v náboženské obci a přejít do jiné. Jinak by byl nucen z církve odejít. Odpověď jej odkázala na pátý článek ústavy. Z církve tedy prozatím nevystoupil. V roce 1928 dále zastával funkci pomocného duchovního. Každou neděli jezdil do Bzence sloužit bohoslužby. Také zajížděl do Luhačovic a okolí, jezdil s přednáškami za pokrokovým obyvatelstvem do Bojkovic, Záhorovic, Nezdenic, Krhova a Bzové. V následujícím roce měl i vánoční mši v chrámu v Uherském Brodě, kde pak vypomáhal s bohoslužbami jednou měsíčně.

---

⁷⁵ Malý, Oskar: Můj životopis. Vzpomínky spoluzakladatele Církve československé (husitské). Brno: Brněnská diecéze Církve československé husitské, 2009, s. 48.

⁷⁶ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s Inocencem Kuchařem. Inv. č. 46.

V prosinci roku 1930 navštívil Uherský Brod patriarcha Gustav Adolf Procházka u příležitosti desetiletého výročí posvěcení chrámu. Vilibald Růžička jej byl s ostatními příslušníky církve uvítat na nádraží. Při odjezdu patriarchy už ale chyběl. Z korespondence s patriarchou Procházkou vyplývá, že od faráře měl informace pouze o příjezdu představeného, ale další už mu nikdo nesdělil. Pomocný duchovní neasistoval patriarchovi ani při bohoslužbě, toto zastal mladý Rudolf Babula. Pan Růžička psal následně patriarchovi, že nesouhlasil s tím, jak se on dohodl s farářem Malým a sloužil obřad podle jeho způsobu. Nesouhlas zdůvodnil tím, že on sám se striktně drží Farského liturgie, a tak by to měli dělat všichni duchovní. Za pomocným duchovním pak chodili lidé s dotazy, proč slouží liturgii jinak než Oskar Malý, a že i patriarcha vedl bohoslužbu po způsobu faráře Malého. Zmiňuje se i o tom, že při jeho poslední výpomoci v říjnu mu nikdo v kostele neodpovídal. Od té doby už v kostele jako duchovní nevypomáhal. K této stížnosti se patriarcha procházka vyjádřil tak, že respektuje místní odchylky a především na Moravě že s nimi počítal. Jinak že děkuje duchovnímu Růžičkovi za jeho dosavadní práci pro církev.⁷⁷

V roce 1934 bylo rozhodnuto, že v chrámu Mistra Jana Husa bude umístěno kolumbárium. Farář Malý nabídl za tímto účelem společnosti Krematoria chrámovou loď. Ačkoli byl Vilibald Růžička členem spolku Krematoria a prosazoval pohřeb žehem, s tímto návrhem nesouhlasil a poslal radě starších své námítky: Chrám že je pro umístění kolumbária nevhodný, je především bohoslužebným místem, místem radostného setkávání s Bohem a ne hřbitovem. Navíc byl chrám propůjčen k účelům bohoslužebným a ne pohřebním. Dalším jeho protiargument bylo to, že kolumbárium bude v budoucnu sloužit lidem všeho vyznání, nejen příslušníkům CČS, ale i katolíkům, Židům i bezvěrcům. Neoprotestoval proti kolumbáriu samotnému, navrhl však jinou alternativu. Zřídit jej v přilehlé kapli u kostela, ale ne přímo v něm. Od rady starších nepřišla žádná odpověď, a proto jí napsal, že k 1. lednu 1935 vystoupí i s rodinou z církve. To ale prozatím neučinil, neboť v následujícím roce byl stále členem církve a platil církevní daň. Nesouhlas s umístěním kolumbária poslal také Ústřední radě do Prahy a Diecézní radě do Olomouce. Tyto orgány proti umístění kolumbária v kostele neměly žádné námítky a toto bylo v chrámu otevřeno prvního listopadu roku 1934. V prosinci požádal o přijetí do svazku náboženské obce v Bzenci.

---

⁷⁷ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s Gustavem Adolfem Procházkou. Inv. č. 51.

Tamní farní úřad mu odpověděl, že jej nemohou přijat do své náboženské obce a že tedy musí zůstat v Uherském Brodě.

V roce 1935 byla v chrámu uložena hlína z hrobu Jana Amose Komenského z Naardenu. V září zemřel bývalý pracovník církve Emil Dlouhý-Pokorný a na pohřeb jel Oskar Malý a pomocný duchovní Růžička. Brodský farář provedl obřad a Vilibald Růžička jako rodinný přítel pronesl proslov.⁷⁸ Pomocný duchovní už tři roky nepracoval pro církve v Uherském Brodě. Na konci roku 1937 se však obnovila jeho spolupráce s radou starších. Navrhl, aby se každých čtrnáct dní konaly členské schůzky příslušníků obce. Mělo se totiž přistoupit k opravě kostela a pořízení farní budovy. V prosinci se konala valná hromada za účelem zakoupení domu pro budoucí faru. Objekt se nacházel v blízkosti chrámu a byl také v prosinci zakoupen. Pan Růžička byl požádán, aby pro farní budovu vypracoval projekt elektrického vedení a jeho popis. V červnu roku 1938 se začalo s přestavbou, dům byl nadstaven o jedno patro. Už 10. října byla stavba dokončena. V listopadu odešel farář Malý do penze a jeho nástupcem se stal Rudolf Babula. Bývalý farář stále vypomáhal při bohoslužbách a dalších příležitostech. Vilibald Růžička už zde nezastával funkci pomocného duchovního. Vypomáhal však v náboženské obci v Hodoníně. V kronice náboženské obce je zmínka, že byl v opozici a do kostela v Uherském Brodě nechodil. V roce 1939 asistoval v jáhenské funkci faráři Babulovi při pohřbu svého učitele a dobrého přítele Ferdinada Pragera. Vystoupil zde jako hlavní řečník. Následně se v radě starších řešilo, jak je možné, že vykonával tuto funkci, když je v opozici. Rudolf Babula to vysvětlil tak, že když byl panem Růžičkou o asistenci požádán, vyhověl mu. Jako duchovní správce náboženské obce k tomu měl pravomoc, aniž by věc konzultoval s radou starších.

Na počátku roku 1940 poslal Rudolf Babula Vilibaldu Růžičkovi dopis, kde jej zve ke slavnostním bohoslužbám a oslavám dvacetiletého výročí CČS v Uherském Brodě. V tomto dopise jej oslovuje jako bývalého funkcionáře rady starších. Proti tomu se duchovní Růžička ohradil a napsal, že byl zakladatelem církve v roce 1920 a ne žádným funkcionářem. Účast na slavnosti odmítl s tím, že jeho práce liturgická a praktická ve zdejší obci nebyla uznána, že u oltáře ho někteří členové náboženské obce neradi viděli. Nechtěl, aby se na jeho osobu opět snesla neoprávněná kritika. Přesto popřál Církvi československé do dalších let vše nejlepší a hodně Božího požehnání.

---

⁷⁸ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s Marií Dlouhou-Pokornou. Inv. č. 69.

Ke dvacátému výročí CČS daroval Ústřednímu archivu a muzeu 35 negativů z počátků náboženské obce v Uherském Brodě. Věnoval je za tím účelem, že by v budoucnu mohly sloužit jako pramen pro historii církve. Ještě daroval archivu originální tisky písní *Kol oltáře lid se tísni a Tebe, Bože chválíme*. Upozornil Ústřední radu na původní uherskobrodská roucha, která byla věnována městskému muzeu. Ta ale nikde nebyla vystavena, což byla dle pana Růžičky škoda. Navrhl, aby si tato roucha muzeum v Praze vyžádalo do své péče. Roucha zůstala v brodském muzeu až do roku 1944. Pak byla předána do muzea v Praze. K darovaným fotografiím se vztahuje stížnost z ledna 1941. Rudolf Babula vydal v roce 1940 brožuru ke dvacátému výročí Církve českomoravské⁷⁹. Použil v ní fotografie první bohoslužby Církve československé v Uherském Brodě, které zhotovil Vilibald Růžička, aniž by uvedl jeho autorství. Naopak v brožurě uvedl, že negativ je majetkem farního úřadu. Kvůli tomu si na něj pan Růžička stěžoval u Diecézní i Ústřední rady. Žádal zpětnou nápravu, a otištění doplňujícího textu o autorství fotografie.

V květnu roku 1941 se přistoupilo k opravě chrámu Mistra Jana Husa. První bohoslužba v nově opraveném chrámu se konala 7. září 1941. Při vnitřních pracích byly objeveny staré fresky z druhé poloviny 14. století. Upraven byl bohoslužebný stůl, za nímž stál velký dvouramenný kříž. Stará památná křtitelnice byla přemístěna do boční lodi. Lustr se slováckými motivy, který v roce 1920 navrhl a instaloval Vilibald Růžička, byl z chrámu odstraněn. To dotyčného velice roztrpčilo a napsal Ústřední radě do Prahy, aby se o cenné památky v Uherském Brodě zajímala a zachránila je, například pro své muzeum. Pražské muzeum projevilo o památky zájem. Farní úřad v Uherském Brodě nabídl odstraněný lustr k dispozici pražskému muzeu. Poslední písemný kontakt s místní radou starších byl v červenci roku 1942. Vilibald Růžička, nyní už jako ředitel uherskobrodské měšťanské školy ve výslužbě, daroval do knihovny náboženské obce deset knih a několik brožur. Veškerá literatura se týkala Církve československé.⁸⁰ Farář Babula za tento dar poděkoval.

V následujících letech se již nevěnoval církevní práci ve své náboženské obci, ale o věci církve se stále zajímal. Je to patrné z korespondence s farářem Miloslavem Kaňákem, patriarchou G. A. Procházkou a dalším patriarchou prof. Františkem

---

⁷⁹ V protektorátu byl název změněn na Církev českomoravská.

⁸⁰ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s radou starších Církve československé v Uherském Brodě. Inv. č. 24.

Kovářem.⁸¹ Šlo především o liturgické otázky církve, o něž se pan ředitel v. v. stále zajímal.

Vilibald Růžička vystoupil z církve ke dni 28. února 1950. Bezprostřední příčinou bylo vystoupení faráře Bruna Stříbrného proti osobě pana Růžičky. Nový duchovní správce nastoupil do Uherského Brodu po smrti faráře Babuly. Předchozí duchovní správce Rudolf Babula zemřel 10. dubna 1945 v koncentračním táboře v Mauthausenu.⁸² Oskar Malý, který do posledních chvil vypomáhal v náboženské obci, zemřel 13. prosince 1948. Bývalý pan ředitel a nový farář se spolu nestýkali, protože pan Růžička se od roku 1942 do věcí Církve československé ve svém městě nepletl ani se o ně nezajímal. Zmíněného únorového dne byl farářem obviněn z rozšiřování pomluv ohledně kolumbária, což se ho velmi dotklo. Proto na tento spor zareagoval vystoupením z církve a ještě toho dne své rozhodnutí písemně oznámil Ústřední radě.⁸³

5.6 Doba po vystoupení z Církve československé (husitské)

Po svém vystoupení byl tento aktivní člověk činný v jiných kulturních oblastech svého města. Snažil se především o záchranu historických památek. Protože to byl člověk duchovně založený, navázal kontakty s katolickým farářem Stanislavem Sedlákem, který v Uherském Brodě působil v letech 1963 – 1980. I když tvrdil, že se s katolickou církví rozešel už v mládí, v posledních letech svého života s ní opět navázal styky. To dokazuje také rozhovor s pamětnicí Annou Honovou, rodačkou z Uherského Brodu, narozenou roku 1926. Rozhovor proběhl dne 21. dubna 2010 v Uherském Brodě. Paní Anna Honová byla s panem Růžičkou v blízkém vztahu, bývalý pan ředitel byl totiž strýc jejího manžela. Ona pravidelně navštěvovala strýce v jeho domě a v posledních letech se o něj starala. V rozhovoru uvedla, že její strýc daroval někdy v roce 1971 část svého dědictví na opravu hodin na dominikánském klášteře v Uherském Brodě. Tuto informaci jsem si ověřila ve farní kronice. Zde bylo

---

⁸¹ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s Miloslavem Kaňákem. Inv. č. 79. ÚAMCČSH, sign. AII-10, Korespondence s patriarchou G. A. Procházkou. Inv. č. 51. ÚAMCČSH, sign. AII-10, Korespondence s prof. Františkem Kovářem. Inv. č. 72.

⁸² Kronika náboženské obce Církve československé 1920 – 1949.

⁸³ Dopis Ústřední radě v Praze ze dne 28. 2. 1950. Pozůstalost Vilibalda Růžičky v Muzeu Jana Kučery v Uherském Brodě.

uvedeno: „Na návrh a za finanční podpory ředitele v. v. Vilibalda Růžičky, byly nákladem 25 000 Kčs obnoveny hodiny ve věži klášterního kostela. Hodiny na klášterním kostele přičinlivostí Jana Pospíšila, brigádníka ze Šumic, dány 6. 8. 1972 do chodu.“⁸⁴ Dědictvím tedy přispěl na historickou památku katolické církve. Vilibald Růžička zemřel 12. května 1976. Tři dny poté proběhl katolický pohřeb a kremace. Jeho urna je uložena v katolické kapli Andělů strážných v Uherském Brodě, kterou mimo jiné památky zachránil před zničením jako pracovník státní památkové péče.

5.6.1 Náboženská obec Církve československé husitské v Uherském Brodě do současnosti

Po faráři Rudolfu Babulovi se v Uherském Brodě vystříдалo ve správě náboženské obce několik duchovních. Vítězslav Majtner (1944 – 1945), Bruno Stříbrný (1945 – 1955), Evžen Vachek (1956), František Šeda (1957 – 1977). Od roku 1977 spravuje náboženskou obec v Uherském Brodě Mgr. Iva Pospíšilová.⁸⁵ Od roku 1962 spadá tato náboženská obec pod brněnskou diecézi.

5.6.2 Další přínosy Vilibalda Růžičky

Od počátku práce v církvi byl členem liturgické komise, kde působil do roku 1931. Když byl v roce 1925 vysvěcen, sestavil si dle *Českého misálu* knihu mešní, kterou používal pouze pro svoji potřebu. Dále navrhl několik chvalozpěvů, obřady na Bílou sobotu, později vydané.⁸⁶ Vilibald Růžička nejdříve čekal, že prof. Tuháček vydá liturgickou knihu. Mezitím začal pracovat na své verzi. V roce 1934 dokončil dílo *Liturgická kniha pro Církev československou*. Toto dílo poslal k posouzení některým známým, Františku Kovářovi, G. A. Procházkovi, Antonínu Procházkovi.

V komisi liturgické býval referentem o církevních oděvech. V roce 1924 navrhl bohoslužebné roucho se stříhem českobratrského taláru, ale upravené pro potřeby CČS. Kromě tradičních černých talárů navrhoval používat taláry světlé krémové barvy. Látka se neměla krčit, navrhoval proto taft nebo hedvábnou látku. Světlý i tmavý talár měl být dole a na rukávech lemován plyšem. U límce dal na výběr dvě

⁸⁴ Kronika farnosti Uherský Brod z let 1962 – 2008.

⁸⁵ Salajka, Milan: Proces ustavování a duchovní správy náboženských obcí Církve československé husitské 1920 až 2000. Praha: Církev československá husitská, 2003, s.

⁸⁶ Viz. Seznam pramenů této práce.

varianty, vepředu otevřený nebo naopak uzavřený, ale měl být přeložený. Podle varianty límce se mělo řídit umístění červeného kalicha buď na prsou, nebo přímo na štole. Vilibald Růžička vystoupil v roce 1929 na sněmovním naukovém výboru se svým referátem o liturgických oděvech.

Navrhl církvi novou štolu. Dříve se používala široká bílá štole – římská. Ta se ale panu Růžičkovi nelíbila, o čemž si psal i s doktorem Farským. Ten tvrdil, že je to znamení, že vyšli z římskokatolické církve. Odborný učitel tedy použil pro výrobu štole dlouhý bílý pás od krku. S rouchem ji spojil límec, který dolehl až na ramena. Štole byla vyrobena ze sametu. Zdobily ji výšivky podle místních lidových vzorů. Podle tohoto návrhu ušila jeho žena první vzor štole. Vznikly dvě varianty štole – bílá a černá. Štolu dle svého návrhu měl na sobě při své první bohoslužbě ve Strážnici. Poslal foto této štole doktoru Farskému a po jeho návrhu ji prodloužil. Opravené štole používal až do sněmu 1931.⁸⁷

Veleslav Růžička, pracovník ÚAM CČSH vyzval svého otce, aby zapůjčil pro studium církevních rouch vlastní návrh skládacího biretu a spolu s ním také dvě původní štole černou a bílou. Majitel předmětů se zapůjčením souhlasil. Současně připomněl i původní roucha z Uherského Brodu, která dosud odpočívala uložená v městském muzeu.⁸⁸ Všechny zapůjčené předměty posloužili archivu pro historickou dokumentaci.

---

⁸⁷ Viz. Fotografie v příloze.

⁸⁸ ÚAM CČSH, sign. AII-10, Korespondence s Ústředním archivem a muzeem CČSH. Inv. č. 77.

6 Dolní kostel – Chrám Mistra Jana Husa v Uherském Brodě

Historií kostela, který používá Církev československá husitská v Uherském Brodě, se zabýval Veleslav Růžička už v době svých studií. Vycházel přitom ze svazků Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae od V. Brandla, z místních archivních pramenů a dále z díla zdejšího vlastivědce Jana Kučery, a také Václava Letochy, kronikáře ze 17. století.⁸⁹ Z jeho snažení vzešel v roce 1930 rukopis s názvem *Dějiny chrámu M. Jana Husi v Uh. Brodě*. Svoji práci věnuje svému otci, přednímu průkopníku CČS na Moravě a obnoviteli chrámu našeho. Informací z tohoto díla použil farář CČS Rudolf Babula pro brožuru k 20. výročí této církve v Uherském Brodě, kde je i kapitola věnovaná chrámu náboženské obce.⁹⁰ Na jmenovaný rukopis navázal o několik let později i sám Vilibald Růžička. V roce 1949 dokončil rukopis s názvem *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Věnuje se nejen církevním dějinám, ale také stavbě a zařízení jako takové. Součástí rukopisu jsou fotografie, které sám pořídil. Oba tyto rukopisy se nacházejí v Knihovně Jana Kučery v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. Dodnes jsou tato díla čtena a využívána nejen místními badateli.

Chrám Mistra Jana Husa je nejstarší církevní stavbou v Uherském Brodě a celém jeho okolí. Nachází se přímo ve středu města. Podle pověsti byl postaven na místě, kde promlouvali k lidu sv. Cyril a Metoděj, když tudy procházeli. Kostel, či v té době spíše kaple, k níž patřil i hřbitov, byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Datum vzniku této stavby není přesně známo, nedochovaly se žádné prameny. O farním chrámu a jeho plebánu máme první zmínku z roku 1248. Jiná církevní instituce byla zřízena roku 1262 v severní části města. Jednalo se o dominikánský klášter. Tento byl nazýván Horním kostelem, aby byl rozlišen od Dolního kostela, stávajícího farního chrámu sv.

---

⁸⁹ Kučera, J.: Paměti královského města Uherského Brodu. Letocha, V.: Památky města Uherského Brodu.

⁹⁰ 20 roků církve českomoravské v Uherském Brodě. Uspořádal Rudolf Babula, farář. Nákladem Rady starších církve českomoravské v Uherském Brodě. Vytiskla knihtiskárna Františka Sedláčka v Uh. Brodě, 1940.

Jana Křtitele.⁹¹ Další informace o farním kostele pochází z roku 1330, kdy zde byl farářem kanovník Oldřich. Uherskobrodská fara se totiž stala beneficiem kroměřížské kapituly.⁹² Členové kapituly však na faře v Uherském Brodě nezůstávali, a tak zde přebývali jejich zástupci, kteří pocházeli přímo z Brodu nebo blízkého okolí. Zástupci museli odvádět určitou část z ročního výnosu fary, ale někteří tuto povinnost nedodržovali. Pokud by nedošlo k nápravě, přikročila by kapitula i k exkomunikaci.⁹³

Na počátku 15. století se v Čechách ozval hlas Mistra Jana Husa. Jeho myšlenky měly ohlas také na Moravě. Jeho upálení vyvolalo rozhořčení u českých měšťanů v Uherském Brodě. Ve městě byla jen menšina Husových příznivců, a tak byli německými měšťany z domova vyhnáni. Husitská vojska v následujících letech několikrát obsadila město, zničila dominikánský klášter a dominikáni byli nuceni odejít. Město udrželi husité ve své moci do roku 1433. V roce následujícím se však do Brodu vrátil dominikánský řád a jeho působením zůstala většina obyvatel města věrna katolické církvi. K utrakvismu se hlásila jen menší část chudšího měšťanstva. V Dolním kostele v té době byli katoličtí kněží, jména jeho správců se však dochovala až z 2. poloviny 15. století.⁹⁴

Po roce 1506 převzal správu nad městem rod pánů z Kunovic. Jan z Kunovic byl katolík, ale k jiným vyznáním byl tolerantní. Když měl město v držení tento rod, stalo se postupně útočištěm pro všechny ty, kdo byli pronásledováni pro svou víru. Přesto se však počet kališníků (staroutrakvistů) nezvětšil, neboť v Uherském Brodě měla silnou pozici Jednota bratrská, která zde zakořenila ve 2. polovině 15. století. Také se v této době výrazně prosadilo reformní hnutí, vzešlé od Martina Luthera. Dominikáni odešli z Uherského Brodu a městská rada odevzdala klášter do rukou luterského kněze a s ním také veškerý majetek Dolního kostela, který drželi v rukou kališníci. Ačkoli se farního chrámu nevyužívalo, byla k němu roku 1589 postavena věž. Zvony ze staré dřevěné zvonice byly zavěšeny v nové věži a zvonice byla srovnána se zemí. Poslední zmínky o kališnicích jsou z roku 1614, ve městě zbylo jen několik jedinců katolického vyznání.

---

⁹¹ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, s. 6.

⁹² Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, s. 56.

⁹³ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, 59.

⁹⁴ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, 60-62.

V té době se města ujal nový pán Oldřich z Kounic.⁹⁵ Po roce 1620 dochází v našich zemích k velkým náboženským změnám. Rekatolizace se nevyhnula ani Uherskému Brodu. Po roce 1624 odešli nejen chudší obyvatelé hlásící se k Jednotě bratrské, ale s nimi opustili město také někteří bohatší měšťané. Veškerá práva ve městě měli pouze obyvatelé katolického vyznání, nekatolíci nesměli provozovat řemesla, obchodovat, půjčovat si peníze a operovat s majetkem. Následujícího roku bylo vydáno nařízení, že všichni obyvatelé města musí přejít na katolickou víru nebo odejít z domova. Někteří nekatolíci odešli do cizích zemí i přesto, že museli ponechat na Moravě téměř celý majetek. Ti, kteří zůstali ve městě, se tomuto rozkazu podřídili.

O Dolní kostel se tedy začali starat katoličtí správci. Bylo to však dost těžké, protože kostel neměl farní budovu, farářům chyběly základní bohoslužebné předměty i roucha. S návratem dominikánů do uherskobrodského kláštera nabyla rekatolizace kraje větší intenzity. Kroměřížská kapitula si na zemském soudu požádala o vrácení kostela sv. Jana Křtitele jako svého bývalého benefícia a bylo jí vyhověno. Kněz spravující tento kostel měl pobývat v klášteře u dominikánů, než k jeho chrámu bude pořízena fara. O správu Dolního kostela se však nestaral kanovník kapituly, ale vrchností sem byl dosazen převor konventu dominikánského kláštera Abraham Kalewski.⁹⁶ Souviselo to s rekatolizační činností tohoto řádu. Za tohoto duchovního byly přelity zvony a pořízeny nová křtitelnice, monstrance a jiné liturgické předměty. I další správci pokračovali v utužování katolické viry. Kvůli finančním sporům s městem odňala konzistoř dominikánům Dolní kostel a byl sem dosazen kroměřížský kanovník. Dominikáni při odchodu odnesli tohoto chrámu bohoslužebná roucha a liturgické předměty. Do Uherského Brodu přišel nový duchovní Jan František Venský v roce 1644. I když měl finanční spory s městem i vrchností, nechal postavit u Dolního kostela faru, ale z vlastních finančních prostředků. Tento pastýř ale měšťanům ani vrchnosti nevyhovoval, a proto byl roku 1652 přeložen.

Hrabě Lev Vilém Kounic dosadil na všechny fary svého panství Václava Gabriela Medka. V brodské farnosti ale narazil na odpor konzistoře. Ta sem dosadila kroměřížského kanovníka Jana Petra Petrucia, který byl původem Vlach a neuměl

---

⁹⁵ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, s. 13-15, s. 62-65.

⁹⁶ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, s. 71.

česky.⁹⁷ To se nelíbilo zdejším měšťanům. Hrabě tohoto faráře neuznal, zakázal městu, aby kanovníka finančně odměňovalo. Porušení zákazu vedlo k přísnému postihu a nad městem byla vyhlášena klatba. Takový těžký trest obyvatele velmi pobouřil a znovu se zde objevily staré hádky o náboženství. V období interdiktu konali dominikáni po domech tajné křty a sňatky. Ti, kdo chtěli řádně přijmout svátosti, museli za nimi cestovat až do Uher. Složitou situaci vyřešil roku až císař Leopold I. Roku 1658 přišel do Uherského Brodu kroměřížský kanovník Jan Václav Polontius, stal se zde prvním děkanem a klatba nad městem byla zrušena. Ve stejném roce začal děkan psát úmrtní matriku. O čtyři léta později se převor kláštera s děkanem dohodli na vrácení liturgických předmětů Dolnímu kostelu. Farní chrám sv. Jana Křtitele byl velmi zchátralý a děkan jej nechal na vlastní náklady opravit.

Roku 1683 dolehl na Uherský Brod mor a oslabené město bylo obsazeno tureckými vojáky⁹⁸ a vypáleno. Požáru podlehla i střecha Dolního kostela. Následujícího léta byly však ulity nové zvony pro tento chrám a byl postaven i nový hlavní oltář. Někteří věřící navštěvovali bohoslužby v klášteře i ve farním kostele, neboť přesné rozvržení mší nebylo dosud vyřešeno. Děkan a převor kláštera se tedy dohodli tak, že v klášteře budou slouženy mše do osmi hodin ráno a ve farním kostele od osmi do desíti hodin. V roce 1703 propukl nový spor o patronát brodské farnosti mezi olomouckou konzistoří a vrchností. V této při zvítězila vrchnost a hrabě z Kaunic sem nechal dosadit Jana Františka Trchalíka. Za jeho správy postihla město další morová rána. Epidemie ustala 11. prosince 1715, na den sv. Damasa. Na jeho počest byla postavena kaple. O dva roky poté nechali měšťané na památku obětem moru u kostela sv. Jana Křtitele zbudovat kapli zasvěcenou Nejsvětější trojici. Za děkana Trchalíka byl Dolní kostel v letech 1715 – 1717 v důsledku požáru přestavěn. Byl postaven nový krov a šindelová střecha nahrazena taškami. Na věž ve tvaru čtyřbokého jehlanu byla osazena bář, do níž byla vložena pergamenová listina napsaná děkanem Janem Trchalíkem. Ta se našla roku 1941 při opravě chrámu. Byla zasunuta do papírového válečku, do něhož vnikla voda, pergamen poškodila, a ten byl z větší části nečitelný. Musel se tedy nechat odborně přefotografovat v zemském archivu v Praze. Teprve potom se podařilo pergamen rozluštit. Velkou zásluhu na tom

---

⁹⁷ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, s. 88.

⁹⁸ Vojsko Imre Tökölyho.

měli archivář Veleoslav Růžička a ředitel gymnázia Karel Křivánek, kteří listinu přečetli a přeložili.

Roku 1717 byl položen základní kámen ke stavbě nového farního chrámu Neposkvrněného početí P. Marie. Barokní stavba, která se nachází na Dolním náměstí (dnes Masarykovo), byla dokončena v roce 1733 a Dolní kostel přestal být farním chrámem města Uherský Brod. Stal se kostelem filiálním. Posledním katolickým farářem, jenž spravoval tento chrám, byl Rudolf Drahanovský v roce 1755. Kostel byl však nadále používán, a to u příležitosti různých církevních svátků a slavností, i nadále se zde konaly pohřební a zádušní mše. Když roku 1740 vpadl pruský král Fridrich do Slezska a ohrozil tak i Moravu, byl v Dolním kostele uložen archiv tribunální a moravskoslezský. Chrám byl uzavřen a hlídán do prosince, kdy byly dokumenty převezeny do Trenčína. Stále se také využívalo kostelních zvonů, protože novému farnímu chrámu chyběla věž. Ta byla postavena až mnohem v roce 1881 a zvony ze starého farního chrámu sem byly přeneseny.

V době vlády císaře Josefa II. se jeho náboženské reformy dotkly i města Uherského Brodu. Jelikož chrám sv. Jana Křtitele už neplnil funkci farního kostela, byl v roce 1784 uzavřen a odsvěcen i s hřbitovem. Stejný osud potkal také kapli Nejsvětější trojice a kapli sv. Damasa. Bývalá církevní budova nezůstala nevyužita, sloužila městu k různým účelům. Byla používána vojenskou posádkou jako sklad materiálu. Po jejím odchodu nechalo město provést stavební úpravy a vnitřní prostor byl rozčleněn na několik místností. Ty pak byly městem pronajímány především židovským obchodníkům jako skladiště. O tyto prostory se od roku 1877 museli obchodníci podělit s nově ustaveným sborem dobrovolných hasičů. Ze sakristie byl upraven byt s malou kuchyní pro hasičského sluhu. Bývalý hřbitov zčásti sloužil hasičům jako cvičiště. V roce 1898 bylo v Uherském Brodě založeno Krajské muzeum, jehož sbírkám byla zapůjčena boční loď. Muzejní společnost vedená Janem Kučerou se ovšem snažila získat pro své potřeby celý chrám. Nechala vypracovat architektonickou studii na úpravu budovy. Ale protože pro hasičské skladiště se nenašly náhradní prostory, zůstali oba spolky v tomto prostoru až do konce první světové války. V roce 1919 objekt prohlédl architekt z brněnského památkového ústavu. Muzejní společnosti je Ministerstvem školství a národní osvěty přidělena částka na nejnutnější opravy. Na rozsáhlejší úpravy bylo potřeba dalších finančních prostředků.

Jak už bylo dříve zmíněno, následujícího roku vzniká v Uherském Brodě náboženská obec Církve československé. Ta prozatím neměla pro své účely vhodné prostory a probíhaly jednání s městem o pronájmu Dolního kostela. Ten byl propůjčen církvi k užívání dne 2. října 1920. Toto usnesení schválila 16. dubna 1921 městská rada. Nově vzniklá brodská církev se tímto dostala do sporu s Muzejní společností. Ten byl vyřešen tak, že se náboženská obec zavázala najít pro muzejní sbírky i hasičské náradí jiné vhodné prostory ve městě. Také musela muzeu splatit všechny výlohy spojené s úpravami budovy. Členové církve tedy už neměli mnoho prostředků, aby mohli zaplatit drahé řemeslníky, a proto se pustili do rekonstrukce kostela sami. Práce na budově začala 4. října. I přes chladné počasí zde každý den pomáhalo několik desítek lidí. Už na začátku prosince byly vnitřní prostory vyčištěny, okna a dveře zasazeny, položena nová podlaha a zavedeno elektrické osvětlení. Rekonstrukce byla dovršena a kostel byl připraven na vysvěcení. Tento slavnostní akt provedl dne 12. prosince 1920 Dr. Karel Farský za přítomnosti asi dvou tisíc diváků. Obnovený kostel byl zasvěcen Mistru Janu Husovi. Ještě toho dne převzal klíče od kostela Oskar Malý, první farář Církve československé v Uherském Brodě.

6.1 Historie přestaveb

Rekonstrukce kostela prováděná příslušníky Církve československé byla velmi důkladná a při stavebních pracích se zjistilo i mnoho informací o tom, jak se stavba měnila v minulosti. Původní kostel byla jednoduchá čtyřstěnná se šindelovou střechou a bez věže. Boční stěny byly proraženy třemi půlkruhovými okny. Taková okna se nacházela i v průčelí nad klenutým portálem. Styl stavby odpovídal románskému slohu. Nad portálem byla roku 1589 postavena věž. Portál a okna nad ním byly zastavěny. Na paměť stavby byla na věži umístěna kamenná deska s nápisem: LETHA PANIE 1589. WPONDIELI PO SWATEM JÁNIE KRŽTITELI BOŽIM ZALOŽIENO GEST TOTO DILO OD M. MIKULASSE LORKA. K hlavní lodi byla přistavěna půlkruhová klenutá apsida, v níž se nacházel hlavní oltář, zasvěcený sv. Janu Křtiteli. Na stranách stály boční oltáře. Oltářní obrazy tvořily gotické fresky a nápisy z 15. století. Ve druhé polovině 15. století byla stržena apsida a na jejím místě postaven velký presbytář se třemi gotickými okny. Jeho opěrné pilíře byly z tesaných kvádrů. Při opravách kostela v roce 1941 bylo v presbytáři otevřeno další okno, do té

doby zazděné, a pod omítkou se našlo zachované gotické skruží. Gotická památka byla uložena ve vedlejší kapli Nejsvětější trojice. K presbytáři byla přistavěna sakristie. Gotická přestavba byla dokončena v roce 1494, což dokládá kamenná deska v jižní stěně hlavní lodi. Je na ní vytesána kamenická značka a nápis: TOTO UDIELANO GEST TEN TYDEN POSTRZEDOPOSTI 1494 PAWEL SEKANEY. Jiné prameny o osobě stavitele se nedochovaly.⁹⁹ V této době byla postavena před hlavním oltářem hrobka, do níž se vcházelo z hlavní lodi po několika schůdkách. Tato sklepní prostora byla otevřena v roce 1920. V hrobce se nacházely rozpadlé rakve a mnoho koster. Zdivo už bylo ve špatném stavu a tato prostora byla zrušena.

Svoji podobu změnil kostel při přestavbě roku 1666, kterou s věřícími provedl děkan Jan Václav Polontius. Odstranila se prohnílá střecha a stropy a byly položeny základy k boční lodi. Stěna spojující obě lodi byla probourána, vzniklé průchody zaklenuty a zdivo zesíleno pilastry. Klenba byla křížová. Gotická okna byla napůl zazděna a nahrazena menšími půlkruhovými. Okno za hlavním oltářem se zazdilo celé. V průčelní stěně byly vchodové dveře s několika schůdky. Děkan Polontius nechal postavit kůr, který nesly dva pilíře. Na chrámové klenbě v presbytáři bylo namalováno Korunování Panny Marie, v hlavní lodi fresky sv. Václava a sv. Jana Křtitele a nad kůrem freska sv. Jiří. Většina maleb byla při opravách na počátku 18. století přemalována a tím poškozena. Jedině freska sv. Jiří byla pouze přetřena vápnem. Tento nátěr odstranil při rekonstrukci v roce 1920 Vilibald Růžička. Z vnějšku se kostel proměnil znovu při opravách v letech 1715 – 1717a k románskému a gotickému slohu se přidaly také prvky baroka.

6.1.1 Přestavba kostela v roce 1920

Městská rada v Uherském Brodě odevzdala kostel sv. Jana Křtitele Církvi československé husitské 2. října 1920.¹⁰⁰ V hlavní lodi se dosud nacházelo hasičské vybavení a v boční lodi sídlilo Komenského muzeum. Obě organizace se na podzim přesunuly do Panského domu. Tento objekt dříve patřil hrabatům z Kounic, ale poté

---

⁹⁹ Růžička, Vilibald: *Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele*. Rukopis. Knihovna Jana Kučery Uherský Brod, s. 11.

¹⁰⁰ Kronika náboženské obce Církve československé husitské v Uherském Brodě 1920-1949.

byl přenechán ke kulturním účelům. Během tří dnů byly věci hasičů z kostela vystěhovány a místnosti vyčištěny.

S opravou vnějšku budovy začala už Muzejní společnost za finanční podpory památkového úřadu. Protože ale příspěvek nestačil na pokrytí nákladů za materiál i pracovníky, rozhodli se členové církve, že kostel obnoví k bohoslužebným účelům vlastní silou a na vlastní náklady. Pracovat se začalo na chrámové klenbě, zedníci a řemeslníci bourali přebytečné příčky uvnitř budovy. Ostatní dobrovolníci odnášeli zdivo a suť z budovy a nakládali vše na vozy, které odjížděly z města.

Protože většina prací probíhala po večerech, kdy lidé měli splněny své pracovní povinnosti, nebylo na dílo dobře vidět. Vilibald Růžička tedy zavedl do chrámu elektrické osvětlení. V prvním říjnovém týdnu se bourala zeď nad chórem, odstranila se stará dlažba a cihly. Okna byla vybourána do původního stavu, do stěn se zasadily okenní rámy a okna se nechala zasklít. Do sakristie se prorazily nové dveře, zem byla srovnána do stejné výše jako v apsidě. K té vedly zvenku tři nové betonové schody. Podlaha v apsidě byla položena 18. listopadu. Vybouraly se výklenky pod chórem, odpad ze vnitř i z okolí kostela byl odvážen pomocí potahů. O elektřinu se staral Vilibald Růžička, který všude ochotně pomáhal radami i přiložením ruky k dílu. Byl jedním z nejvíce pomáhajících členů a i přes nemoc a únavu uplatňoval své nápady, aby byl chrám co nejdůstojnější. Poslední věci z muzejních sbírek byly odneseny 22. listopadu a toho dne byla zbořena oblouková zeď, dělicí hlavní a vedlejší loď. Pódium pod oltář bylo zpracováváno ve škole a sestaveno pak v kostele. Také lavice byly zhotoveny zručnými řemeslníky a dopraveny do kostela. Oltář zhotovil podle návrhu pana Růžičky řemeslník Balcar z Havřic. Vilibald Růžička vytvořil také návrh a nákres velkého lustru. Ke zdobení oltáře a lustru navrhla paní Matyášová motivy malůvek ze slovenských příbytků, motivy upravil a společně se svými studenty nakreslil pan odborný učitel. Na konci listopadu se na chóru pokládala podlaha. Na této práci měl největší podíl právě pan odborný učitel. Na chóru byla upravena ještě boční místnost pro noty a potřeby hudebníků a sboristů. Počátkem prosince se skončila práce na dlažbě pod chórem a ochotné členky náboženské obce umyly a vyčistily podlahu v celém kostele. Nad hlavní oltář byl zavěšen Husův obraz, darovaný církvi od malíře samouka Josefa Kočici. Je na něm vyvedena scéna, jak Kristus líbá umírajícího Jana Husa.

Různé nářadí a zařízení do kostela posbírali a darovali členové církve. Kroužek sester vytvořený v říjnu, měl na starost výrobu a výzdobu rouch pro kněze a na oltář. Oltářní pokrývky vyšivaly členky podle slováckého vzoru z Piešťan. Práci dokončily na začátku prosince. Od začátku činnosti nové církve byla velká pozornost věnována nácviku kostelního zpěvu. Vytvořil se stálý pěvecký sbor pod vedením pana Viktora Matyáše, a také výbor pěveckého sdružení, jenž měl předsedu, sbormistry, jednatele, zapisovatelku, archivářku a pokladní. Na harmonium zpěváky doprovázela paní Žofie Bradáčová. Úpravy kostela vyvrcholily v prvním prosincovém týdnu a svěcení bylo stanoveno na den 12. prosince 1920.¹⁰¹

---

¹⁰¹ Kronika náboženské obce CČSH v Uherském Brodě z lte 1920 – 1949.

7 Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské v Praze (ÚAM CČSH)

7.1 Veleslav Růžička

Archivář ÚAM CČSH se narodil 14. července roku 1910. Žil se svými rodiči Vilibaldem a Olgou Růžičkovými a sestrou Marií v moravském městě Uherský Brod. Po dokončení místní obecné školy v roce 1922 se přihlásil ke studiu na Reálném gymnáziu v Uherském Brodě. Svá gymnaziální studia úspěšně zakončil v roce 1929. Poté opustil rodnou Moravu a nastoupil ke studiu na Karlově univerzitě do Prahy. Zde se na filozofické fakultě věnoval více oborům, především Dějepisu se zaměřením na Pomocné vědy historické, dále pak Zeměpisu a Filozofii.¹⁰² Své studium zde ukončil v roce 1934.

Dvě léta poté se oženil s Karlou Šnajdrovou a z tohoto svazku vzešly čtyři děti. Do CČS vstoupil v září roku 1936. O tři léta později pověřilo vedení církve tohoto vzdělaného muže uspořádáním archivu Ústřední rady Československé církve. Zde nejdříve pracoval jako archivní úředník a od 1. ledna 1941 byl jmenován archivářem církve.¹⁰³ Mezitím sloužil církvi jako varhaník a učitel náboženství. To, že si církev ke splnění takového úkolu vybrala odborně vzdělaného pracovníka, se ukázalo jako velmi dobrý krok pro archiv. V letech 1945/1946 absolvoval vojenskou službu u II. praporu pražského pluku. V květnu 1945 se účastnil pražské květnové revoluce.¹⁰⁴ Veleslav Růžička v CČS působil také jako duchovní. V roce 1946 byl vysvěcen patriarchou Dr. Miroslavem Novákem na kněze CČS. V dalším roce vykonával službu pomocného duchovního v Praze-Libni. Na konci roku 1951 byl po několik měsíců pověřen vedením duchovní správy v náboženské obci v Praze-Vysočanech. Poté většinou vypomáhal při nedělních bohoslužbách v různých náboženských obcích. Mimo to ještě

---

¹⁰² Hoffmannová, Jaroslava, - Pražáková, Jana: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha: Libri, 2000. s. 550-551.

¹⁰³ Osobní výkaz Veleslava Růžičky, ÚAM CČSH Praha

¹⁰⁴ Osobní výkaz Veleslava Růžičky, ÚAM CČSH Praha

pracoval ve správě církve československé jako přednosta VI. odboru úřadu ústřední rady, až do doby svého penzionování.

Roku 1952 jej zasáhla těžká životní událost, zemřela totiž jeho manželka a on zůstal sám se čtyřmi dětmi. Rok na to se podruhé oženil, a to s Marií Vicherkovou, jež církvi působila jako farářka.¹⁰⁵ V polovině roku 1968 ukončil ze zdravotních důvodů svoji aktivní práci pro CČS a odešel do invalidního důchodu. I poté jej však pracovní nadšení neopustilo a ve svém volném čase se věnoval zpracování církevních dějin. Jakmile jeho zdravotní stav dovolil, pomáhal svému nástupci v ústředním archivu se zapracováním.

Veslav Růžička působil jako ústřední archivář Církve československé v letech 1940 – 1968. Svoji pilnou a pečlivou prací dokázal tento muž vytvořit dílo, na jehož základech mohli budoucí pracovníci archivu bezpečně stavět. Z mnoha památek a dokumentů vybudoval Ústřední archiv a muzeum církve československé. Dále velmi prospěl církevnímu archivnictví, když po roce 1950 vytvořil síť diecézních archivů církve československé, a archivů jednotlivých náboženských obcí. Díky odbornému vzdělání a také zájmu o historii se mu podařilo získat a zpracovat materiály z dob, kdy se tato církev ustavovala. Do roku 1932 se mu to podařilo úplně, další materiály byly rozpracovány.

Mimo činnost v archivu prezentoval výsledky svého bádání také v literatuře a médiích CČS. Především to byly *Náboženská revue*, *Theologická revue*, *Svoboda svědomí*, týdeník *Český zápas*, rodinný kalendář *Blahoslav* a kalendář *Český zápas*.¹⁰⁶ Kromě církevní tematiky se ve své literární činnosti věnoval i jiným oblastem. Nezapomněl na své rodné město na Moravě a napsal o historii Uherského Brodu několik prací a článků, které zasáhly období od husitství, přes protireformaci až po časy národního obrození. Uherský Brod se také prezentuje jako město Jana Amose Komenského a Veslav Růžička se svými pracemi o něm zařadil k významným kmenologům ve svém kraji.

Pracovitý a činorodý pořadatel Ústředního archivu a muzea CČSH zemřel 23. listopadu 1972 v Praze. Tato smutná událost je připomenuta v týdeníku *Český zápas*¹⁰⁷, kde na svého spolupracovníka vzpomínají Dr. Miloslav Kaňák nebo ThDr.

¹⁰⁵ ThDr. Václav Kadeřávek: In. *Český zápas* č. 48, 30. 11. 1972.

¹⁰⁶ Hoffmannová, Jaroslava, - Pražáková, Jana: *Biografický slovník archivářů českých zemí*, s. 550 - 551.

¹⁰⁷ *Český zápas*. Týdeník Církve československé husitské. Roč. 58, č. 48, 30. 11. 1972.

Václav Kadeřávek. Další vzpomínky lze nalézt u příležitosti výročí jeho úmrtí v časopisech *Theologická revue* a *Český zápas*.

7.1.1 Bibliografie Veleslava Růžičky

7.1.1.1 ČLÁNKY:

Růžička, Veleslav: Uherský Brod – město Komenského. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1935, roč. I, č. 3, s. 1-6.

Růžička, Veleslav: Kněží při uherskobrodském farním chrámu sv. Jana Křtitele do válek husitských. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1939, roč. V., č. 8, s. 1-3.

Růžička, Veleslav: Kněží při uherskobrodském farním chrámu sv. Jana Křtitele do válek husitských. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1939, roč. V., č. 9, s. 1-3.

Růžička, Veleslav: Pečeti královského města Uherského Brodu. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1939, roč. V., č. 10, s. 1-4.

Růžička, Veleslav: Pečeti královského města Uherského Brodu. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1939, roč. V., č. 11, s. 1-4.

Růžička, Veleslav: Pečeti královského města Uherského Brodu. *Zprávy města Uh. Brodu* 1940, roč. VI., č. 1, s. 2-6.

Růžička, Veleslav: Pečeti královského města Uherského Brodu. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1940, roč. VI., č. 2, s. 1-5.

Růžička, Veleslav: Školství v Uh. Brodě do začátku XVII. století. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1940, roč. VI., č. 8, s. 1-3.

Růžička, Veleslav: Školství v Uh. Brodě do začátku XVII. století. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1940, roč. VI., č. 9, s. 1-3.

Růžička, Veleslav: Školství v Uh. Brodě do začátku XVII. století. *Zprávy města Uh. Brodu*. 1940, roč. VI., č. 10, s. 1-3.

Růžička, Veleslav: Jan Komenský bratranec Jana Amosa. In. *Památník Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě 1898 - 1948*. Uspořádal Josef Beneš. Uherský Brod: Muzejní společnost pro moravské Slovácko v Uh. Brodě, 1948. s. 158-164.

Růžička, Veleslav: Z paměti starého rektora. In. *Památník Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě 1898 - 1948*. Uspořádal Josef Beneš. Uherský Brod: Muzejní společnost pro moravské Slovácko v Uh. Brodě, 1948. s. 164-175.

Růžička, Veleslav: Jan Komenský bratranec Jana Amosa. *Náboženská revue Církve československé*, 1935, roč. VII., č. 6, s. 360-364.

Růžička, Veleslav: Něco ke sporu o rodiště Jana A. Komenského. *Náboženská revue Církve československé*, 1937, roč. IX., č. 6, s. 331-341.

Růžička, Veleslav: Palackého životopisy J. A. Komenského a tzv. nivnická tradice o Komenském. *Náboženská revue Církve československé*, 1938, roč. X., č. 2, s. 93-98.

Růžička, Veleslav: Uherský Brod, jak vypadal v době mládí Jana Amosa Komenského. *Náboženská revue Církve československé*, 1939, roč. XI., č. 3, s. 167-364171.

Růžička, Veleslav: Protireformace ve městě Komenského. *Náboženská revue Církve československé*, 1939, roč. XI., č. 5, s. 221-222, 274-281.

Růžička, Veleslav: K protireformaci na moravském Slovácku. *Náboženská revue Církve československé*, 1939, roč. XI., č. 6, s. 362-365.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve českomoravské do 9. ledna 1921. *Náboženská revue Církve českomoravské*, 1941, roč. XIII., č. 4, s. 152-156.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve českomoravské do 9. ledna 1921. *Náboženská revue Církve českomoravské*, 1941, roč. XIII., č. 5, s. 298-303.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve českomoravské do 9. ledna 1921. *Náboženská revue Církve českomoravské*, 1941, roč. XIII., č. 6, s. 365-371.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve československé od prvního valného sněmu do první ústavy. *Náboženská revue Církve československé*, 1951, roč. XXII., č. 6, s. 370-375.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve československé od prvního valného sněmu do první ústavy. *Náboženská revue Církve československé*, 1952, roč. XXIII., č. 2, s. 77-88.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve československé od prvního valného sněmu do první ústavy. *Náboženská revue Církve československé*, 1952, roč. XXIII., č. 3, s. 118-119.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve československé od prvního valného sněmu do první ústavy. *Náboženská revue Církve československé*, 1952, roč. XXIII., č. 4, s. 152-163.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve československé od prvního valného sněmu do první ústavy. *Náboženská revue Církve československé*, 1953, roč. XXIV., č. 2, s. 69-96.

Růžička, Veleslav: Organizační vývoj ústředních orgánů Církve československé od prvního valného sněmu do první ústavy. *Náboženská revue Církve československé*, 1951, roč. XXIV., č. 3, s. 21-30.

7.1.1.2 LITERATURA:

Růžička, Veleslav: Náboženské poměry na Uherskobrodsku v 15. – 18. století. Část 1. Náboženské poměry v Uherském Brodě do válek husitských do roku 1576. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo ČČS knihtiskárna Blahoslav, 1937.

Růžička, Veleslav: Pečeti královského města Uherského Brodu. Uherský Brod: Knihotiskárna Fr. Sedláčka, 1940.

7.1.1.3 RUKOPISY:

Růžička, Veleslav: Dějiny chrámu M. Jana Husi v Uherském Brodě. K desátému výročí jeho odevzdání Církvi československé. 1930.

Růžička, Veleslav: Náboženské poměry na Uherskobrodsku v XV. - XVIII. století.

7.2 Vznik a vývoj Ústředního archivu a muzea ČČSH

Tato církev už od počátku své činnosti měla zájem na tom, aby byly její písemnosti řádně spravovány a uchovávány. V první ústavě z roku 1921 je uvedeno, že povinností faráře je pečovat o úřední záznamy a spravovat úřední archiv.¹⁰⁸ Podle úředního věstníku z roku 1923 vedení církve pověřilo rady starších a duchovní správy náboženských obcí, aby ukládaly důležité dokumenty do svých archivů. Tam, kde

---

¹⁰⁸ Ústava církve československé, schválená ministerstvem školství a národní osvěty 15. 10. 1921. Ověřený opis. ÚAM ČČSH, Praha. Fond: Varia, sig. A IV – 49, inv. č. 23.

archiv ještě nebyl zaveden, nabádalo se k založení pamětní knihy. Náboženským obcím bylo zadáno, aby každá fara měla místnost vhodnou pro archiv. Při stavbě nové fary to mělo být zohledněno. Dokonce bylo doporučeno, jak má takováto místnost vypadat. Měla mít klenutý strop, okna s okenicemi železnými nebo dřevěnými a pobitými plechem. Také dveře byly pokryty plechem a zasazeny do kamenných či cihlových veřejí. Předpokládala se i dobrá ventilace prostoru. Pokud by se archiv nacházel v přízemí, podlaha se musela izolovat před vlhkostí, a místnost podsklepit. Tyto předpisy pocházely ještě z dob Rakouska-Uherska. Konkrétně šlo o nařízení ministerstva kultu a vyučování z roku 1895 a dále výnos bývalého místodržitelství v Praze z roku 1896.¹⁰⁹

I další ústava z roku 1931 upravuje péči o písemnosti. O dva roky později se důležitosti uchovávání písemností věnuje církevní úřední věstník. Množství písemností neustále narůstalo, a proto se nutně objevila otázka nějaké centrální instituce pro důležité církevní dokumenty. Tato myšlenka začala nabývat reálných rozměrů v roce 1937. Chystala se totiž výroční výstava věnovaná životu a dílu Dr. Karla Farského. Materiály a dokumenty shromážděné u této příležitosti pak tvořily velkou část budoucího Archivu církve československé. Tento byl zřízen Ústřední radou CČS dne 12. května 1937.

V období protektorátu musela Církev československá změnit svůj název na Církev českomoravská. Za tohoto stavu došlo i ke změně názvu jejího archivu, který od té doby nesl název Ústřední archiv a muzeum Církve českomoravské. K archivu bylo tedy přičleněno též muzeum, protože pro vedení církve bylo důležité uchovávat i trojrozměrné památky, které se vázaly k historii církve. Těchto však nebylo shromážděno tolik, aby mohlo vzniknout samostatné muzeum.

První správní řád získala tato instituce v roce 1940. Bylo však potřeba, aby podobná pravidla pořádání archivů získaly i jednotlivé náboženské obce. Proto se ústředí církve rozhodlo, že by směrnici měla navrhnout osobnost k tomu řádně kvalifikovaná. Výběr padl na archiváře města Prahy, profesora Václava Vojtíška. Ten rozdělil správní řád do několika oddílů. První byl označen jako Účel, povinnosti a zařízení archivu. Zde se píše o trojrozměrných předmětech, které V. Vojtíšek nazval nejprve „Sbírkou památností“, toto pak dodatečně změnil na Různé.

---

¹⁰⁹ Balatková, J.- Kaňak, B.: Letmé nahlédnutí do péče o písemnosti v československé církvi (husitské). In. 155 let archivnictví v českých zemích. Brno: MZA, 1995. s.169.

V dalším oddíle vysvětluje pojmy, jako jsou: archivní fond, listiny, knihy, spisy, osobní pozůstalosti. Do archivních fondů patřily také sbírky vyobrazení, filmů, fonografických desek, pečetidel, mincí a medailí. Profesor Vojtíšek zdůrazňoval, aby byly fondy i sbírky inventarizovány a stručně popsal i způsob tohoto zpracování. Ve třetím oddíle, pojmenovaném Správa archivu, se věnuje osobnosti archiváře, co vše by měl znát. Na venkově tuto práci zastával přímo farář. Ve městech to byl pomocný duchovní či jiná laická osoba. Další část je nadepsána O používání archivu a jeho sbírek. Obsahuje pokyny pro badatele, jak pracovat s dokumenty, zde uloženými.

V posledním oddíle se píše o spolupráci archivů náboženských obcí s jinými institucemi, například s Ústředním archivem a muzeem církve českomoravské. Tato práce prof. V. Vojtíška později vytvořila základ, na nějž navázal další významný archivář Dr. Antonín Haas. Přidal k této práci vlastní poznámky, a tak byl roku 1950 schválen ústřední radou nový řád pro náboženské obce. Tato instrukce byla vydána jako příloha prvního čísla Ústředního věstníku církve československé 31. ledna 1951. Platila pak v plném znění až do roku 1972.¹¹⁰

Aby archiv dobře fungoval, je zapotřebí kvalitních pracovníků. Jak už bylo výše zmíněno, prvním vyškoleným archivářem této instituce byl Veleoslav Růžička, který zde působil 28 let. Jeho nástupcem se v roce 1970 stal ThDr. Václav Kadeřávek. Ten zde pracoval do roku 1983, kdy jej v ÚAM CČSH nahradil PhDr. Bohdan Kaňák, nynější ředitel SOKA v Olomouci. V roce 1992 nastoupil na místo archiváře Mgr. Vladimír Červený, který zde působí dodnes. Mimo tyto zmíněné archiváře, spolupracovali na budování archivu zejména v jeho počátcích také pomocníci Václav Šťastný a Dr. Miloslav Kaňák, pozdější děkan a profesor na Husově bohoslovecké fakultě.

ÚAM CČSH tvoří IV. odbor Úřadu ústřední rady a zdejší archivář je zároveň jeho přednostou. Ústřední rada církve československé husitské vydala roku 1990 nové směrnice pro archivy, knihovny a sbírky církevních památek, a také pravidla vedení spisoven v náboženských obcích.¹¹¹ Podle údajů z roku 2002 se v depozitáři archivu nacházelo 500 běžných metrů archiválií, z toho bylo uspořádáno 62 běžných metrů.

---

¹¹⁰ Balatková, J.- Kaňák, B.: Letmé nahlédnutí do péče o písemnosti v československé církvi (husitské). In. 155 let archivnictví v českých zemích. Brno: MZA, 1995. s. 170 - 172.

¹¹¹ Řád pro archivy, knihovny a sbírky církevních památek v Církvi československé husitské. Směrnice pro vedení spisoven a výkon správy archivů náboženských obcí Církve československé husitské. Praha: Ústřední rada CČSH, 1990.

V tomto archivu je uloženo přes osmdesát fondů. Lze zde najít archiválie významných institucí jako je Ústřední rada církve nebo Diecézní rada pražská. Některé fondy se vztahují k utváření CČSH, jsou to například materiály sdružení katolických reformních kněží – tzv. Ohniska, nebo Klubu reformních kněží Jednoty katolického duchovenstva. Dalšími důležitými fondy jsou osobní písemné pozůstalosti významných členů církve. Mnoho z těchto materiálů inventarizoval výše zmíněný Veleslav Růžička. Mimo písemného materiálu jsou v archivu uloženy sbírky fotografií, filmů, magnetofonových pásek, rukopisů teologických a liturgických prací, publikací a článků z novin. V muzejních sbírkách můžeme najít plastiky a grafiky různých umělců. Zde je nutno připomenout především díla Františka Bílka. Muzeum vlastní zajímavou sbírku bohoslužebných rouch a liturgických předmětů. Tato instituce dále pečuje o rozsáhlé knižní fondy, které se do ní dostaly díky odkazům a pozůstalostem církevních příslušníků. Přírůstky se stále katalogizují a v knihovně se nachází několik desítek tisíc knih.

Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské slouží nejen orgánům své církve, ale navštěvují je i badatelé z jiných církví. Sídlí v budově Ústřední rady Církve československé husitské ve Wuchterlově ulici č. 5 v Praze-Dejvicích.¹¹²

---

¹¹² Červený, Vladimír – Kaňák, Bohdan: Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské. *Archivní časopis*, 2003, roč. 53., č. 3, s. 193 – 195.

8 ZÁVĚR

Předložená práce se zabývala životem a dílem čínorodé osobnosti Vilibalda Růžičky, rodáka z Uherského Brodu, vlastence, badatele, církevního pracovníka. Tento muž se ve svém životě věnoval mnoha činnostem. Dokázal se nadchnout pro dobrou věc. V jistém období života jej plně zaujala práce církevní, a to práce pro Církev československou husitskou.

Pokusila jsem se zde vylíčit vztah Vilibalda Růžičky k této církvi, jak se měnil v průběhu let. Pro církev pracoval přes třicet let a výsledky jeho práce jsou vidět dodnes. V Uherském Brodě o tom svědčí kostel Mistra Jana Husa, který získala a obnovila pro své potřeby CČSH především díky úsilí Vilibalda Růžičky. I když on sám práce pro CČSH nakonec zanechal, přivedl do ní svého syna Veleslava Růžičku. Ten působil v Praze, kde uspořádal církevní dokumenty, nynější Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské.

Práce zahrnuje základní informace o CČSH, o její historii, struktuře, významných osobnostech. Ukazuje na stav církve v počátcích a na stav v současnosti. Na Ústavu pomocných věd historických a archivnictví Masarykovy univerzity v Brně takováto práce prozatím nevznikla a mohla by posloužit jako zdroj informací i dalším badatelům.

Vilibald Růžička do církve vstoupil jako laik. Toužil po tom stát se duchovním Církve československé husitské. To se mu díky jeho pílí a pečlivosti podařilo. Vedl si archiv svých písemností, z nichž část, týkající se církve, daroval ÚAM CČSH. Při práci s těmito archiváliemi jsem vytřídila podstatné informace, důležité pro pochopení práce Vilibalda Růžičky v rámci církve.

Inventář fondu Vilibalda Růžičky v Ústředním archivu a muzeu Církve československé husitské vytvořil Veleslav Růžička. Tento inventář dosud nemá úvod. Pro tento účel by mohly v budoucnu být použity informace i z předložené diplomové práce.

9 Seznam použitých zkratek

CČSH – Církev československá husitská

CČS – Církev československá před přijetím určujícího přívlastku „husitská“

CČM – Církev českomoravská

ÚAM CČSH – Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské v Praze

10 Prameny a literatura

Prameny:

- 1) Fond korespondence Vilibalda Růžičky. Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské. Časový rozsah 1920 - 1942.
- 2) Kronika náboženské obce Církve československé (husitské) v Uherském Brodě z let 1920 – 1949.
- 3) Kronika římskokatolické farnosti Uherský Brod z let 1962 – 2008.
- 4) Pozůstalost Vilibalda Růžičky. Muzeum J. A. Komenského Uherský Brod. Časový rozsah 1802 – 1976.
- 5) Růžička, Vilibald: Bibliografie. Rukopis, 1963.
- 6) Růžička, Vilibald: Dolní kostel v Uherském Brodě. Příspěvek k dějinám farního chrámu sv. Jana Křtitele. Rukopis, 1949.
- 7) Růžička, Vilibald: Modlitby na neděle a svátky církevního roku pro věřící církve českomoravské s dopolední (večerní) pobožností. Tiskem a nákladem Antonína Pelze v Příbrami, 1942.
- 8) Růžička, Vilibald: Uherský Brod, průvodce městem Komenského. Městský národní výbor v Uherském Brodě, 1968.
- 9) Růžička, Vilibald: Zaniklé kaple v Uherském Brodě. Knih tiskárna Františka Sedláčka v Uherském Brodě, 1946.
- 10) Strnková, Zuzana: Inventář fondu Vilibalda Růžičky ve Státním okresním archivu v Uherském Hradišti a soupis pozůstalosti Vilibalda Růžičky v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, 2008.

Literatura:

1. *155 let archivnictví v českých zemích*. Sborník příspěvků z konference uspořádané u příležitosti 155. výročí založení Moravského zemského archivu v Brně ve dnech 31. května – 1. června 1994. Brno: Moravský zemský archiv v Brně, 1994.
2. 20 roků církve českomoravské v Uherském Brodě. Uspořádal Rudolf Babula, farář. Nákladem Rady starších církve českomoravské v Uherském Brodě. Uherský Brod. Knihtiskárna Františka Sedláčka, 1940.
3. 70 roků střední školy v Uherském Brodě. Sborník 1896 – 1966. Grafia: Staré město u Uherského Hradiště, 1966.
4. *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Praha: Církev československá husitská, 2010.
5. *Archivní časopis*. Vydává odbor archivní správy MV ČR. 2003, roč. 53, č. 3.
6. Babula, Rudolf: Církev československá a Slovensko. Praha: Ústřední rada CČS, 1930.
7. Blahoslav 2008. Kalendář Církve československé husitské. Uspořádal Ervín Kukuczka. Praha: Církev československá husitská, 2007.
8. Boháč, Zdeněk: Atlas církevních dějin českých zení 1918 – 1999. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991.
9. *Český zápas. Týdeník Církve československé husitské*. Vydává Ústřední rada Církve československé. 1972, roč. 58., č. 48.
10. *Český zápas. Týdeník Církve československé*. Vydává Ústřední rada Církve československé. 1960, roč. XLII., č. 34.
11. Farský, Karel: CČS. Stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé. Uspořádal F. Pokorný. Praha: Ústřední rada CČS, knihtiskárna Blahoslav, 1929.
12. Fotografie kostela Mistra Jana Husa v Uherském Brodě. [online]. Dostupné z <http://www.vychodni-morava.cz/cil/69/> [citováno 12. června 2010].
13. Fotografie Vilibalda Růžičky. [online]. Dostupné z <http://www.mjakub.cz/index.php?idc=51> [citováno 12. června 2010]
14. Frýdl, David: Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky: Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě. Brno: L. Marek, 2001.

15. Hanuš, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005.
16. Hoffmannová, Jaroslava – Pražáková, Jana: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha: Libri, 2000.
17. Hrdlička, Jaroslav: Život a dílo prof. Františka Kováře. Příběh patriarchy a učence. Brno: L. Marek, 2007.
18. Kadeřávek, Václav, - Trtík, Zdeněk: Život a víra ThDr. Karla Farského. Praha: Ústřední církevní nakladatelství Blahoslav, 1982.
19. Kadlec, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2. Praha: Zvon, 1991.
20. Kaňák, Miloslav: Z dějin reformního úsilí českého duchovenstva. Dějinná zkratka let 1800-1920. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1951.
21. Kolektiv autorů: Dějiny Zemí koruny české II. Praha: Paseka, 1999.
22. Koníček, Jiří: Modus vivendi v historii vztahů svatého stolce a Československa. Církevně politický vývoj v letech 1918 – 1993. Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, 2005.
23. Kovář, František: Co jest církev českomoravská. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1940.
24. Kovář, František: Deset let československé církve. Přednáška proslovená na jubilejní synodě duchovenstva československé církve v Praze, dne 8. ledna 1930. Praha: Ústřední rada Církve československé, 1930.
25. Kovář, František: Náš poměr ke katolictví. Praha: Ústřední rada církve československé, 1936.
26. Kučera, Zdeněk, - Lášek, Jan B. (ed.): Modernismus, historie nebo výzva? Studie ke genezi českého katolického modernismu. Brno: L. Marek, 2002.
27. Lemberk, V: Církev Československá. Doplněná informační příručka. Praha: Knihovna církve Československé, 1921.
28. Lomoz, J.: Pravda o Československé církvi. Stručné informace pro ty, kdož o Československé církvi chtějí být správně informováni. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo CČS knihtiskárny Blahoslav, 1930.
29. Macháček, B. – Vrhel, J.: Církev československá. Stručné informace. Tábor: Stráž na Táboře, propagační a kulturní sdružení CČS v Táboře, 1946.

30. Malý Oskar: Můj životopis. Vzpomínky spoluzakladatele Církve československé (husitské). Brno: Brněnská diecéze Církve československé husitské, 2009.
31. Marek, Pavel - Bureha, Volodymyr: Pravoslavní v Československu v letech 1918 – 1953. Příspěvek k dějinám Pravoslavné církve v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2008.
32. Marek, Pavel: Církevní krize na počátku první československé republiky (1918 – 1924). Brno: L. Marek, 2005.
33. Marek, Pavel: České schizma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917 – 1924. Rosice u Brna: Gloria, 2000.
34. Marek, Pavel: Český katolicismus 1890 – 1914. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století. Olomouc: Gloria, 2003.
35. Matyáš, Milan: Seznamujeme se s Církví československou husitskou. Praha: Ústřední rada CČSH, 1994.
36. *Mikulovská sympozia*. Sborník XXVII. Mikulovského sympozia konaného 9. 10. 10. 2002 v Mikulově. Brno: Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Muzejní vlastivědná společnost v Brně, 2003.
37. Organizační řád Ústředí mládeže církve českomoravské. Praha: Ústřední duchovní péče o mládež církve českomoravské, 1942.
38. *Padesát let Československé církve*. Sborník studií pracovníků Husovy fakulty, věnovaný k půlstoletí CČS. Uspořádal prof. Dr. Miroslav Kaňák. Praha: Husova československá bohoslovecká fakulta, 1970.
39. Plechatý, František: 30 let církve československé. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1949.
40. Prášek, Ferdinand: Vznik Československé církve a patriarcha G. A. Procházka. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo CČS knihtiskárny Blahoslav, 1932.
41. Přehled obvodů státně schválených náboženských obcí CČS v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. In. Úřední věstník Církve československé. Praha: Ústřední rada Církve československé, 1926.

42. Řád pro archivy a k nim přidružené sbírky jiných památek náboženských obcí Církve československé husitské. Uspořádal ThDr. Václav Kadeřávek. Praha: Ústřední církevní nakladatelství Blahoslav, 1973.
43. Řád pro archivy, knihovny a sbírky církevních památek v Církvi československé husitské. Směrnice pro vedení spisoven a výkon správy archivů náboženských obcí Církve československé husitské. Praha: Ústřední rada CČSH, 1990.
44. Salajka, Milan: Proces ustavování a duchovní správy náboženských obcí Církve československé husitské 1920 – 2000. Komentovaný přehledný manuál. Praha: Církev československá husitská, 2003.
45. Sbory církve Československé. Edice Blahoslav. Praha: Ústřední církevní nakladatelství Blahoslav, 1953.
46. Schematismus Československé církve 1933. Uspořádal František Pokorný. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo CČS knihtiskárny Blahoslav, 1933.
47. Statistická příručka Církve československé. Sestavil Dr. Vladimír Srb. Nakladatelství Blahoslav Církve československé. Praha: Ústřední rada Církve československé, 1949.
48. Šmíd, Marek: Masaryk a česká katolická moderna. Brno: L. Marek, 2007.
49. Usnesení VI. řádného sněmu Církve československé husitské. Praha: Ústřední rada Církve československé, 1971.
50. Ústava Církve československé husitské schválena 3. zasedáním VIII. Sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze. Praha: Církev československá husitská, 2005.
51. Ústava Církve československé přijata sněmem Církve československé dne 29. března 1931. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo CČS, 1935.
52. Základy víry Církve československé husitské. Přijaty VI. sněmem dne 17. 10. 1971 jako oficiální nauková norma. Praha: Ústřední rada Církve československé, 1975.
53. Zemek, Petr: Reformace, protireformace a rozvinutí poreformačního katolictví v Uherském Brodě – křesťanská víra v proměnách času. Uherský Brod: Muzeum J. A. Komenského, 2006.
54. Zřízení Církve československé. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1962.

11 Přílohy

1. Tabulka patriarchů správců CČS a CČSH

(Balatková, J.: Organizační vývoj církve československé husitské na Moravě. Brno 2003.)

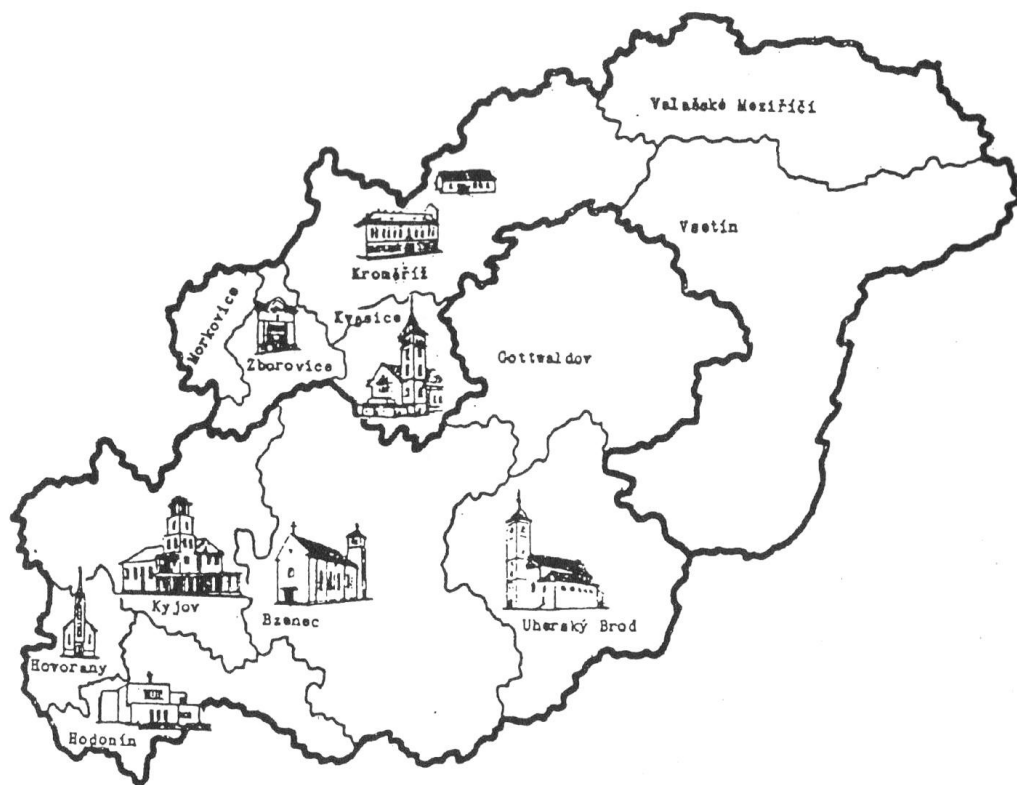
ThDr. Karel Farský		
patriarcha	1924	1927
ThDr. Gustav Adolf Procházka		
patriarcha	1927	1942
Ferdinand Stibor, biskup ostravský,		
správce	1942	1946
ThDr. a PhDr. František Kovář		
patriarcha	1946	1961
PhDr. Miroslav Novák		
patriarcha	1961	1990
Mgr. Jaromír Tuček, biskup královéhradecký,		
správce	1990	
ThDr. Vlastimil Zítek, biskup olomoucký,		
správce	1990	1991
Mgr. Vratislav Štěpánek, biskup brněnský,		
patriarcha	1991	1994
Mgr. Josef Špak		
patriarcha	1994	2001
ThDr. Jan Schwarz, Th.D.		
patriarcha	2001	2006
ThDr. Tomáš Butta Th.D.		
patriarcha	2006	

2. Kostel Mistra Jana Husa v Uherském Brodě

Internetový zdroj: <http://www.vychodni-morava.cz/cil/69/>

3. Část olomoucké diecéze s okrsky gottwaldovským a kroměřížským v roce 1958 (Balatková, J.: Organizační vývoj církve československé husitské na Moravě. Brno 2003.)

4. Vilibald Růžička, civilní fotografie

Internetový zdroj: <http://www.mjakub.cz/index.php?idc=51>

5. Vlastní fotografie Vilibalda Růžičky v uherskobrodském rouchu CČS

